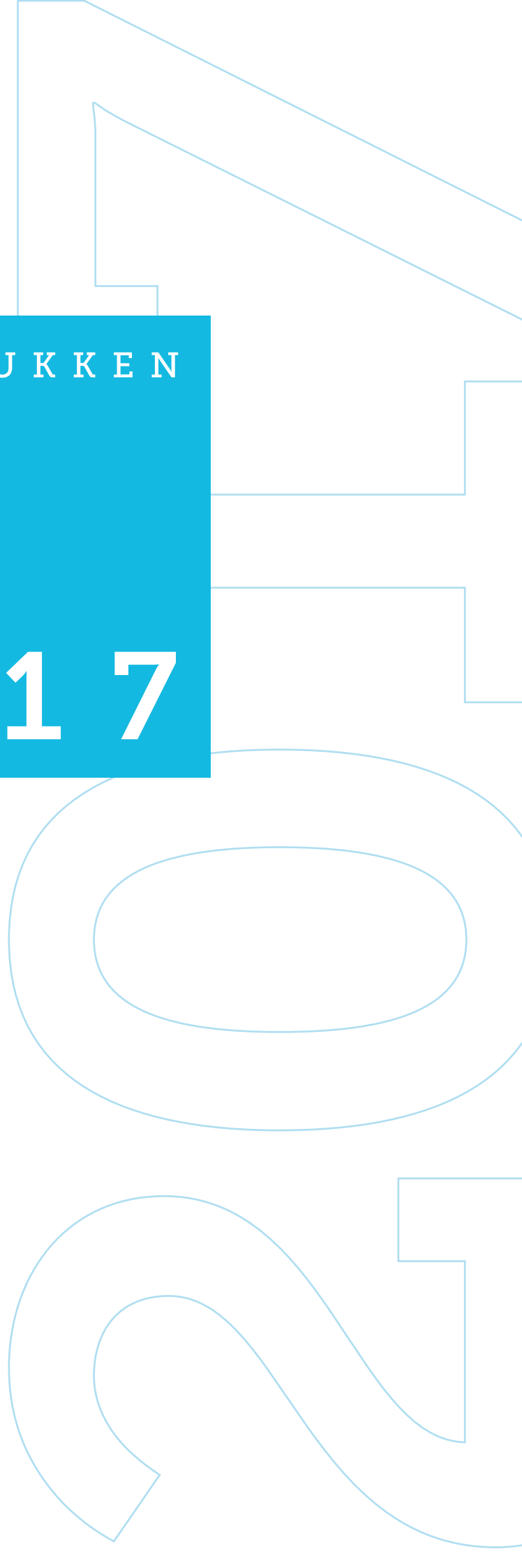

J A A R S T U K K E N

2 0 1 7

 stichting
VO Haaglanden

Voorwoord

In 2017 zijn binnen VO Haaglanden verdere stappen gezet bij het realiseren van de beleidsambities uit het strategisch plan 2016-2020 "(Nog) beter onderwijs in (nog) betere scholen". Zo heeft bijvoorbeeld ICT in het onderwijs in het afgelopen jaar veel aandacht gekregen. In november 2017 hebben we een inspiratiedag gehouden voor alle docenten en andere medewerkers van de scholen van VO Haaglanden. Op deze dag lieten collega's elkaar 'good practices' zien, gingen collega's met elkaar in gesprek en waren er workshops door experts. VO Haaglanden is nu bezig om de resultaten van die dag een verdere uitwerking te geven op de verschillende scholen. Nog niet alle ambities uit het strategisch plan zijn reeds gerealiseerd. VO Haaglanden gaat daar in de beleidsperiode tot 2020 met volle kracht mee verder.

Het onderwijs wordt geconfronteerd met vraagstukken waarvoor oplossingen gevonden zullen moeten worden. De belangrijkste daarvan is wellicht nog wel het lerarentekort. Het kost de scholen in Den Haag steeds meer moeite om gekwalificeerde docenten te vinden. Door de demografische groei wordt dat probleem in de komende jaren nog pregnanter. VO Haaglanden gaat samen met de andere besturen in gesprek met de gemeente en de landelijke overheid om te bezien welke oplossingen daarvoor mogelijk zijn. Zo'n vraagstuk is ook de kansenongelijkheid in het onderwijs. De onderwijsinspectie heeft geconcludeerd dat die landelijk nog toeneemt. Binnen onze scholen wordt gezocht naar maatregelen die bijdragen aan het terugdringen van die kansenongelijkheid.

VO Haaglanden is een gezonde organisatie. De financiële positie van VO Haaglanden is goed en de bedrijfsvoering is op orde. De continuïteit is gewaarborgd. De scholen zijn gehuisvest in goede en goed onderhouden gebouwen.

In dit jaarverslag 2017 gaan wij nader in op de hierboven genoemde onderwerpen. Ook elke school doet verslag van de belangrijkste ontwikkelingen in 2017.

Wij hopen dat u ons jaarverslag 2017 met veel plezier zult lezen.

Arno Peters en Peter van Laarhoven

College van bestuur VO Haaglanden

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Bestuursverslag	
Missie en visie	6
Code Goed Onderwijsbestuur	7
Evaluatie College van bestuur	7
Samenwerkingsverband	11
Intern Toezicht	11
Strategische doelen VO Haaglanden 2016-2020	12
Raad van Toezicht	17
Verslag van de scholen	19
- Dalton Den Haag	19
- Praktijkschool de Einder	23
- Gymnasium Haganum	27
- Haags Montessori Lyceum	29
- De Johan de Witt Scholengroep	33
- Lyceum Ypenburg	37
- Maerlant Lyceum	41
- Maris College	43
- Rijswijks Lyceum/Van Vredenburg College	47
- Segbroek College	53
Kwaliteitszorg	55
Onderwijsresultaten	55
Examenresultaten 2016-2017	57
Tevredenheidsenquêtes	58
Tevredenheidspelingen	59
Voortijdig Schoolverlaten	60
Klachten 2017	61
Schorsingen en verwijderingen	61
Beleid	
Financieel	63
Personeelsbeleid	66
Huisvestingsbeleid	70
ICT- beleid	72
Toekomst en continuïteit	73
- Algemeen	73
- A1 Ontwikkeling in leerlingaantallen en personeelsbezetting	73
- Ontwikkelingen Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen	74
- A2 Meerjarenbegroting 2018-2020	75
- Financieringsstructuur	76
- Risicobeheersing VO Haaglanden	77

Treasury VO Haaglanden.....	81
Jaarrekening	
Grondslagen.....	83
Algemeen	93
Balans na resultaatbestemming	94
Staat van baten en lasten.....	95
Kasstroomoverzicht.....	98
Materiële vaste activa	99
Financiële vaste activa	101
Vlottende activa.....	102
Eigen vermogen.....	103
Voorzieningen.....	104
Personele voorzieningen, specificatie.....	105
Langlopende schulden	106
Kortlopende schulden.....	107
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.....	108
Overheidsbijdragen	109
Overige baten.....	112
Lasten	113
Financieel en overig	116
Verbonden partijen	116
Verantwoording subsidies.....	117
WNT Topfunctionarissen	118
Overige gegevens	
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	120
Leerlingenaantallen VO Haaglanden 2009-2016	124
Overzicht aantal leerlingen	125
Overzicht ziekteverzuim	126
Verdeling van het aantal personeelsleden naar arbeidstijd.....	126
Overzicht docenten naar indeling leeftijdscategorie	127

Bestuursverslag 2017

Missie en visie

Stichting VO Haaglanden is een samenwerkingsstichting van openbaar en algemeen bijzonder voortgezet onderwijs in de regio Haaglanden. De stichting bestaat uit tien scholen op 22 locaties in Den Haag en Rijswijk. De scholen zijn Dalton Den Haag, praktijkschool De Einder, Gymnasium Haganum, Haags Montessori Lyceum, Lyceum Ypenburg, Johan de Witt Scholengroep, Maerlant-Lyceum, Maris College, Rijswijks Lyceum/Van Vredenburg College en het Segbroek College.

VO Haaglanden acht het haar verantwoordelijkheid zorg te dragen voor een stelsel van onderwijsvoorzieningen dat alle jonge mensen in samenwerking met de ouders ondersteuning biedt die past bij hun aanleg en ambitie. Daaraan wordt vormgegeven door het instandhouden en stimuleren van een pluriform scholenbestand. De scholen zijn openbaar of algemeen bijzonder en richten zich op een grote verscheidenheid van doelgroepen, waaronder de voorhoede van de samenleving in het kader van de kenniseconomie en het maatschappelijk middenveld ter stimulering van sociale ontwikkeling en emancipatie. Ook het stimuleren van zelfredzaamheid en zorg voor de zwakkeren in de samenleving geldt als een belangrijke opdracht.

VO Haaglanden heeft haar visie verwoord in een gezamenlijke missie. Die wordt gekenmerkt door pluriformiteit, respect, hoge kwaliteit, bereikbaarheid, eigenheid en ontwikkelingskansen.

Missie van VO Haaglanden	
Pluriformiteit	VO Haaglanden kiest voor een pluriform onderwijsaanbod met algemene toegankelijkheid.
Respect	Binnen VO Haaglanden is er respect voor medewerkers en leerlingen met verschillende culturele, sociale en levensbeschouwelijke achtergrond.
Hoge kwaliteit	VO Haaglanden stelt hoge kwaliteitseisen aan het onderwijs en hanteert een kwaliteitssysteem.
Bereikbaarheid	VO Haaglanden streeft naar optimale spreiding en bereikbaarheid van het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs in de regio Haaglanden.
Eigenheid	VO Haaglanden legt eigen accenten in visie, onderwijsaanbod en pedagogisch-didactisch klimaat.
Ontwikkelingskansen	Elke leerling binnen VO Haaglanden krijgt (door de breedte van het aanbod en de kwaliteit van het onderwijs) zelfstandige ontwikkelingskansen en de mogelijkheid tot het behalen van optimale leerresultaten.

De strategische missie is bepalend voor het handelen van VO Haaglanden. De besturingsfilosofie is specifiek op deze missie afgestemd. De essentie van dit "Haags model" is dat scholen binnen vooraf geformuleerde kaders eigen zeggenschap hebben om hun schoolbeleid nader vorm te geven. De bewuste diversiteit die hierdoor tussen de scholen bestaat, wordt binnen VO Haaglanden als een groot goed beschouwd.

Haags model (besturingsfilosofie van VO Haaglanden)

De op de missie van VO Haaglanden afgestemde kenmerken van het "Haags model" als besturingsfilosofie zijn:

- vrijheid in gebondenheid. Eigen verantwoordelijkheid binnen algemene kaders op bestuursniveau, benutting van schaalvoordelen;
- pluriformiteit. Breed onderwijsaanbod voor diverse doelgroepen, school specifiek beleid aangepast aan doelgroep, verschillen tussen scholen in organisatie en beleid;
- sturen op resultaten. Managementcontracten, monitoring, evaluatie en verantwoording;
- maatschappelijke verantwoordelijkheid. Verantwoordelijkheid voor brede spreiding en bereikbaarheid openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs in de regio, deelname in projecten onderwijs-, jeugd- en welzijnsbeleid, maatschappelijke verantwoordelijkheid voor zwakkere doelgroepen.

De scholen van VO Haaglanden zijn pluriform in het onderwijsaanbod en in het gehanteerde onderwijsconcept, maar kennen daarentegen een sterke verbondenheid met de identiteit van VO Haaglanden. Via frequente Rectoren/Directeuren vergaderingen, conferenties met het College van bestuur en de Raad van toezicht, commissiebijeenkomsten, gezamenlijke studiereizen en zogenaamde 'good practice' bijeenkomsten wordt het bewustzijn deel uit te maken van een groep van scholen versterkt. Er ontstaat meerwaarde door onderlinge uitwisseling, gezamenlijke initiatieven en beleid dat met gemeenschappelijk draagvlak wordt ontwikkeld en uitgevoerd. Onderling vertrouwen en transparantie zijn belangrijke kenmerken in een cultuur die de basis vormt voor het realiseren van de maatschappelijke opdracht van de stichting.

Code Goed Onderwijsbestuur

VO Haaglanden heeft de Code Goed Onderwijsbestuur van de VO-raad onderschreven. In deze code is vastgelegd waaraan een goed onderwijsbestuur moet voldoen. Het gaat dan om eisen aan verantwoording en medezeggenschap, maar beschrijft ook cultuuraspecten die een belangrijk onderdeel vormen van goed bestuur maar moeilijker in regels zijn te vatten, zoals gedrag, leiderschap, professionaliteit en handelen naar normen en waarden.

Evaluatie College van bestuur

Binnen VO Haaglanden is een regeling vastgesteld betreffende de werkwijze bij evaluatie van het College van bestuur en de Raad van toezicht. Basis hiervan zijn zelfevaluaties die door de Raad van toezicht worden betrokken bij het jaarlijkse evaluatiegesprek van de remuneratiecommissie met het College van bestuur. Dat evaluatiegesprek heeft in 2017 plaatsgevonden. Bij de evaluatie van het bestuur zijn in 2017 de volgende onderwerpen betrokken:

Samenwerking en taakverdeling

De vastgestelde portefeuilleverdeling tussen de leden van het College van bestuur is ook in 2017 gevolgd. Op hoofdlijnen zijn beide leden van het College van bestuur op alle onderwerpen betrokken en vervullen voor elkaar de functie van klankbord. De samenwerking is goed.

Besluitvormingsprocessen

Het College van bestuur is zich bewust van mogelijke risico's die samenhangen met een organisatie die "op koers" is, de processen op orde heeft en de weelde kent van een jarenlang oplopend leerlingenaantal en goed functionerende scholen. Het bestuur zet daarbij de volgende stappen:

1. Periodiek bespreekt het College van bestuur de situatie op de scholen. Bij iedere school wordt gekeken naar mogelijke risico's en effecten op termijn van ingezet beleid.
2. Het College van bestuur koerst nadrukkelijk op het structureel op orde hebben van de begrotingen, ook in meerjarenperspectief.
3. Het College van bestuur probeert aandacht te hebben voor bias bij besluitvorming. Beide leden van het College van bestuur proberen focus te hebben en te houden op de volgende zaken:
 - a. Een goede voorbereiding van besluitvorming en het hebben of krijgen van volledige en daar waar mogelijk onafhankelijke informatie.
 - b. Te waken voor te snelle acties. Het College van bestuur staat voor zorgvuldige afwegingen met oog voor te optimistische inschattingen, te zelfverzekerde standpuntbepalingen en reële inschattingen van de concurrentieverhoudingen.
 - c. Het uit de weg gaan van meningsverschillen of conflicten vanwege de neiging te zoeken naar harmonie.
 - d. Te waken voor ontwikkelingsstilstand bij onzekerheid over de toekomst.

Kwaliteit van de scholen - Onderwijsresultaten

De onderwijsinspectie is positief over de scholen van VO Haaglanden. Slechts één afdeling, Basisberoeps van het JWS, heeft in 2017 een lagere score bij de onderwijsinspectie. Het bestuur en de schoolleiding van de Johan de Witt Scholengroep zijn over de onderwijsresultaten van de Basisberoeps gerichte leerweg met de onderwijsinspectie in gesprek. Analyse van die resultaten laat zien dat de negatieve beoordeling sterk beïnvloed wordt door het (door DUO administratief) meerekenen van de ISK-leerlingen in deze categorie Basisberoeps. ISK-leerlingen hebben vaak grote tot zeer grote achterstanden m.b.t. taal en rekenen en de groep als geheel kent veel tussentijdse uitval. Feitelijk zou de groep ISK-leerlingen dus niet meegerekend moeten worden bij de kwaliteitsbepaling van de opleiding Basisberoeps. Deze problematiek is bekend bij de Inspectie en de inspectie geeft aan de (administratieve) situatie niet te kunnen wijzigen. Het is voor de school daarom heel moeilijk om vergelijkbare resultaten te halen als een school met een basisberoepsgerichte leerweg die een geheel andere populatie heeft. Er is overigens grote waardering van de onderwijsinspectie voor de Johan de Witt Scholengroep. De Johan de Witt Scholengroep heeft in het najaar van 2016 het predicaat 'Excellent' gekregen van een daartoe ingestelde landelijke jury.

De examenscores waren over het algemeen naar tevredenheid en bij een aantal scholen zeer goed. Enigszins tegenvallend waren de resultaten op het HML (havo), JWS (vooral havo), het Rijswijks Lyceum (vooral havo) en het Segboek College (havo en vwo). De scholen met een tegenvallend examenresultaat is door het College van bestuur gevraagd een analyse te maken van deze tegenvallende resultaten en een verbeterplan op te stellen. Het rapport en verbeterplan worden besproken met het College van bestuur. Daarnaast zijn door het College van bestuur verdiepende analyses opgesteld m.b.t. de examenresultaten en het functioneren en presteren van vaksecties in relatie met de examenresultaten.

Kwaliteit van de scholen - Resultaten tevredenheidsenquêtes - veiligheidsmonitor

Binnen VO Haaglanden worden tweejaarlijks tevredenheidsenquêtes uitgevoerd onder medewerkers, ouders en leerlingen. De volgende enquête is gepland voor begin 2018.

In deze tweejaarlijkse tevredenheidsspeilingen zijn naast een heleboel andere onderwerpen ook vragen opgenomen over sociale veiligheid. Per 1 augustus 2015 is voor scholen in het voortgezet onderwijs de wettelijke bepaling over de sociale veiligheid van leerlingen op school in werking getreden. De wet regelt een zorgplicht voor scholen. Er is daarin o.a. bepaald dat scholen jaarlijks

de veiligheidsbeleving van leerlingen moeten monitoren.

Voor VO Haaglanden betekent dit de volgende cyclus: eens per twee jaar vindt de grote leerlingen-, ouders- en medewerkerspeilingen plaats onder alle leerlingen/ouders/personeel. In de grote leerlingenpeiling zijn de vragen m.b.t. sociale veiligheid een onderdeel. Tussentijds vindt er een separate leerlingenpeiling plaats m.b.t. sociale veiligheid, leerlingtevredenheid en schoolklimaat. Deze vindt plaats bij alle 3e klassers van de scholen.

In juli 2017 is door het Bureau voor praktijkgericht onderzoek (BvPO) uit Groningen in verband hiermee een rapportage uitgevoerd op basis van een eerdere enquête onder leerlingen in de 3e klas van de scholen van VO Haaglanden op drie indicatoren in het domein van kwaliteitszorg, nl. de leerling tevredenheid, het schoolklimaat en de sociale veiligheid.

De scores gaven voor de scholen het volgende beeld:

School	Tevredenheid	Schoolklimaat	Veiligheid
Dalton Den Haag	6,5	7,3	9,7
De Einder	6,9	6,3	9,1
HML	6,4	7,2	9,4
JWS	6,7	6,7	9,3
Lyceum Ypenburg	5,9	6,5	9,5
Maarlant-Lyceum	6,8	7,5	9,6
Maris College	6,2	6,4	9,3
Segbroek College	5,5	6	9,2
Totaal	6,2	6,6	9,4

NB Het Gymnasium Haganum en het Rijswijks Lyceum hebben aan dit onderzoek niet meegeedaan. Zij hadden recent een eigen raadpleging gedaan.

Bestuurlijke kwaliteitsbewaking en -sturing

Hiervoor is reeds ingegaan op de strategische keuzes binnen de instelling t.a.v. nog beter onderwijs in nog betere scholen. Jaarlijks evalueren de scholen de beleidsvoornemens in het kader van het strategisch beleidsplan. Deze evaluaties worden besproken met het College van bestuur. De monitor van de voortgang wordt ook gedeeld met de Raad van toezicht. De bestuurlijke kwaliteitsbewaking van de scholen vindt plaats in een PDCA-cyclus (Plan, Do, Check, Act).

Belangrijke aspecten in de bestuurlijke kwaliteitsbewaking zijn "de pasfoto's" met relevante kengetallen, de tevredenheid enquêtes, periodiek bilateraal overleg met de rectoren en directeuren, managementafspraken, schoolplannen, activiteitenplannen scholen, regulier overleg over specifieke onderwerpen, GMR-overleg en bezoek aan de scholen.

Specifieke bestuurlijke aandacht is er in 2017 geweest voor het Segbroek College en het Lyceum Ypenburg. De schoolleider van het Segbroek College heeft besloten per juli 2017 terug te treden. Door het bestuur is een interim-rector aangesteld voor de periode tot en met januari 2018. Er is in 2017 gestart met een procedure om te komen tot een nieuwe rector voor de school. Deze is inmiddels per 1 februari 2018 aangesteld. Ook voor het Lyceum Ypenburg is in het najaar van 2017 een interim-rector aangesteld. Dit in verband met ziekte van de huidige rector. Per 1 maart 2018 is de huidige rector weer terug aan het werk.

In het schooljaar 2016-2017 zijn ook wervingsprocedures uitgevoerd voor een nieuwe rector voor het Dalton Den Haag en voor een nieuwe algemeen directeur voor het Maris College. Beide school-

leiders zijn aan het eind van het schooljaar 2016-2017 met pensioen gegaan. Voor beide scholen is per augustus 2017 een nieuwe schoolleider aangesteld.

Kwaliteit financieel beheer

De besturingsfilosofie van VO Haaglanden is verwoord in het zogenaamde "Haagse model". Dat houdt in dat scholen binnen vooraf geformuleerde kaders eigen zeggenschap hebben om hun schoolbeleid nader vorm te geven. De bewuste diversiteit die hierdoor tussen de scholen bestaat, wordt binnen VO Haaglanden als een groot goed beschouwd.

Het 'Haags model' heeft ook consequenties voor het financieel beheer van de stichting. Eigen zeggenschap en eigen verantwoordelijkheid betekent ook dat de bestuurlijke informatievoorziening goed op orde moet zijn. Dat is binnen VO Haaglanden het geval. Om de bestuurlijke informatievoorziening echter verder te optimaliseren is in het schooljaar 2016-2017 een project "Procesoptimalisatie financiën" gestart. De bestuurlijke informatievoorziening wordt geüpgraded door middel van het optimaliseren van een aantal financiële processen. Het gaat daarbij om het meer automatiseren van periodieke rapportage, het implementeren van een begrotingsapplicatie waardoor verschillende basisregistraties kunnen worden gekoppeld en het automatiseren van de factuurverwerking binnen het bureau Bestuurs- en Managementondersteuning (BMO) en de scholen met daaraan gekoppeld een verbeterd autorisatieproces.

Bestuursbureau

Binnen het bestuursbureau (BMO) hebben zich in het schooljaar 2016-2017 twee mutaties voorgedaan. Er is op 1 oktober 2016 een nieuwe controller aangesteld en op 1 mei 2017 een nieuw hoofd van de afdeling huisvesting. Beiden hebben vele jaren ervaring op hun werkterrein.

Relatie met externe en interne stakeholders

Haagse schoolbesturen en Samenwerkingsverband Passend Onderwijs

De voorzitter van het College van bestuur van VO Haaglanden is ook voorzitter van het Platform van VO-schoolbesturen en voorzitter van het Dagelijks Bestuur van het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs. De samenwerking tussen de Haagse schoolbesturen (PO, VO, mbo, hbo) is goed. In het schooljaar 2016-2017 is veel overleg met de andere besturen gevoerd over de procedures bij de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs (BOVO). De reeds enige jaren in Den Haag bestaande afspraken bij die overgang moesten onder druk vanuit het ministerie worden bijgesteld en in lijn worden gebracht met de vigerende wetgeving. Ouders moeten in de gelegenheid worden gesteld zich tegelijk bij meerdere scholen aan te melden. Er is in gezamenlijk overleg tot een aangepaste procedure besloten die voor het eerst toepassing vindt bij de aanmelding van leerlingen voor het schooljaar 2018-2019. De inbreng van VO Haaglanden hierbij was groot.

Gemeente Den Haag en Rijswijk

Vanuit het bestuur wordt met de gemeente Den Haag en de gemeente Rijswijk op diverse niveaus overlegd. Bestuurlijk gebeurt dat in Den Haag als voorzitter van het VO-Platform en in Rijswijk via de bestuurlijke commissie. Onderwerpen die in 2017 in het bestuurlijk overleg met de gemeenten o.a. aan de orde zijn geweest: de ongelijke kansen in het onderwijs, het lerarentekort en de overgang van BO naar VO (BOVO). In Den Haag leidt dit tot de Haagse Educatieve Agenda (HEA). Met de gemeenten is ook veelvuldig ambtelijk overleg.

VO-raad

Door VO Haaglanden wordt deelgenomen aan de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VO-raad en aan landelijke bestuurlijke thema- en werkgroepen over werkgeverszaken, bekostiging en financiën van het voortgezet onderwijs. De voorzitter College van bestuur neemt deel aan het

10-grote-besturen-beraad van de VO-raad. Als vertegenwoordiger van de VO-raad wordt door het lid College van bestuur geparticipeerd in een bestuurlijke commissie met VNG, PO-raad en VO-raad. De voorzitter van het College van bestuur is namens de VO-raad lid van de Commissie Bevoegdheden Nieuwe Vakken VO.

Gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR)

De jaarlijkse evaluatie van het overleg tussen GMR en College van bestuur was op zaterdag 14 januari 2017. Ook de leden van de Raad van toezicht waren daarbij aanwezig. De verhoudingen tussen de GMR en het College van bestuur zijn goed. De GMR is tevreden over de relatie en de samenwerking met het College van bestuur, zeker ook over de informele bijeenkomsten waarbij vrijuit over allerlei onderwerpen gesproken kan worden. De GMR vindt dat het College van bestuur goed informeert en dat er transparant wordt gewerkt.

Relatie met de Raad van toezicht

Er hebben zich in 2017 geen mutaties in de Raad van toezicht voorgedaan. De Raad van toezicht is ook dit schooljaar nadrukkelijk betrokken bij alle belangrijke ontwikkelingen op de scholen en binnen het bestuursbureau. De relatie van het College van bestuur met de Raad van toezicht en de samenwerking zijn goed.

Samenwerkingsverband

In 2013 is de Stichting Regionaal Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Den Haag en omstreken, kortweg SWV V(S)O Zuid-Holland West ontstaan. Het bestuur telde in 2016 20 aangesloten schoolbesturen met ruim 60 scholen voor Voortgezet (Speciaal) Onderwijs, waarvan er twee met VSO-scholen buiten de regio, één bestuur houdt onderwijsvoorzieningen in jeugdzorg en instellingen in stand en twee besturen verzorgen het onderwijs in een voorziening waar leerlingen ambulantly behandeld worden vanuit de jeugdhulp. Ook VO Haaglanden maakt deel uit van het Samenwerkingsverband. Alle schoolleiders van de scholen/locaties zijn lid van een directiekring. Doel van de directiekringen is om de samenwerking op schoolleidersniveau te stimuleren en te versterken. Gezamenlijk garanderen de scholen van het SWV een antwoord op de onderwijsvragen van de leerlingen. Alle besturen/scholen nemen daarbij hun verantwoordelijkheid. Het SWV heeft tevens een Orthopedagogisch en Didactisch Centrum (OPDC), dat in twee verschillende voorzieningen is gerealiseerd, namelijk het Flexcollege en de Rebound. De daar geboden ondersteuning varieert van een kort verblijf met als doel terugkeer naar de stamschool, tot langdurig verblijf gericht op diplomering en/of een vervolgtraject in het mbo.

Intern toezicht

Het intern toezicht wordt binnen VO Haaglanden uitgevoerd door de Raad van toezicht. De Raad van toezicht bestaat uit zeven leden. Het jaarverslag van de Raad is in dit bestuursverslag 2017 opgenomen. De Raad van toezicht is in 2017 nauw betrokken geweest bij beleids- en beheersprocessen binnen VO Haaglanden. De Raad van toezicht overlegt twee keer per jaar met de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR). De Raad van toezicht kent een auditcommissie en een remuneratiecommissie. Een specifieke rol is binnen de Raad van toezicht weggelegd voor de voorzitter. Over specifieke ontwikkelingen binnen de stichting vindt ook afzonderlijk overleg met de voorzitter plaats. De voorzitter is op uitnodiging van het College van bestuur ook aanwezig bij het jaarlijkse bestuursgesprek met de onderwijsinspectie.

Strategische doelen VO Haaglanden 2016-2020

In 2016 is binnen VO Haaglanden het Strategisch Beleidsplan 2016-2020 vastgesteld. De kern van de beleidsambities van VO Haaglanden is dat scholen voortdurend in beweging zijn en blijven met betrekking tot onderwijsontwikkeling en onderwijsverbetering, professionalisering van medewerkers en leerlingenzorg. En dat in voortdurende afstemming met de omgeving: leerlingen, ouders, medewerkers, po- en vo-scholen, mbo-, hbo en wo-instellingen.

De realisering van de strategische doelen wordt door het bestuur gemonitord. In de periodieke bilaterale gesprekken tussen de schoolleider en de voorzitter College van bestuur worden gedurende het schooljaar diverse beleidsambities tussentijds besproken. Daarnaast wordt jaarlijks de ontwikkeling en doorvoering van de beleidsambities uit het Strategisch Plan formeel getoetst. Er is daarvoor door het College van bestuur een verantwoordingsdocument opgesteld waarbinnen de schoolleiders de voortgang van de verschillende strategische doelen binnen hun school aangeven. Bij aanvang van een nieuw schooljaar wordt dit document aan het College van bestuur voorgelegd. Het door de school samengestelde verantwoordingsdocument wordt met de individuele schoolleider besproken en wordt tevens geagendeerd in de reguliere R&D-vergadering. De verantwoordingsdocumenten van alle scholen worden jaarlijks ook aan de Raad van toezicht voorgelegd.

Voor veel beleidsambities geldt dat de uitwerking op schoolniveau plaatsvindt. In overleg met de scholen zijn door het College van bestuur in 2017 bovenscholse de volgende initiatieven genomen:

- De voorbereiding van een ICT-inspiratiedag op 30 november 2017 voor alle docenten en overige medewerkers van de scholen van VO Haaglanden (beleidsambities 8 en 10);
- De start samen met andere Haagse besturen in 2016-2017 van een 2e Haagse opleidingsschool (leraren die opgeleid worden binnen reguliere VO-scholen) (beleidsambitie 11);
- De ontwikkeling van een 360°-feedback procedure voor schoolleiders (beleidsambitie 12);
- Een plan van aanpak verduurzaming schoolgebouwen (beleidsambitie 15).

Het Strategisch Beleidsplan 2016-2020 kent de volgende beleidsambities:

Beleidsambitie 1:

Scholen van VO Haaglanden borgen de huidige onderwijskwaliteit en daar waar mogelijk wordt deze onderwijskwaliteit verder verhoogd.

In het vorige Strategisch Plan werd als beleidsambitie geformuleerd dat alle VO Haaglanden opbrengstgericht werken. Daarnaast werd geformuleerd dat VO Haaglanden geen zwakke scholen heeft. Beide beleidsambities zijn geëffectueerd. In de nieuwe beleidsperiode is het van belang de onderwijskwaliteit te borgen binnen onze schoolorganisaties. Scholen werken daartoe opbrengstgericht en met een herkenbare PDCA-cyclus. De resultaten van onze scholen worden door de inspectie van het onderwijs ook in de toekomst minimaal met een voldoende beoordeeld. Door de scholen worden tevredenheid enquêtes periodiek afgenomen. Naar aanleiding hiervan stelt iedere school een verbeterplan op. Daar waar mogelijk nemen scholen deel aan visitatie- en/of audittrajecten. Nog meer dan in het verleden worden leerlingen betrokken bij de evaluaties van het schoolbeleid.

Beleidsambitie 2:

Scholen van VO Haaglanden werken gericht aan een verdere personalisering van het onderwijs.

In het onderwijs van de VO Haaglandenscholen staan de talenten en mogelijkheden van de leerlingen centraal. Leerlingen worden in ons onderwijs op alle niveaus uitgedaagd. Scholen proberen zoveel als

mogelijk een (verdere) invulling te geven aan gepersonaliseerd leren door bijvoorbeeld maatwerk te leveren door differentiatie in niveau, tempo en/of leerstof. Scholen hebben een ruim aanbod aan extra onderwijsactiviteiten die een verdere verbreding en/of verdieping mogelijk maken. Tegelijkertijd zoeken scholen naar verdere mogelijkheden om differentiatie binnen en buiten de les mogelijk te maken.

Beleidsambitie 3:

Alle VO-Haaglandenscholen hebben een beschreven programma voor burgerschapsvorming en brede ontwikkeling.

Het gaat bij ons onderwijs niet alleen om het verwerven van algemene kennis. Leerlingen worden op onze scholen ook voorbereid op het innemen van een plaats in de samenleving. Leerlingen zullen zich de basiskennis, vaardigheden en houding eigen moeten maken om een rol te kunnen spelen in de eigen leefomgeving en in de samenleving. Omdat er sprake is van een globaliserende samenleving zal er ook binnen de scholen voor de internationalisering van de samenleving expliciete aandacht zijn. Alle scholen van VO Haaglanden maken hun activiteiten in het kader van "burgerschapsvorming" zichtbaar en geven deze een belangrijkere plaats binnen de schoolopleiding. Naast "burgerschapsvorming" bieden onze scholen een programma gericht op brede vorming. Leerlingen worden in de gelegenheid gesteld kennis te maken met ontwikkelingen en inzichten in de wereld van sport, kunst, cultuur, wetenschap, politiek en samenleving. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een studium generale, lezingencyclus of extra-curriculair programma.

Beleidsambitie 4:

De scholen van VO Haaglanden gaan gebruik maken van (digitale) portfolio's om de ontwikkeling van leerlingen te monitoren. Alle scholen introduceren het zogenaamde plusdocument.

Omdat leerlingen meer mogelijkheden (gaan) krijgen om "eigen" leerroutes te ontwikkelen, keuzes te maken in hun leerproces, competenties te ontwikkelen en aan specifieke talenten te werken, zal er behoefte zijn aan (digitale) volgsystemen of (digitale) portfolio's om de ontwikkeling van leerlingen te monitoren. Daarnaast doet het zogenaamde "plusdocument" op alle VO-Haaglandenscholen zijn intrede. Dit "plusdocument" is een gevalideerde verzamelstaat/inhoudsopgave die weergeeft wat een leerling aan plussen heeft laten zien naast de schoolresultaten (die worden vastgelegd in een diploma met bijbehorende cijferlijst). Het betreft een overzicht van de persoonlijke brede vorming van een leerling.

Beleidsambitie 5:

Alle scholen van VO Haaglanden geven de 21e -eeuwse vaardigheden een plaats in het schoolaanbod en maken dat zichtbaar in het leerplan van de school.

Leerlingen worden voorbereid op een toekomst die weliswaar nog ongewis is maar zeker een beroep zal doen op 21e -eeuwse vaardigheden. Deze skills (samenwerken, probleemoplossend vermogen, ICT-geletterdheid, creativiteit, kritisch denken, communiceren en sociale en culturele vaardigheden) zijn een integraal onderdeel van het onderwijsaanbod van de scholen van VO Haaglanden.

Beleidsambitie 6:

De scholen van VO Haaglanden geven invulling aan een optimale zorgstructuur. Die zorg richt zich allereerst op een succesvolle schoolcarrière in het voortgezet onderwijs maar daarnaast ook op het hebben van een succesvolle carrière in het vervolgonderwijs.

Alle scholen van VO Haaglanden hebben een zorgstructuur die er op gericht is ondersteuning te bieden bij leerproblemen en/of problemen van andere aard met het doel leerlingen "binnen boord" te houden. Daarnaast voorziet die zorgstructuur ook in het mogelijk maken van een passende doorstroom binnen de school zodat het stapelen van diploma's mogelijk is. De VO Haaglanden scholen zullen in de komende beleidsperiode onderzoeken of het mogelijk is deze doorstroom verder te verbeteren. Vanuit de visie op passend onderwijs is er op iedere VO Haaglanden school een passend en tijdig ondersteuningsaanbod voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. De VO Haaglanden scholen zetten in op het voorkomen van "thuiszitters" en "voortijdige schoolverlaters". Er zal worden ingezet op een verdere versterking en verbreding van de kennis over het vervolgonderwijs binnen de vo-school en het versterken van LOB op de scholen.

Beleidsambitie 7:

De scholen van VO Haaglanden betrekken de leerlingen actief bij het beleid van de school.

Leerlingparticipatie betekent meedenken, meedoen en meebeslissen in alle zaken die de leerling direct en indirect aangaan. Daarbij hebben leerlingen dus een vorm van zeggenschap over hun eigen leef-omgeving en onderwijsleersituatie waarbij ze echte keuzes kunnen maken die voor hen belangrijk zijn. Door leerlingen een relatie te laten ervaren met hun omgeving en verantwoordelijkheid te geven voor hun eigen leef- en werkomgeving dragen leerlingen maximaal bij aan een plezierig leef- en werkklimaat binnen onze scholen. De scholen van VO Haaglanden betrekken de leerlingen van de scholen actiever bij het schoolbeleid, bijvoorbeeld door leerlingenpanels, leerlingenconferenties of themamiddagen.

Beleidsambitie 8:

De scholen van VO Haaglanden ontwikkelen een visie over de inzet en het gebruik van ICT binnen hun school en beschrijven deze.

De inzet van ICT is een aandachtspunt binnen alle scholen van VO Haaglanden. De inzet van digitaal leermateriaal en het ontwikkelen van docentvaardigheden staan hoog op de agenda en zijn deels voorwaardelijk voor het realiseren van doelstellingen met betrekking tot gepersonaliseerd onderwijs en differentiatie binnen de klas. Binnen de scholen wordt gestreefd naar de inzet van ICT binnen alle vakken en dus ICT op te nemen in de leerlijn van iedere afdeling/ieder leerjaar. Op het gebied van ICT vinden continu ontwikkelingen en veranderingen plaats. De te verwachten toename aan inzet van ICT vraagt om een heldere visie op schoolniveau op welke wijze de inzet van ICT-leermiddelen een positieve bijdrage kan leveren aan het onderwijsproces. Mogelijk is daarbij sprake van aanpassingen van de ICT-structuur op scholen. Ook vraagstukken als internet-security als ook het correct omgaan met persoonsgegevens spelen hierbij een belangrijke rol. Onze scholen volgen de landelijke ontwikkelingen en zullen daar – waar het mogelijk en zinvol is - bij aansluiten. Daarbij zetten de scholen stappen die passen bij de eigen ontwikkeling en mogelijkheden.

Beleidsambitie 9:

De scholen van VO Haaglanden verwerken de laatste inzichten met betrekking tot didactiek/ pedagogiek in een zogenaamd "kijkvenster". Dit "kijkvenster" is richtinggevend voor het pedagogische en didactische handelen van de docent.

Om onze onderwijsambities vorm te kunnen geven werken bij onze scholen docenten met passie voor het onderwijs en voor hun vak. Zij beschikken over kennis en vaardigheden om leerlingen te boeien, uit te dagen en te motiveren het beste uit zichzelf te halen. De docenten van de VO Haaglandenscholen hebben kennis van de laatste inzichten over leerstrategieën en didactisch/ pedagogisch handelen en passen die toe tijdens hun lessen en de begeleiding van leerlingen. In

dat kader ontwikkelt iedere school een kijkvenster met betrekking tot de ideale les. Welke pedagogische/didactische principes maken een vast onderdeel uit van iedere les? In welke structuur leren de leerlingen het best? Hoe realiseert de docent een maximale betrokkenheid bij de leerling? Op welke wijze organiseert de docent feedback op het leerproces van de leerling? Vanzelfsprekend kan de uitwerking van dit "kijkvenster" van school tot school verschillend zijn. VO Haaglanden scholen verschillen immers van elkaar en leggen deels anders accenten.

Beleidsambitie 10:

Voor alle medewerkers van de scholen van VO Haaglanden wordt in de komende jaren na- en bijscholing m.b.t. het gebruik van ICT aangeboden. Deze activiteiten kunnen op school- en/of bestuursniveau worden aangeboden.

ICT zal de komende jaren een steeds belangrijker aandachtspunt worden binnen onze scholen. Er zullen stappen gezet worden gericht op verdere digitalisering van het onderwijs- en begeleidingsproces. Digitale leermiddelen zullen nog meer dan nu reeds het geval is hun intrede doen in de klas. De ambitie om het onderwijs verder te personaliseren vraagt om een nieuwe inzet met betrekking tot ICT. Van docenten wordt gevraagd dat zij de mogelijkheden van digitale lesmaterialen kennen en dat ze vaardig zijn of worden in de keuze van en in de omgang met dit materiaal. Al onze scholen stellen eisen aan de ontwikkeling van didactische vaardigheden door de docent. De leerlingen van onze scholen geven aan dat verdere professionalisering van onze medewerkers met betrekking tot de omgang met digitale leermiddelen nodig is.

Beleidsambitie 11:

In het kader van professionalisering geven de scholen van VO Haaglanden vorm aan:

- ***mogelijkheden om van en met elkaar te leren, bijvoorbeeld door het mogelijk maken van vormen van collegiale visitatie, professionele leergemeenschappen en good practices***
- ***het opleiden binnen de school door deelname aan de zogenaamde opleidingsscholen***
- ***een structureel verankerde gesprekscyclus gericht op reflectie en persoonlijke groei***

De VO-Haaglandenscholen zijn lerende organisaties die gericht zijn op een duurzame verbetering van het onderwijsproces. Scholen honoreren de wens van meer professionele ruimte voor docenten door het structureel mogelijk maken van collegiale visitatie en het vormen van professionele leergemeenschappen (PLG's). Binnen en tussen de scholen van VO Haaglanden wordt invulling gegeven aan het delen van good practices. Scholen van VO Haaglanden zijn onderdeel van de Opleidingsschool Haaglanden. Zij nemen daarbij actief deel aan het opleiden van docenten binnen de context van de school. Voor startende docenten binnen de scholen van VO Haaglanden is er een introductieprogramma dat startende docenten begeleidt gedurende de eerste jaren van hun onderwijs carrière. Iedere school van VO Haaglanden kent een gesprekscyclus met periodieke functionerings- en beoordelingsgesprekken. De gesprekscyclus is er op gericht docenten te laten reflecteren op het eigen functioneren. Groei en ontwikkeling in het docentschap staan daarbij centraal.

Beleidsambitie 12:

VO Haaglanden stelt in overleg met de schoolleiders van de VO-Haaglandenscholen een professionaliseringsplan op voor schoolleiders en schoolleidingen.

De rol van de schoolleider binnen een school is cruciaal als het gaat om het verwezenlijken van de school- en onderwijsambities. Toegenomen wensen, eisen en verwachtingen en meer ruimte voor scholen om eigen keuzes te maken, stellen meer en hogere eisen aan de professionaliteit van schoolleidingen. Voor een goede en duurzame onderwijskwaliteit zijn goed opgeleide, professio-

nele schoolleidingen noodzakelijk. Effectieve schoolleiders zijn in staat om binnen de school een gezamenlijke, op de toekomstgerichte visie en richting te creëren. Tweejaarlijks wordt het functioneren van de schoolleider geëvalueerd door middel van een 360-graden-feedback. Hierbij worden medewerkers van de school betrokken, collega-schoolleiders en het College van bestuur.

Beleidsambitie 13:

De scholen van VO Haaglanden evalueren periodiek de tevredenheid van de medewerkers over het gevoerde personeelsbeleid. Bij het personeelsbeleid is er gerichte aandacht voor het terugbrengen van werkdruk en piekbelasting.

Periodiek evalueren de scholen van VO Haaglanden de personeelstevredenheid onder het personeel over de kwaliteit van het gevoerde personeelsbeleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is de ervaren werkdruk en piekbelasting van de medewerkers van de scholen van VO Haaglanden. In overleg met de medewerkers zal er gezocht moeten worden naar mogelijkheden om te komen tot een vermindering van ervaren werkdruk.

Beleidsambitie 14:

VO Haaglanden heeft een gezonde financiële basis en hanteert daarbij in de periode 2016-2020 een financiële buffer van ten minste 5%.

Voor de continuïteit van het onderwijs is een gezonde financiële basis van de stichting en de scholen noodzakelijk. VO Haaglanden kiest daarbij voor een voorzichtig financieel beleid. De meerjarenbegrotingen van de scholen zijn structureel sluitend en de middelen worden doelmatig en effectief ingezet. Dat betekent dat de overheadkosten laag zijn en dat bureaucratie wordt vermeden.

Beleidsambitie 15:

In komende jaren zal per schoolgebouw in kaart worden gebracht op welke wijze tot een verduurzaming van onze schoolgebouwen gekomen kan worden. Daarbij worden aspecten betrokken als luchtkwaliteit, energiebeheer en veiligheid.

Met de gemeente Den Haag zijn nieuwe afspraken gemaakt met betrekking tot de kwaliteitsnorm voor nieuwbouw en renovatie. Dit heeft geleid tot een verhoging van de normvergoeding. Daarnaast ontvangen de scholen met ingang van het schooljaar 2014-2015 de zogenaamde BUMA-gelden. Deze gelden worden voor een groot deel aangewend voor verbetering van de huisvestingssituatie van de scholen. De schoolgebouwen van VO Haaglanden zijn nagenoeg allemaal in een goede staat en geschikt voor modern onderwijs. Dat geldt ook voor de bestaande monumentale schoolpanden van VO Haaglanden, zoals de gebouwen van het Maerlant-Lyceum, Gymnasium Haganum en Dalton Den Haag. Voor investeringen in nieuwbouw en renovatie zijn in de beleidsperiode 2016-2020 minder investeringen nodig. Tegelijkertijd hebben diverse schoolgebouwen een kwaliteitsimpuls nodig om aan het recent opgestelde "Haags Kwaliteitskader Huisvesting Voortgezet Onderwijs" te kunnen voldoen. Het gaat dan vooral om het verbeteren van het binnenklimaat en de duurzaamheid van de schoolgebouwen. Een dergelijke impuls draagt bij aan kwalitatief betere gebouwen en dus een verlenging van de levensduur.

Raad van toezicht

De Raad van toezicht bestaat uit mevrouw drs. L.E.J. (Louise) Engering (voorzitter), de heer drs. M.H.W. (Michel) Rovers (vicevoorzitter), de heer mr. J.P. (Joris) Backer, de heer mr. dr. K.M. (Karel) Braun, de heer drs. J.T. (Joris) den Bruinen, mevrouw A. (Ageeth) van den Heuvel en de heer drs. R.A.C. (Roel) Praat. Mevrouw drs. I.A.M. (Ingrid) Paardekooper van het bureau Bestuurs- en managementondersteuning verzorgt de secretariële werkzaamheden bij de vergaderingen van de Raad van toezicht.

De Raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van het College van bestuur en op de algemene gang van zaken binnen de Stichting VO Haaglanden en de met de stichting verbonden instellingen. De Raad van toezicht staat het College van bestuur gevraagd en ongevraagd met advies ter zijde en fungeert als klankbord voor schoolleiders, de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad en andere belanghebbenden bij VO Haaglanden. De Raad van toezicht is de werkgever van de leden van het College van bestuur. De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de stichting berust bij het College van bestuur.

De Raad van toezicht heeft in 2017 vijfmaal vergaderd. Na voorbespreking door de Raad van toezicht afzonderlijk werd steeds samen met het College van bestuur vergaderd. Daarnaast hadden het College van bestuur en de Raad van toezicht zogeheten themabijeenkomsten. In de reguliere vergaderingen heeft de Raad van toezicht na voorbereiding door de auditcommissie ingestemd met de jaarrekening 2016 en met de begroting 2018 van VO Haaglanden. In de vergaderingen van de Raad van toezicht met het College van bestuur zijn onder meer de managementrapportage, tevredenheidsonderzoeken, "pasfoto's" van de scholen en de stand van zaken op de scholen en rond de schoolgebouwen besproken. In iedere vergadering is aan de hand van de zogenoemde bestuursbrief de stand van zaken besproken met betrekking tot alle op dat moment spelende relevante thema's. Leden van de Raad van toezicht zijn op werkbezoek geweest bij verschillende scholen van VO Haaglanden.

De Raad van toezicht en de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad zijn in 2017 gestart met het reguliere overleg tussen beide organen. Daarvoor nam de Raad van toezicht al deel aan de jaarlijkse GMR-dag in januari; dit blijft gehandhaafd. GMR en Raad van toezicht hebben afgesproken dat zij daarnaast ieder jaar in september met elkaar zullen overleggen over vooraf afgesproken onderwerpen. In 2017 was deze bijeenkomst op 27 september, in aanwezigheid van het College van bestuur.

De Raad van toezicht kent twee commissies, de remuneratiecommissie en de auditcommissie. De remuneratiecommissie, bestaande uit mevrouw Engering en de heer Den Bruinen, heeft eind 2017 het functioneren van het College van bestuur beoordeeld; de Raad van toezicht heeft het College van bestuur positief beoordeeld. Het verslag hiervan is besproken in de Raad van toezicht. De auditcommissie, bestaande uit de heren Rovers, Braun en Praat, heeft in juni de Raad van toezicht geadviseerd over de jaarrekening 2016 en in november over de begroting 2018. De auditcommissie heeft samen met een lid van het College van bestuur en de controller de aanbesteding begeleid en afgerond met betrekking tot de nieuwe accountant. Vervolgens heeft de Raad van toezicht als nieuwe accountant Astrium Onderwijsaccountants B.V. benoemd.

De leden van de Raad van toezicht houden hun kennis en vaardigheden op peil, onder meer door

het lidmaatschap van de Vereniging van Toezichthouders in Onderwijsinstellingen. Jaarlijks evalueert de Raad van toezicht zijn eigen werkzaamheden en functioneren. Voor 2017 vond de evaluatie in januari 2018 plaats.

De contacten tussen de Raad van toezicht met het College van bestuur en andere belanghebbenden bij VO Haaglanden verlopen constructief en plezierig. De informatie-uitwisseling is goed op orde, zowel mondeling als schriftelijk. In voorkomende gevallen weten leden van het College van bestuur en leden van de Raad van toezicht elkaar ook buiten de vergaderroosters om over en weer te vinden om overleg te voeren.

Verslag van de scholen

Dalton Den Haag

Dalton Den Haag is een school met ongeveer 990 leerlingen en 80 docenten. We hebben een havo, atheneum en gymnasiumafdeling. Naast een daltonschool, zijn we ook een cultuurschool én een tto-school. Die drie liggen in elkaars verlengde. Kunst, cultuur en tweetalig onderwijs zijn immers gericht op een brede ontwikkeling, net als daltononderwijs. Leerlingen leren verder te kijken dan hun eigen omgeving: over de muren van de school, de buurt, de sportvereniging en Den Haag heen.

Op Dalton Den Haag kennen we elkaar. Dat klasgenoten elkaar kennen, is vanzelfsprekend. Maar leerlingen uit verschillende klassen van de onderbouw en bovenbouw kennen elkaar ook. Door de daltonuren, het tutoraat en de leerlingmentoren ontmoeten leerlingen uit alle klassen elkaar. De onderlinge band tussen docenten en leerlingen is hecht, doordat de leraar niet alleen lesgeeft, maar ook begeleidt en helpt met taken en plannen. Daarnaast is Dalton Den Haag gewoon een goed georganiseerde school met heldere regels. Juist door dat persoonlijke contact en de geoliede organisatie kunnen we leerlingen meer vrijheid, verantwoordelijkheid en vertrouwen geven.

Onderwijsvisie

Daltononderwijs is eigentijds onderwijs. Onderwijs van nu dat leerlingen voorbereidt op de veranderende toekomst. Onze school is een gemeenschap waarin we rekening met elkaar willen houden. Leerlingen leren oog te hebben voor elkaars en eigen kwaliteiten en zwaktes. Bovendien leren ze onderlinge verschillen te respecteren en waarderen. Dat we werken op basis van wederzijds vertrouwen is vanzelfsprekend. Leraren bieden een kader waarbinnen leerlingen hun eigen leerproces gedeeltelijk zelf kunnen vormgeven. Dat vraagt om leraren die kunnen loslaten en steeds meer verantwoordelijkheid leggen bij de leerlingen. De leerlingen nemen op hun beurt die verantwoordelijkheid en leggen verantwoording af, bijvoorbeeld aan hun leraren, medeleerlingen, ouders of zichzelf. Ook het nadenken over het eigen gedrag en het vermogen tot samenwerken zijn belangrijk als je je wilt ontwikkelen. Daarmee vergroot je het inzicht in de eigen aanpak en daar kun je later je voordeel mee doen.

Beleidsambities

Borgen onderwijskwaliteit

Alle leden van de schoolleiding hebben een aantal secties in hun portefeuille waarmee ze in gesprek zijn. Het sectiewerkplan is een belangrijk middel in het borgen van de onderwijskwaliteit. In het sectiewerkplan beschrijven secties hun ambities op het gebied van daltononderwijs, toetsing, didactiek en professionalisering. Het sectiewerkplan wordt aan het begin van het schooljaar geëvalueerd, opnieuw bijgesteld en besproken. Op deze wijze werken we gezamenlijk en cyclisch aan de kwaliteit van het onderwijs.

Daarnaast zijn we dit schooljaar gestart met vier teammiddagen waar visievorming, professionalisering en samenwerken hand in hand gaan.

Optimale zorgstructuur

De zorgstructuur op Dalton Den Haag is helder en effectief. Naast de zorgcoördinator is er een leerlingbegeleider in dienst die ook ingezet kan worden bij de begeleiding van lastige klassen. In de daltoncommissie bezinnen we ons op de invulling van het mentoraat. Wellicht is een andere begeleidingsstructuur wenselijk (pilot mentoraat april – mei – juni 2018). Met de veranderende in-

stroom (meer jongens dan meisjes) lijkt een scholing voor brugklasmentoren wenselijk. Dit wordt besproken in het brugklasteam.

Kijkwijzer

De daltoncommissie heeft de onderwijsvisie geëxpliciteerd en er staat helder beschreven wat onze school onder goed onderwijs verstaat. De daltonpijlers zijn verwerkt in een zogenaamde kijkwijzer die wordt voorgelegd aan klankbordgroepen van docenten en leerlingen. In februari heeft HCO voor alle docenten een presentatie over flitsbezoeken gehouden. Een groep collega's gaat dit jaar daarmee starten en wordt daarbij ondersteund door een training in het afleggen van flitsbezoeken. In december 2017 zijn de docentenscans afgenomen. Dit gebeurt een keer in de twee jaar. In de docentenscan beoordelen alle leerlingen al hun docenten op 15 aspecten, die nauw aansluiten op de daltonpijlers en de observatiepunten uit de concept-kijkwijzer. De schoolleiding analyseert de resultaten en bespreekt de individuele resultaten van de scan met alle docenten na.

Tegelijkertijd is de directiescan gehouden waarmee alle personeelsleden de schoolleiding op 15 aspecten beoordelen.

Betrokkenheid

Dalton Den Haag vindt het belangrijk om leerlingen en ouders te betrekken bij het ontwikkelen van de visie en het onderwijs. Daartoe hebben we onder contactouders drie vragen uitgezet en de resultaten besproken op een contactouderavond. Een aantal leerlingen heeft plaatsgenomen in een leerlingpanel tijdens een teammiddag van docenten. De leerlingen zijn ook op andere terreinen actief betrokken bij het beleid. Zo zijn ze nu onder andere bezig met de aanpassing van het leerlingenstatuut.

Belangrijkste ontwikkelingen

Per 1 augustus 2017 is de nieuwe rector gestart. Op korte termijn gaan er andere wisselingen (o.a. vanwege pensionering) in de schoolleiding plaatsvinden. Dat betekent dat de schoolleiding zich de afgelopen maanden heeft gebogen over de (nieuwe) structuur van de schoolleiding. Daartoe zijn verschillende scenario's geschetst en doorberekend. De schoolleiding heeft een beargumenteerde voorstel voorgelegd aan de personeelsgeleding van de MR, die daarmee akkoord is gegaan.

Bij de start van het schooljaar 2017-2018 is een daltoncommissie in het leven geroepen om de daltonwerkwijze te revitaliseren. De daltoncommissie bestaat uit twee schoolleiders en vijf docenten. Daarnaast is er een klankbordgroep die periodiek geraadpleegd wordt. De daltoncommissie doet op basis van de input van collega's, leerlingen, ouders en andere scholen gerichte voorstellen aan de schoolleiding voor een koerswijziging of -bijstelling. Zij informeren collega's en begeleiden secties in het voorbereiden van pilots. Zij bereiden studiemiddagen voor waarop collega's geïnformeerd worden en de gelegenheid krijgen om gezamenlijk te werken aan de ingezette koers.

Per 1 augustus 2017 heeft Dalton Den Haag een cultuurcoördinator benoemd die de opdracht heeft een inventarisatie te maken van alle culturele activiteiten die plaatsvinden binnen en buiten de lessen, op basis daarvan een cultuurleerlijn uit te zetten en de visitatie van de Vereniging van Cultuurprofielscholen (november 2018) voor te bereiden.

Praktijkschool de Einder

Wie en wat is de school

De Einder is een praktijkschool met ruim 300 leerlingen, allen met een IQ van 75 of lager, grote leerachterstanden en, niet toevallig, vaak gedrags- en/of sociaal emotionele problemen. De meeste leerlingen komen uit de achterstandswijken Schilderswijk en Transvaal. De school kent inmiddels 31 nationaliteiten en herbergt alle wereldgeloven.

De ouders/verzorgers van onze leerlingen hebben vaak moeite met opvoeden. Wij kunnen dus niet de oplossing van de problemen terug leggen bij de ouders/verzorgers. We richten ons daarom met name rechtstreeks tot de leerling. Zo is de schoolgids bijvoorbeeld in leerlinggerichte taal geschreven. Wij praten nooit over de leerling zonder dat hij erbij is, meestal met de leerling waar de ouders/verzorgers bij zijn. Wij voeden onze leerlingen op tot zelfstandigheid. Afhankelijke kinderen gaan het later in de maatschappij niet redden. De corebusiness van de school is de leerlingen van A naar B brengen, wij zeggen liever van D naar B: van een droom naar een baan.

Onderwijsvisie van de school

Om dit doel te bereiken heeft de Einder een aantal uitgangspunten:

1. Mooie gebouwen, kleurrijk en schoon en de mooiste spullen, inclusief ICT-smartboards en laptops.
2. Duidelijke structuur: een stuk of 10 regels die elk jaar opnieuw door de mentor met de leerlingen worden doorgenomen. Dan hoeven wij het niet elke keer te hebben over: "Ik wist het niet," etc. Voor alles wat buiten strafbaar is, schakelen wij de politie in. Onze stelregel is: wij kunnen niet afgerekend worden op wat er gebeurt maar wel op hoe we ermee omgaan.
3. Continuïteit: de Einder werkt met groepsleerkrachten die de hele week bij hun klas zijn. Daardoor is de pedagogische aanpak tijdens de hele week gelijk en gewaarborgd. Ook tijdens praktijklessen: koken, hout, metaal, textiel, schilderen en gym. Doordat de leerkrachten daar met zijn tweeën zijn, gaan ook bij ziekte van een van de twee de lessen gewoon door. Omdat de Einder ook met taakleerkrachten werkt, die als hoofdtak invallen hebben, is er op de Einder de laatste negen jaar nog nooit een les uitgevallen. Rust, orde en regelmaat dus.

Als wij dit goed doen, houden wij tijd over voor het allerbelangrijkste bij ons op school namelijk (welgemeende) aandacht. Op de Einder aandacht in plaats van zorg. Deze aandacht werkt op de Einder als een toverstaf!

5 minuten per dag welgemeende aandacht is vaak al 5x zoveel als de hele week thuis. Voor de leerling ben jij dan een held, jij hebt wel interesse voor hem/haar. Onze ervaring is dat 99 van de 100 leerlingen zijn/haar gedrag inruilt voor positieve aandacht.

4. Alle leerlingen van de Einder verlaten de school met een baan; die baan moet volgens de Einder zo dicht mogelijk bij de droom (de passie) van de leerling komen. Door middel van allerlei vormen van stages en zinvolle werkervaringsplaatsen krijgen de leerlingen de kans zich te ontwikkelen tot volwaardige, zelfstandige deelnemers aan de maatschappij. Zelfvertrouwen, communicatieve en sociale vaardigheden zijn daarbij essentieel.

Door het schoolklimaat krijgen alle leerlingen de kans zich tot hun maximale niveau te ontwikkelen.

De ontwikkelagenda

Kwaliteitszorg

De Einder heeft inmiddels alleen maar bevoegde docenten in dienst. Verder is er nascholing op allerlei gebied maar vooral t.b.v.

1. de pedagogische aanpak van de leerlingen
2. het taliger maken van de Einder-leerlingen

Leerlingenzorg

Op de Einder is de zorg voor leerlingen reeds vertaald in welgemeende aandacht voor alle leerlingen. Daarin is een steeds grotere rol weggelegd voor de groepsleerkrachten. Deze zullen dan maximaal voorbereid zijn op deze taak en dienen van de schoolleiding het mandaat moeten krijgen om deze taak zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren.

ICT

Juist ook op de Einder is optimaal gebruik van ICT als onderwijsmiddel heel belangrijk. Met name voor onze leerlingen met concentratieproblemen en een korte spanningsboog is het belangrijk dat er allerlei les-ondersteunende beelden direct beschikbaar zijn. Belemmerende factor hierbij is vooral het gebrek aan vaardigheden bij de docenten. Zowel op het gebied van de techniek en toepassing van de ICT apparatuur, als op het gebied van ontwikkeling van het lesmateriaal en software zal er een uitgebreid scholingsprogramma volgen voor alle Einder-personeelsleden

Schoolplan

Op de Einder is de leerling de maat omdat de leerlingen en hun kenmerken vaak wisselen: Transvaal (de wijk waar de Einder staat) is een doorgangswijk is waar afhankelijk van de gebeurtenissen op de hele wereld steeds hele nieuwe bevolkingsgroepen voorbijtrekken, recent de moelanders (Polen, Bulgaren, Roemenen, etc.) maar ook de Somaliërs en leerlingen uit Eritrea. De juiste aanpak van o.a. bovengenoemde doelgroepen bepaalt in hoge mate de koers van de Einder en daarmee ook de inhoud van het schoolplan. Het is in die zin dus een dynamisch plan dat elke 2 weken bij de sectievergaderingen op de agenda staat en waarbinnen het hierdoor constant work in progress is op de Einder. Na- en bijscholing van alle docenten is hier binnen heel belangrijk. Het slagen van een plan hangt namelijk in hoge mate af van bereidheid en deskundigheid van het gehele schoolteam.

Burgerschapsvorming en brede ontwikkeling

Het wel of niet slagen van de Einder-leerlingen als volwaardige burgers in de maatschappij hangt met name af van de mate waarin zij erin slagen verbinding te maken met deze maatschappij. Door het nog steeds verplicht stellen van maatschappelijke stage en het aanbieden van levensechte stageplaatsen, binnen met name de eigen wijken, brengt de Einder deze leerlingen in allerlei kritische situaties waarbinnen zij de kans krijgen om communicatieve en sociale vaardigheden op een natuurlijke manier te ontwikkelen.

Personalisering van het onderwijs

De hoofdtaak van de Einder is leerlingen van A naar B te brengen. Wij zeggen: van hun droom naar een baan.

De route daarnaartoe is puur individueel en persoonlijk. De leerling is de maat op de Einder.

De leerling is geen middel maar een doel. Vanaf de eerste klas is er daarom een uniek traject voor elke leerling.

Het tijdspad ligt in de basis vast maar daarvan wordt afgeweken indien het tempo en de leerstijl van de leerling daarom vraagt. Als het doel, een structurele duurzame baan, maar bereikt wordt. In schooljaar 2017-2018 heeft de Einder ook een individueel taalprogramma voor leerlingen die bij aanmelding nog onvoldoende het Nederlands beheersen.

Zorgstructuur

Op de Einder gaat het niet over zorg. Wij kunnen niet voor onze leerlingen zorgen.

Dat willen wij ook niet want wij willen geen afhankelijke leerlingen. Via de methode aandacht scheppen wij een klimaat waarin leerlingen leren met hun problemen om te gaan en daarnaast zo optimaal mogelijk te functioneren en presteren.

Kijkvenster

Op de Einder werken wij niet met individuele docenten maar in teamverband.

Wij kennen een open deurenbeleid waarbinnen docenten van elkaar leren en gebruik maken van elkaars specifieke kwaliteiten. Daarnaast is er een cyclisch model waarin functioneringsgesprekken met de direct leidinggevende gevolgd worden door beoordelingsgesprekken met de directeur.

Belangrijkste ontwikkelingen 2017

- Tijdens het jaar 2017 heeft de Einder haar positie op de markt verder uitgebouwd via de eigen kraam. Op de markt zijn er nu op marktdagen zo'n 15 leerlingen actief bij de schoonmaak, als marktverkoper of als gastheer/gastvrouw.
- Tijdens schooljaar 2017-2018 is het hoofdgebouw aan de Spionkopstraat 9 volledig gerenoveerd: nieuwe duurzame houten kozijnen met dubbelglas, prachtige gekleurde panelen zodat het gebouw een uitstraling heeft gekregen die aansluit bij ons immer mooi gebleven monumentenpand, het Badhuis.
Ook is inmiddels het nieuwe luchtventilatiesysteem in bedrijf; dit systeem is voor het grootste deel budgettair neutraal door de aanwezigheid van (extra) zonnepanelen.
Tegelijkertijd is al het binnen schoolmeubilair inclusief smartboards vervangen zodat de school de eerst komende 20 jaar weer zonder moeite vooruit kan.
- Omdat de Einder reeds in 2016 is gestart met speciale taalklassen was er de noodzaak een lokaal daarop aan te passen. Dat is in 2017 gebeurd. Er staat nu een volledig ingericht lokaal inclusief 15 in de tafels geïntegreerde iPads en bijbehorend touchscreenschermen.

Gymnasium Haganum

Algemeen

Gymnasium Haganum is een categoriaal gymnasium in het centrum van Den Haag met ruim 800 leerlingen. Bijzonder is de school niet alleen vanwege het prachtige gebouw, maar vooral door de internationale populatie en de goede sfeer. Leerlingen van allerlei nationaliteiten uit alle wijken van Den Haag voelen zich snel een 'Haganumleerling' en waarderen elkaar om wie ze zijn, zodra ze onder de poort doorlopen.

Op het Haganum werken hoog opgeleide docenten die het enthousiasme voor hun vak over willen brengen op de leerlingen. Leerlingen geven in verschillende peilingen aan dit zeer te waarderen in hun docenten.

Onderwijsvisie

Het Haganum staat voor kwalitatief goed onderwijs, waarbij kennisoverdracht een belangrijke rol speelt. De resultaten zijn goed, maar de uitstroom is een punt van aandacht.

Het Haganum wil een school zijn die creativiteit en kritisch denken bevordert en die leerlingen de kans geeft zich maximaal te ontplooien. Daarvoor is maatwerk nodig. Dit maatwerk vindt zowel binnen de lessen als daarbuiten plaats via plusprojecten, aansluitingsprogramma's met universiteiten en een eigen honours programma. Maatwerk vindt ook plaats binnen het coachend mentoraat waarmee het afgelopen jaar in een tweetal leerjaren is begonnen. Op ICT-gebied is de school geen voorloper, maar binnen de secties worden er allerlei initiatieven ontplooid.

Ontwikkelagenda

Beleidsambitie 1: Borgen onderwijskwaliteit

Ondanks het feit dat het Haganum goede resultaten boekt, is dit geen vanzelfsprekendheid en is de school zich er terdege van bewust dat het borgen van de onderwijskwaliteit constante aandacht nodig heeft. Jaarlijks peilt de school bij leerlingen de tevredenheid over het onderwijs en de begeleiding en worden op gestructureerde wijze gesprekken met secties en individuele docenten en andere medewerkers gevoerd. Nieuwe docenten en ook de zittende worden begeleid door geprofessionaliseerde 'begeleiders op school'.

Beleidsambitie 6: Optimale zorgstructuur

De school heeft een zorgcoördinator en een docent, gespecialiseerd in RT. Daarnaast heeft de school korte lijnen met externe partijen om op zo kort mogelijke termijn hulp in te schakelen indien dit nodig blijkt. De leerlingbegeleiding start bij de vakdocenten en mentoren. Dit jaar is de school begonnen met een intensievere leerlingbegeleiding, waarbij de gedachte is dat het meeste leerrendement valt te halen uit een goede begeleiding. Naast de basisbegeleiding via mentor en vakdocent, biedt de school leerlingen uit de eerste klassen vroeg in het schooljaar ondersteuning bij het leren plannen en bij de overige executieve functies.

Voor leerlingen die op enige manier dreigen uit te vallen, biedt de school vakinhoudelijke ondersteuning en is er een systeem van tutorlessen door de leerlingen zelf georganiseerd.

Twee decanen begeleiden de leerlingen, samen met de mentoren op het vervolgonderwijs. Hierbij staat aandacht voor persoonsontwikkeling voorop.

Beleidsambitie 9: Kijkvenster

Van docenten wordt verwacht dat zij leerlingen weten uit te dagen. Motiverende lessen ziet de school als een verantwoordelijkheid van zowel de leerling als de vakdocent. De speerpunten voor dit jaar zijn: meer verantwoordelijkheid en ruimte voor de leerling. Deze speerpunten wil de school terugzien in de lessen. Daarbij wordt nog geen gestandaardiseerd kijkvenster gehanteerd. De speerpunten komen terug tijdens studiedagen, lesbezoeken en de gesprekkencyclus.

Beleidsambitie 13: Evaluatie tevredenheid werknemers over het personeelsbeleid

Werknemers geven aan dat zij zeer tevreden zijn over hun werk op het Haganum. Zij ervaren het pedagogisch klimaat als uitdagend en waarderen de sfeer en arbeidsverhoudingen in de school. Zij geven aan een grote piekbelasting te ervaren en weinig tijd te hebben voor de eigen professionele ontwikkeling. Dit zijn serieuze aandachtspunten voor de school.

Belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar 2017

De belangrijkste ontwikkeling van het afgelopen jaar was de start met een intensief begeleidingstraject van enkele leerjaren. Een plek vinden in het overvolle rooster bleek lastiger dan het scholen van mentoren. Naast dit begeleidingstraject zijn allerlei voorbereidingen getroffen voor een nieuw ICT-systeem dat in 2018 in gebruik genomen gaat worden.

Haags Montessori Lyceum

Algemeen

Het HML is een school voor voortgezet montessorionderwijs voor mavo-, havo- en vwo-leerlingen. De afgelopen jaren is het HML gegroeid van 950 naar 1094 leerlingen. Naast het behalen van een diploma streeft het HML de brede montessoridoelen na: zelfstandigheid, creativiteit en maatschappelijke bewustwording. Deze doelen zijn vastgesteld door de sectie Voortgezet Montessori Onderwijs van de Nederlandse Montessori Vereniging, waar het HML deel van uit maakt.

Vanuit de filosofie van de school "Leiding leren geven aan jezelf in verbinding met anderen" vormen leerlingen en medewerkers een gemeenschap waarin deelnemers gestimuleerd worden zichzelf te leren kennen en te laten zien en leerlingen zich kunnen ontplooiën tot eerlijke, jonge volwassenen die de ander met aandacht en nieuwsgierigheid tegemoet treden.

Onderwijsvisie van de school

Het HML streeft ernaar het montessoriprofiel herkenbaar neer te zetten in de school. Er is concrete samenhang tussen de doelstellingen zoals omschreven in onze visie en ons onderwijsaanbod. Hierbij maken we gebruik van de zes montessorikarakteristieken: hoofd, hart en handen, leren kiezen, reflecteren, sociaal leren, samenhang in de leerstof, binnen en buiten leren.

We hebben gekozen voor gepersonaliseerd montessorionderwijs, waarin we werken met coaches en een digitaal portfolio. Het aantal summatieve beoordelingen is beperkt, we stimuleren dat er tijd en aandacht is voor formatieve evaluatie. Naast het kerncurriculum bieden we in klas 1 tot en met klas 3 lessen aan, die aansluiten bij de gevoelige periode, een aanvulling vormen op het curriculum en ondersteuning bieden op het terrein van planning, rekenen en taal en "leren-leren". Onderdeel van ons gepersonaliseerd montessorionderwijs is, dat leerlingen zelf keuzes kunnen maken in het rooster en dat er ruimte in het programma is voor het oefenen en ontwikkelen van vaardigheden. Dit stelt specifieke eisen aan onze didactiek.

Naast de heterogene onderbouwklassen is er de vwo-topklas, voor leerlingen die meer cognitieve uitdaging nodig hebben. Wij richten ons op de naar buiten gerichte leerling voor wie het gewone vwo-programma niet uitdagend genoeg is.

Ontwikkelagenda

Beleidsambitie 1: Borgen onderwijskwaliteit

Zowel in de jaarlaagteams als in de vaksecties wordt gewerkt met resultatenanalyses, die worden aangeleverd door de schoolleiding. Secties stellen doelen op, die worden gedeeld in het eigen domein. Er is een jaarlijks actieplan waarin deze doelen een plek krijgen. In de jaarlaagteams worden individuele leerlingen en klassen/clustergroepen besproken. Na de oudergesprekken, ontwikkelgesprekken genoemd, in februari en april worden adviezen gegeven en besluiten genomen over de schoolloopbaan van leerlingen. Over de examenklassen wordt apart vergaderd: op grond van de prognoses in februari worden waar nodig acties ingezet door coaches en vakdocenten.

Coachtraining heeft in schooljaar 17-18 centraal gestaan. Voor schooljaar 18-19 zal het effectief benutten van de begeleidingstijd waarin zelfstandig wordt gewerkt door leerlingen centraal staan in het scholingsplan. Een ander speerpunt is het kwalitatief op peil brengen van de bewijzen. Bewijzen vormen naast de toetsen de summatieve beoordelingen. Het kunnen bijvoorbeeld presentaties, onderzoeksopdrachten of werkstukken zijn.

Beleidsambitie 6: Optimale zorgstructuur

In ieder team is een docent aanspreekpersoon voor zorgvragen. Deze portefeuillehouders delen kennis over het signaleren van zorgvragen, de juiste routing, het inzetten van experts en het op een goede manier communiceren over interventies en ontwikkelplannen.

Onze zorgcoördinator werkt nauw samen met schoolmaatschappelijk werk en met de schoolconsulent. Er is viermaal per jaar zorgoverleg met alle portefeuillehouders. In de jaarlaagteams wordt zorg samen met LOB cyclisch geagendeerd. Tweemaal per jaar wordt er een training aangeboden rondom zorg, anti-pestten of groepsprocessen. In het kader van de brede basisondersteuning kunnen coaches een beroep doen op een extra individueel coachingstraject. Daarnaast worden er vanaf schooljaar 18-19 in de hele onderbouw masters aangeboden rondom "leren-leren" en "leren plannen en organiseren" om zo bepaalde problemen te voorkomen. Dit programma was in klas 1 in schooljaar 17-18 een succes.

Beleidsambitie 9: "Kijkvenster"

Er is dit jaar veel gesproken over de werksfeer en de voorbereide omgeving. Welke materialen en welke werkvormen sluiten aan bij meer differentiatie en meer ruimte om zelf keuzes te maken?

Het werken met Instructie-uren en Begeleidingstijd dat hierbij hoort, heeft met name in de bovenbouw veel discussie opgeleverd. In de onderbouw zijn er relatief veel trekkers die hun onderwijsontwikkeling richten op de nieuwe inrichting. In de bovenbouw is er meer weerstand.

Uitgangspunt van iedere les is, dat de leerdoelen expliciet moeten worden benoemd en gedeeld met elkaar en dat iedere les wordt afgesloten met het inventariseren van de mate waarin de leerdoelen wel of niet zijn bereikt.

Beleidsambitie 5: 21e-eeuwse vaardigheden

Alle scholen van VO Haaglanden geven de 21e-eeuwse vaardigheden een plaats in het schoolaanbod en maken dat zichtbaar in het leerplan van de school. We hebben ons in 2017 specifiek gericht op leren reflecteren. Daar hoort bij dat we onszelf oefenen in het geven van gerichte feedback aan leerlingen en elkaar. Onderdeel hiervan is dat we meerdere keren per jaar ontwikkelgesprekken voeren met leerlingen en ouders samen over de voortgang en de resultaten: wij proberen zo eigenaarschap te bevorderen en voor te leven dat wij "met in plaats van over elkaar praten". Daarnaast is het stimuleren van een onderzoekende, nieuwsgierige houding voor ons een speerpunt. Dit krijgt met name vorm in de nieuwe vakken Vrede en Recht, Digital Technology en Science.

Belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar 2017

De groei van het leerlingenaantal en het opzetten van de programma's die horen bij de vwo-kern+-klassen hebben veel tijd en energie gekost. De tweede helft van 2017 hebben we ons geconcentreerd op het overdragen en borgen van de nieuwe manier van werken aan de docenten die lesgeven in klas 2 en hoger. Nieuwe docenten moesten worden ingewerkt. Het hele team kreeg een coachtraining van 3 dagen. Ook de omslag van de papieren planners naar het digitaal portfolio vroeg om gezamenlijke aandacht. Docenten en leerlingen zetten stappen in het denken in doelen en vaardigheden in plaats het centraal stellen van de taken. De nieuwe teams die deels de plek innemen van de vaksecties en oude mentorgroepen hebben procesbegeleiding gekregen tot de kerstvakantie.

Docenten die geen trekkersrol hadden in schooljaar 2016-2017, voelden zich bij vlagen onzeker in hun nieuwe rol. Dat de veranderingen een samenhangend geheel vormden, zagen zij niet altijd. Er zijn veel gezamenlijke momenten nodig geweest om mensen mee te nemen in het hele veranderproces.

In november 2017 zijn we gestart met het inzetten van peercoaches. Zij werden vanaf september getraind door enkele oud-leerlingen. Leerlingen leren zo samenwerken met jongere leerlingen, oudere leerlingen en docenten.

Tenslotte hebben we voorzichtige stappen gezet in een kleine denktank met het uitwerken van ons onderwijsconcept voor de nieuwe mavo-locatie. Het is onze ambitie om onze mavo-afdeling zo op te zetten dat ondernemerschap, creativiteit en verbinding met de omgeving verweven zitten in het programma.

De Johan de Witt Scholengroep

Algemeen

De Johan de Witt Scholengroep is een openbare scholengroep voor voortgezet onderwijs met vijf locaties en biedt onderwijs op (vrijwel) ieder niveau:

- vwo (bovenbouw)
- havo
- mavo
- vmbo-kader
- vmbo-basis
- praktijkonderwijs
- internationale schakelklas (ISK)

In januari 2017 heeft de school het predicaat 'Excellente School 2016-2019' ontvangen.

Doelgroep Het onderwijs van de Johan de Witt Scholengroep is gericht op de doelgroep die het in huis heeft: leerlingen uit achterstandswijken met een laag sociaaleconomische status en een niet-westerse culturele achtergrond. Deze leerlingen hebben vaak flinke achterstanden op het gebied van taal en daardoor ook op andere gebieden binnen het onderwijs. Onze doelgroep krijgt in de huidige maatschappij door migratie- en culturele achtergronden minder kansen op doorstroom naar betere sociale omstandigheden. Daarom zullen onze leerlingen harder moeten werken om vergelijkbare kansen te creëren zoals die voor leeftijdsgenoten uit andere doelgroepen vanzelfsprekend zijn.

Onderwijsvisie

Op de Johan de Witt Scholengroep geloven we in eerlijke, gelijkwaardige kansen voor iedere jongere. Onze overtuiging is dat goed onderwijs hiervoor de basis vormt. Gelijkwaardig betekent niet hetzelfde als gelijk. Iedereen is uniek. Daarom streven wij naar het best passende onderwijs voor elk van onze leerlingen met daarbij altijd het hoogst haalbare niveau voor ogen in een veilige en inspirerende omgeving. Op die manier kan iedere leerling zijn beste zelf worden en met een diploma van waarde de school verlaten om de volgende stap in de maatschappij te zetten.

Johan de Witt gaat uit van de volgende kernwaarden:

- Kwaliteit in alles wat we doen
- Betrokkenheid & verbondenheid
- Wederzijds respect voor elkaar
- Plezier

Ontwikkelagenda

Beleidsambitie 1: Borgen onderwijskwaliteit

In januari 2017 heeft Johan de Witt het predicaat Excellente School in ontvangst mogen nemen voor de opleidingen havo, mavo, vmbo-kader en ISK. In ons excellentieprofiel gaat het niet slechts om het geboden onderwijs, maar om de organisatie in zijn geheel. Het betreft een integrale aanpak door alle lagen van de school, waarbij we zorgen dat elk onderdeel van kwaliteit is. De komende vier jaar zal Johan de Witt dit excellentieprofiel verder uitbreiden (naar vmbo-basis en praktijkonderwijs) en dit profiel verduurzamen.

We streven hierbij naar continue verbetering en maken daarbij gebruik van de PDCA- cyclus en de systematiek van leerKRACHT. De afgelopen vier jaar is het werken met deze methodes ingezet. De komende vier jaar komt de focus te liggen op het verder inbedden van deze manier van werken in de organisatie.

Beleidsambitie 6: Optimale zorgstructuur

De ondersteuning voor leerlingen moet aansluiten op de behoeften van de individuele leerling: maatwerk. Onder onderwijsondersteuning verstaat het Johan de Witt alle pedagogische en didactische maatregelen waarmee leerlingen worden ondersteund in hun leer- en/of ontwikkelingsproces en leer- en/of ontwikkelingsproblemen worden voorkomen of opgelost. De onderwijsondersteuning moet ertoe bijdragen dat de leerling zijn persoonlijke doelstellingen haalt, de nodige vaardigheden ontwikkelt en zich kwalificeert voor de periode na het voortgezet onderwijs. De ondersteuning die het Johan de Witt biedt, richt zich dan ook voornamelijk op problemen bij leren.

Het team centrale zorgondersteuning (CZO) is hierin de spil. Dit team ondersteunt en begeleidt docenten onder andere in het omgaan met (leer)problematiek van individuele gevallen, bij het aanleren van studievoordigheden, bij het bieden van taal-/NT2-ondersteuning en schakelt met externe hulpverlening.

Beleidsambitie 9: "Kijkvenster"

Johan de Witt Scholengroep heeft een duidelijk beeld ontwikkeld van wat goed onderwijs inhoudt. We willen dit beeld vertalen naar een ideale les op Johan de Witt. Het uitgangspunt hierbij is het realiseren van een zo groot mogelijke leerlingbetrokkenheid. We bepalen welke didactische en pedagogische principes onmisbaar zijn. Daarvoor raadplegen we de meest recente onderwijsontwikkelingen en -inzichten. Op die manier willen we het maximale leerrendement uit onze leerlingen halen. We verwerken deze aspecten en inzichten in een kijkvenster, de bril waarmee we naar de lessen kijken. Hiermee geven we de kaders aan waarbinnen docenten hun lessen vormgeven. Het kijkvenster biedt handvatten voor reflectie op het handelen van de docent binnen de les.

Beleidsambitie 10: Personalisering

Vanaf het moment dat leerlingen starten op het Johan de Witt, wordt hun ontwikkeling nauwgezet gevolgd. De RTTI- en OMZA-systematiek speelt hierin een grote rol. Met behulp van RTTI kunnen per leerling de vier cognitieve niveaus van leren in kaart worden gebracht worden. Op die manier kunnen concrete en passende acties voor iedere leerling worden ingezet om het leerrendement te vergroten. Daarnaast wordt met behulp van OMZA inzicht verkregen in de gedragsaspecten die het leren ondersteunen. In de lessen 'studievoordigheden' kan hierop worden gestuurd.

Op de ISK-afdeling wordt maatwerk geleverd door periodiek voor iedere leerling de ideale leerroute te bepalen op basis van resultaten en ontwikkelscores.

Beleidsambitie 11: Professionalisering

Op het Johan de Witt werken we in teams aan een duurzame verbetering van het onderwijsproces volgens de PDCA-cyclus en met de methodiek van leerKRACHT. Het Johan de Witt biedt personeelsleden ruime gelegenheid om kennis en vaardigheden actueel en op peil te houden. Nieuwe docenten worden intensief begeleid door een coach.

Samen met zeven andere vo-scholen en vier lerarenopleidingen is Johan de Witt de opleidingschool NOD (Netwerk Opleiden Docenten) Haaglanden gestart. Hiermee wordt bijgedragen aan de oplossing van het kwalitatief en kwantitatief docententekort in de regio door docenten voor een belangrijk deel op de werkplek op te leiden en zo bij te dragen aan de professionele ontwikkeling van docenten in hun verdere loopbaan. Meer studenten krijgen zo de kans op een kwalitatief hoogwaardige opleidingsplaats en de aansluiting van de opleiding op de praktijk wordt versterkt.

Belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar 2017*Excellente school*

In januari 2017 ontving Johan de Witt het predicaat Excellente school 2016-2019: een kroon op het werk dat de afgelopen jaren door personeel en leerlingen is verzet.

Praktijkcampus

In het kader van de vernieuwing van het vmbo is de praktijkcampus op locatie Hoofthoek ontwikkeld. Hier krijgen bovenbouwleerlingen van het vmbo praktijkgericht onderwijs in professioneel uitgeruste praktijkruimtes. Er is een lesprogramma ontwikkeld waarbij leerlingen van de verschillende vmbo-profielen moeten samenwerken om tot een eindresultaat te komen. Op die manier werken leerlingen toe naar de CPSE's.

Studievaardigheden

In 2017 is het 'vak' studievaardigheden aan het lesrooster toegevoegd. Daarbij ligt de focus op leren plannen. De school heeft een planningssystematiek ontwikkeld die door alle leerlingen wordt gehanteerd. Verder worden er leerstrategieën aangeleerd die gekoppeld zijn aan de RTTI- en OMZA-niveaus/indicatoren.

Haags Mentor Programma (HMP)

In 2018 is het Johan de Witt gestart met de pilot van het Haags Mentor Programma (HMP) waarbij leerlingen uit 3 havo een student van de universiteit Leiden krijgen als peermentor. Iedere week werken de leerlingen met de student aan een persoonlijk doel op het gebied van studievaardigheden, loopbaanoriëntatie of burgerschap.

Lyceum Ypenburg

Wat voor school we zijn?

Lyceum Ypenburg heeft als motto: meer willen is meer kunnen! Talenten, kansen en kwaliteit staan hoog in het vaandel op onze school. Lyceum Ypenburg verzorgt de volgende opleidingen: gymnasium, atheneum, havo en mavo. Voor leerlingen die naast hun gewone schoolvakken iets extra's willen doen, zijn er vijf talentgroepen: sport, theater, atelier, digital science en muziek. Zij krijgen extra lessen en opdrachten buiten het reguliere onderwijsprogramma om.

Lyceum Ypenburg is gevestigd in een licht en ultramodern gebouw aan de rand van Boswijk. Vlakbij zijn schitterende sportaccommodaties. De school beschikt over een mediatheek en een theater. De school telt circa 1450 leerlingen.

Missie en Visie

Op Lyceum Ypenburg vinden we het belangrijk dat we leerlingen zodanig onderwijs kunnen bieden, dat ze zich optimaal kunnen voorbereiden op een plaats in de maatschappij. Daarom zoeken we samen naar het passende en hoogst haalbare niveau.

Missie

Onze missie luidt: 'Lyceum Ypenburg streeft ernaar leerlingen binnen klassenverband uit te dagen om na te denken over de stof en hun leerproces. Centraal staan activerende opdrachten, waarbij de docent een belangrijke structurerende rol heeft. Het verwerven van parate kennis is daarbij minstens zo belangrijk als het trainen van vaardigheden als bouwstenen van het denken.'

Visie

We zijn een moderne openbare school, waarin kwaliteit, extra inspanning en structuur wordt geleverd om leerlingen boven zichzelf te laten uitstijgen. Voor leerlingen die moeite hebben het niveau te volgen is er ondersteuning. Naast goed en modern onderwijs bieden we mogelijkheden waarmee leerlingen hun speciale talenten kunnen ontwikkelen op intellectueel, cultureel of sportief gebied. We willen alle leerlingen de gelegenheid geven zich ten volle te ontwikkelen. Een positieve werksfeer vinden we heel belangrijk.

Onderwijsconcept

We dagen leerlingen uit om een zo hoog mogelijk diploma te halen. Vanuit realistische en haalbare doelen helpen we waar dat nodig is. We geven leerlingen graag een compliment als ze iets bijzonders hebben gepresteerd en stellen ook eisen en grenzen. Onze regels en afspraken zijn duidelijk en niet onderhandelbaar.

Lyceum Ypenburg wil een school zijn met kwalitatief uitstekend onderwijs. Een school waar leerlingen worden uitgedaagd om het beste uit zichzelf te halen, hun talenten te ontwikkelen en de kansen daarvoor te grijpen. De school biedt een veilig leerklimaat en een inspirerende leeromgeving. We hebben hoge verwachtingen van iedere leerling en helpen leerlingen waar dat nodig is. Naast het reguliere onderwijs willen wij dat leerlingen speciale talenten kunnen ontwikkelen.

Vier pijlers

Ons concept hebben we vertaald in vier pijlers (de uitwerking staat in onze digitale schoolgids). De pijlers vormen de basis voor goed onderwijs:

1. Positief schoolklimaat
2. Hoge verwachtingen
3. Activerende didactiek
4. Professionele docent en medewerker

Ontwikkelagenda op vijf beleidsambities uit het strategisch beleidsplan 2016-2020

Borgen onderwijskwaliteit

De belangrijkste instrumenten die we gebruiken om de kwaliteit op peil te houden is de pasfoto van VO Haaglanden, het programma Cum Laude en de DOT. De pasfoto van VO Haaglanden is een "rijk" document omdat alle indicatoren daarin zijn verzameld zoals: inspectie-oordeel, tevredenheidsspeilingen, instroom nieuwe leerlingen en financiën. Het programma Cum Laude verschaft ons de gegevens rondom de doorstroom en de individuele leerlingenscores. Aan de hand van deze gegevens evalueren de sectievoorzitters zowel resultaten als processen van het onderwijs. De weerslag hiervan komt in het vakwerkplan. De schoolleiding bespreekt elk jaar de examenresultaten en de sectieplannen. Wanneer er reden tot zorg is, wordt een verbeterplan afgesproken en gemonitord.

Optimale zorgstructuur

De mentor is de spil voor de eerstelijns leerlingbegeleiding. Een expertgroep is aan de slag om het mentoraat te herijken en één doorlopende lijn voor de hele school te creëren. Er wordt gedifferentieerde scholing op maat aangeboden, passend bij de doelstellingen van de school. Extra zorg wordt verleend door experts van buiten. Er is zowel een groepsarrangement als individueel maatwerk mogelijk. De zorgcoördinator fungeert als "makelaar in zorgexpertise". Ze inventariseert de vraag, komt met een passend aanbod, monitort kwaliteit en tevredenheid.

Op school is een aantal docenten speciaal opgeleid voor bijzondere begeleidingstaken: voor RT, vertrouwenspersoon/antipestcoördinator. Elke afdeling heeft een eigen decaan.

Het doel is:

- samenhangende passende begeleiding voor alle leerlingen;
- extra en specialistische begeleiding voor leerlingen die dat nodig hebben;
- goede communicatie en wisselwerking in de driehoek leerling – ouders – school (- expert).

Kijkvenster

Leren van en met elkaar. Er vinden regelmatig lesbezoeken plaats. Dit gebeurt aan de hand van een kijkvenster, gebaseerd op de vijf rollen van de docent. De kwaliteit van de onderwijsinhoud binnen de lessen van individuele vakdocenten wordt getoetst door middel van het DOT-observatiesysteem. Deze resultaten worden meegenomen in de individuele gesprekscyclus.

Personalisering onderwijs

Lyceum Ypenburg kiest voor klassikaal en gestructureerd onderwijs. De school biedt extra keuzes aan, buiten het reguliere onderwijsprogramma. Goede mavoleerlingen worden uitgedaagd en gestimuleerd om op te stromen naar de havo. Hetzelfde geldt voor goede havoleerlingen. Zij kunnen doorgaan op het vwo. Leerlingen die examen willen doen voor een vak op een hoger niveau worden hierin gestimuleerd en gefaciliteerd.

Leerling participatie

Leerlingen worden actief betrokken bij het beleid van de school. Dit gebeurt via mentorgesprekken, gesprekken met de leerlingenraad, lidmaatschap van MR, deelname aan sollicitatiegesprekken voor afdelingsleiders, invullen enquêtes over het functioneren van docenten, deelname ontwikkeling schoolplan, deelname tweejaarlijkse tevredenheidsonderzoeken en participatie examenstuntcommissie.

Belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar 2017

- In 2017 haalden we voor de vijfde keer op rij prima examenresultaten voor alle afdelingen. We voldoen aan de normen van de inspectie.
- Iedere leerling krijgt International English aangeboden vanaf klas 1. De stof maakt integraal deel uit van de lessen Engels. Leerlingen kunnen er vervolgens zelf voor kiezen om in de bovenbouw het bijbehorende Cambridge examen af te leggen. De verdiepingsprogramma's voor Frans (DELF) en Duits (Goethe) zijn succesvol. Daarnaast is er een fanatieke debatclub.
- Er zijn twee nieuwe examenvakken gestart in 2017-2018: wiskunde D op het vwo en BSM op de havo.
- We participeren in de Opleidingsschool Haaglanden en leveren een bijdrage aan het verminderen van het kwalitatieve en kwantitatieve lerarentekort in de Haagse regio. We kunnen zo enerzijds heel gemakkelijk nieuwe perspectievolle collega's spotten en aan de andere kant krijgen we vanuit de opleidingsinstituten de nieuwste inzichten mee over onderwijs, pedagogiek en didactiek.

Maerlant-Lyceum

Het Maerlant-Lyceum vierde in het schooljaar 2016-2017 het honderdjarige bestaan. Dit werd groots gevierd met een jubileumweek, 'college tours' met Mark Rutte, Alexander Pechtold en Victor Mids, een jubileum culturele avond en nog meer.

De school viert het jubileum in een periode waar het de school voor de wind gaat. In tien jaar tijd is het Maerlant qua leerlingenaantal gegroeid van ongeveer 600 naar 1046 leerlingen (1 oktober 2017). Er staat een stabiele organisatie, de examenresultaten zijn goed en er is een gemotiveerd personeelsteam.

De groei heeft echter ook nadelen: het monumentale pand is niet gebouwd voor meer dan duizend leerlingen en het maken van goede leerlingroosters is met deze problematiek een groot probleem. Met de groei van de school moet het 'kleinschalige' karakter waarmee de school zich jaren geprofileerd heeft op een andere manier gewaarborgd blijven en de sfeer waar iedereen elkaar kent zal een andere vorm moeten krijgen.

De groei heeft ervoor gezorgd dat de financiële problemen waarmee de school jaren kampte verleden tijd zijn. Er worden al een aantal jaren achtereenvolgende zwarte cijfers geschreven en eind schooljaar 2017-2018 is de verwachting dat het weerstandsvermogen op de gewenste 10% zit. Dat betekent dat er in de komende jaren ruimte is voor investeringen in bijvoorbeeld ICT en de verbouwing van de binnentuin. Daarnaast zal er gekeken worden naar werkdrukvermindering van het personeel. Op het Maerlant geven docenten veel les en om het onderwijs verder te ontwikkelen zal er ruimte moeten komen om hiervoor plannen te maken en uit te voeren.

Het Maerlant-Lyceum is een prestatiegerichte havo-vwo school. Een jaar of tien geleden werden, om de school beter te profileren en positioneren, drie speerpunten uitgewerkt: versterkt talen onderwijs, bèta-excellentie en gymnasium. Het zijn nog steeds de speerpunten, die ieder jaar weer verder uitgediept worden. De algemene uitdaging is om het gedegen onderwijs dat het Maerlant biedt in de komende jaren verder te moderniseren. Daarom zal flink geïnvesteerd moeten worden in ICT, niet alleen facilitair (meer en betere voorzieningen) maar ook programmatisch (programmeren, digitale geletterdheid). Ook zullen we binnen de speerpunten nieuwe accenten moeten leggen die aansluiten op wat vervolgopleidingen vragen.

In het afgelopen jaar is veel tijd besteed aan de beleidsambities die uit het schoolplan 2016-2020 kwamen. Het strategisch plan van VO Haaglanden sluit daar eigenlijk naadloos op aan.

Beleidsambitie 1: Borgen onderwijskwaliteit

Al jaren heeft het Maerlant-Lyceum een sterke borging van de resultaten. Via regelmatige geplande overleggen houden de leerlaagcoördinatoren overleggen met mentoren en vakdocenten over de leerlingresultaten waarbij gemiddelden per vak met vaksecties besproken worden. Dit wordt doorgetrokken naar de examenklassen. Ieder jaar scoort de school op het Centraal Examen voor zowel havo als vwo boven het landelijk gemiddelde en de doorstroom is uitstekend.

Uit zowel leerling- als oudertevredenspeilingen blijkt dat het Maerlant 0,7 punt hoger scoort dan de referentiegroep. Hierbij moet aangetekend worden dat de onderdelen sfeer en veiligheid op de school in verhouding nóg beter scoren dan de onderdelen die onderwijsinhoudelijk van aard zijn. Dit is zeker een aandachtspunt.

Beleidsambitie 6: Optimale zorgstructuur

In de afgelopen jaren heeft de school alle leerlingen met een vraag om extra ondersteuning kunnen plaatsen. Hiervoor wordt begeleiding op maat samengesteld. Er zijn leerlingen die onderwijs

op afstand volgen, leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum en leerlingen met (grote) persoonlijke problematiek. Het is ons gelukt om de zorg dusdanig vorm te geven dat we geen thuiszitters hebben. Hierbij dient gezegd te worden dat het totale aantal 'echte' zorgleerlingen beperkt is. Wel heeft de school een groot aantal dyslectische leerlingen. Hiervoor wordt door de dyslectiecoach begeleiding gegeven en worden docenten aangestuurd. Een verdere en intensievere begeleiding op dit vlak zal in de komende jaren vorm krijgen.

Beleidsambitie 9: Kijkvenster

Bij iedere docent wordt voorafgaand aan het functioneringsgesprek een lesbezoek afgelegd. Dit wordt meegenomen in het gesprek. Tevens vindt er veel intervisie plaats, geïnitieerd door de Begeleiders op School. Een grote groep docenten volgt de leergang 'Effectief lesgeven', waarbij veel collega's bij elkaar op lesbezoek gaan.

Voor het beoordelen en bespreken van lessen heeft het Maerlant-Lyceum nog geen gestandaardiseerd 'Kijkvenster'. Wel is er helderheid binnen het team over wat een 'goede' les is. Hierbij staan zaken als effectiviteit, uitdagende werkvormen en differentiatie binnen de les voorop. Nieuwe docenten worden intensief begeleid en beoordeeld, zowel in het eerste als het tweede jaar.

Beleidsambitie 10: ICT

Als eerder vermeld steekt het Maerlant zwaar in op het gebruik van ICT binnen de les. Hierover zijn in 2017-2018 reeds twee studiedagen belegd, er is geld vrijgemaakt voor investeringen, er wordt geïnvesteerd in scholing. Voor leerlingen wordt een programma voor digitale geletterdheid ontwikkeld en in de brugklas staat programmeren op het programma. Binnen de school zal het Office 365 met programma's als Teams en OneNote verder uitgerold worden. De ELO zal nog verder ingericht worden. Het Maerlant moet op termijn een school worden waar ICT als speerpunt neergezet kan worden.

Beleidsambitie 7: Leerlingbetrokkenheid

Leerlingen zijn op het Maerlant-Lyceum erg mondig en weten de weg vaak goed te vinden. Het inspraakorgaan 'leerlingpanels' vindt iedere periode per leerlaag plaats. Hierbij komen in twee uur alle mogelijke thema's aan de orde die spelen bij leerlingen, van heel klein tot schoolbrede problemen. De conrector en coördinator maken daarop een actielijst en ondernemen daadwerkelijk actie. Het leerlingendeel van de MR is goed bezet. Wel kan de school nog stappen maken bij het daadwerkelijk betrekken van leerlingen in het onderwijsproces. In het komende jaar zal het systeem van leerlingenquêtes en creëren van werkgroepen waarin leerlingen plaatsnemen verder uitgebouwd worden.

Het Maerlant-Lyceum staat op een cruciaal punt. Het gaat goed, maar er moeten in de komende jaren stappen gezet worden om het onderwijs verder te ontwikkelen naar gedegen onderwijs met een sterke blik op de toekomst. Hiervoor zijn er vele ideeën welke uitgewerkt zullen worden. Dat kan met een vernieuwd team: eind schooljaar 2017-2018 nemen veel collega's die het beeld in de afgelopen 25 jaar hebben bepaald afscheid. Er zal ruimte komen voor een frisse blik waarmee onderwijs voor de komende 100 jaar neergezet kan worden.

Maris College

Algemeen

Het Maris College is een school voor vmbo, havo en vwo bestaande uit 6 verschillende locaties:

- Maris Kijkduin (vmbo basis t/m TL met LWOO)
- Maris Waldeck (vmbo basis/kader met LWOO)
- Maris Bohemen (vmbo kader/TL)
- Maris Statenkwartier (vmbo-basis/kader/GT met LWOO)
- Maris Houtrust (vmbo TL/onderbouw havo)
- Maris Belgisch Park (havo/vwo)

De locatie Maris Kijkduin fungeert als expertisecentrum op het gebied van taal en rekenen. Daarnaast wordt er op Maris Houtrust tweetalig mavo aangeboden en is er op de locatie Maris Belgisch Park een technasium. Het Maris College kenmerkt zich daarmee door een breed aanbod. Behalve Maris Waldeck zijn alle locaties gehuisvest in mooie, nieuwe of vernieuwde gebouwen waarin het voor de leerlingen en medewerkers plezierig is om onderwijs te verzorgen en te krijgen.

Onderwijsvisie van de school

Het Maris College werkt vanuit de visie "klein, veilig, kansrijk". Doordat het leerlingenaantal verdeeld is over 6 locaties wordt iedere leerling "gezien" wat een gevoel van veiligheid met zich meebrengt. Daarbij zijn de locaties met het vmbo-basis/kader niveau het kleinst (circa 250 leerlingen). Naast het feit dat we bewust omgaan met het leerlingenaantal per locatie is het pedagogische klimaat van groot belang. Leerlingen worden positief benaderd en bekrachtigd in hun kunnen. Dit beschouwt de school als een belangrijke randvoorwaarde om tot leren te komen waarbij het Maris College kansrijk onderwijs wil bieden. Bij iedere leerling proberen wij het beste naar boven te halen en wanneer mogelijk ook op of door te laten stromen naar het naast hogere niveau. Daarom is het onderwijs op alle locaties volgens de dakpanstructuur georganiseerd en wordt op iedere locatie minimaal één hoger niveau aangeboden. Hiermee hebben we het afgelopen jaar opnieuw mooie successen geboekt en wij willen ons hier de komende jaren nog verder op toelagen.

Ontwikkelagenda

Beleidsambitie 1: Borgen onderwijskwaliteit

Het Maris College hecht grote waarde aan goede (examen)resultaten en conform de onderwijsvisie ook aan een hoog percentage op- en doorstroom. Om onszelf scherp te houden, vindt er een jaarlijkse analyse van de examenresultaten per locatie plaats. Hierbij wordt tot op het niveau van het vak en de individuele docenten bekeken wat de resultaten zijn en hoe deze zich tot landelijke cijfers verhouden. Vervolgens voert de directie gesprekken met de docenten die veel hoger dan gemiddeld scoren en ook met degenen die veel lager dan gemiddeld scoren. We zijn in deze gesprekken vooral op zoek naar de factoren die de resultaten van ons onderwijs positief beïnvloeden zodat de docenten met lagere scores hiervan kunnen leren. Ook willen we weten op welke manier we de docenten met de lagere scores kunnen ondersteunen. Naast de examenresultaten kijken we uiteraard ook naar de onderbouwsnelheid en het bovenbouwsucces van iedere locatie. En verder meten we ook jaarlijks de op-, door- en afstroom binnen onze school en bekijken we of we ons onderwijs op basis daarvan anders moeten inrichten om nog meer kansen te bieden voor op- of doorstroom. In 2017 is in dat kader veel aandacht besteed aan de aansluiting van 4 mavo naar 4 havo.

Beleidsambitie 6: Optimale zorgstructuur

Het Maris College kent van oudsher een stevige zorgstructuur met zorgcoördinatoren en remedial teachers. In 2017 is een duidelijke taakomschrijving voor beide functies opgesteld en is ook geïnvesteerd in samenwerking tussen de MT's op de locaties en de zorgcoördinatoren. Hiermee willen we bereiken dat we alle leerlingen vanaf de eerste dag van het schooljaar goed in beeld hebben en dat voor iedere leerling die dat nodig heeft gepast maatwerk wordt geboden. Verder willen we hiermee bereiken dat er ook op tijd (groeps)arrangementen kunnen worden aangevraagd bij het samenwerkingsverband en dat er passende scholing kan worden ingekocht om beter om te leren gaan met verschillen binnen klassenverband. Voor alle zorgcoördinatoren en remedial teachers is bovendien een in company training aangevraagd zodat iedere medewerker in de zorg op basis van het nieuw omschreven takenpakket over hetzelfde pakket aan kennis en vaardigheden beschikt.

Beleidsambitie 9: "Kijkvenster"

Het Maris College maakt gebruik van de Kijkwijzer tijdens lesbezoeken. Hierin is het directe instructiemodel verwerkt. In de Kijkwijzer worden de uitkomsten van een lesbezoek op een eenduidige wijze gescoord. De lesobservaties volgens de Kijkwijzer gebruiken we vervolgens in de functionerings- en beoordelingscyclus. De ervaring met de huidige Kijkwijzer is dat het een vrij omvangrijk document is waarbij veel onderdelen gescoord moeten worden. In 2017 zijn we op een aantal locaties gestart met een pilot om te onderzoeken of we wellicht met een ander instrument een lesbezoek sneller en eenvoudiger kunnen scoren. Hierbij maken we gebruik van een online app van het CPS. Wanneer de pilot succesvol is, willen we bekijken of het een goed idee is om aanvullend aan de Kijkwijzer ook gebruik te maken van andere lesobservatie-instrumenten zoals deze online tool.

Beleidsambitie 8: Ontwikkeling van een visie op ICT-gebruik

Het Maris College wil investeren in het gebruik van ICT in de klas. ICT is geen doel op zich maar wordt gezien als een hulpmiddel voor differentiatie. Daarnaast kan het bijdragen aan meer aansprekend 21e-eeuws onderwijs. In 2017 is daarom stevig geïnvesteerd in ICT. Daarbij ging het vooral om de infrastructuur (snelheid en bereik van het internet) en de hardware bestaande uit Prowise borden en laptops met bijbehorende laptopkarren. Op dit moment beschikt het Maris College over 1500 computers voor 2412 leerlingen. Deze worden echter wisselend ingezet in de lessen. Docenten geven aan dat ze niet altijd beschikken over de juiste en/of voldoende digitale licenties. Ook is de aanwezigheid van het aantal computers in ieder lokaal niet voldoende om daadwerkelijk gebruik te kunnen maken van ICT in de les. Daarnaast is er ook een aantal docenten die onvoldoende vaardig zijn in het gebruik van ICT. De komende periode zal vooral geïnventariseerd worden waar de exacte behoefte van het team van docenten ligt en aan welke randvoorwaarden voldaan moet zijn om over 3 jaar in ieder geval 25% van de lessen op digitale wijze te kunnen verzorgen.

Beleidsambitie 11: Professionalisering

Het Maris College maakt deel uit van de Opleidingsschool Haaglanden (OSH). Hiermee willen we ervoor zorgen dat we ondanks het groeiende docententekort zo goed mogelijk in toekomstige vacatures kunnen voorzien. Daarnaast willen we hiermee bereiken dat er een transfer plaatsvindt vanuit de opleidingsscholen naar onze school en dat we de nieuwste inzichten over leren en de individuele vakinhoud in huis halen. Het lidmaatschap van de OSH is dus ook van groot belang voor de professionalisering van onze organisatie. Verder hebben we in 2017 besloten om met in-

gang van het schooljaar 2018-2019 meer ruimte te geven aan de vaksecties om aan de ontwikkeling van onderwijs te werken. Hierbij moet o.a. gedacht worden aan de inbedding van 21e-eeuwse vaardigheden en het gebruik van ICT in het onderwijs.

Belangrijkste ontwikkelingen in 2017

In 2017 is er een nieuwe algemeen directeur aangetreden op het Maris College. In dat kader is het bestaande schoolplan herijkt en qua tijdspad in overeenstemming gebracht met de overige scholen van VO Haaglanden. Hierbij is met alle gremia binnen de school gesproken. Op basis van deze input heeft de herijking van het schoolplan plaatsgevonden en zijn 5 speerpunten benoemd waar de directie in 2017 mee aan de slag is gegaan. Dit betreft:

- De ontwikkeling van een PR- en communicatiestrategie om de "unique sellingpoints" van iedere locatie optimaal in beeld te brengen afgestemd op het totale plaatje van het Maris College als één school.
- De versteviging van de vaksecties waarbij de voorzitters een belangrijke rol gaan vervullen binnen de school. Zij dragen zorg voor onderwijskundige ontwikkeling op het eigen vakgebied, het bewaken en verhogen van de kwaliteit van het onderwijs, de inbedding van de 21e-eeuwse vaardigheden en weten te enthousiasmeren en te inspireren. Daarnaast dragen zij zorg voor de verbinding tussen de verschillende locaties van het Maris College.
- Inzet op ICT zodat minimaal 25% van alle lessen digitaal gegeven kan worden als de docent dat wil. Hiervoor zijn voldoende devices en licenties beschikbaar, is de werking van het netwerk in orde en zijn docenten voldoende geschoold om deze middelen op de juiste wijze te gebruiken.
- Inzet op zorg waarbij de MT's op de locaties een hecht team met de zorgcoördinatoren vormen. Samen zorgen zij ervoor dat de resultaten van alle leerlingen duidelijk in beeld zijn, systematisch gevolgd worden en dat de leerlingen de ondersteuning, de uitdaging en de aanpak krijgen die zij nodig hebben.
- Versterking van de bedrijfsvoering van de school. In 2017 zijn de voorbereidingen getroffen om met ingang van 1 januari 2018 efficiënt(er) te werken waarbij verantwoordelijkheden zo laag mogelijk worden gelegd en er op tijd gestart wordt met de voorbereidingen voor een nieuw schooljaar.

Rijswijks Lyceum / Van Vredenburg College

Algemeen

Het Rijswijks Lyceum en het Van Vredenburg College zijn gevestigd in Rijswijk, aan de rand van Den Haag. Onze scholen verzorgen onderwijs voor ongeveer 1500 leerlingen in een grootstedelijke en internationale omgeving en herbergen 'een wereld aan talenten'. Bij ons op school kunnen leerlingen onderwijs volgen op alle onderwijsniveaus, van vmbo-basisberoepsgerichte leerweg tot gymnasium, en we hebben een specifiek onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog) begaafde leerlingen.

Wij willen al onze leerlingen uitdagen en ondersteunen om te excelleren op een passend onderwijsniveau en hen begeleiden naar een welgekozen vervolgopleiding. We vinden het belangrijk om leerlingen te stimuleren zich te ontplooiën tot zelfbewuste wereldburgers, die in staat zijn om te schakelen binnen de diversiteit van de maatschappij.

Onderwijsvisie

De onderwijsvisie van onze school is beschreven in het Schoolplan 2015-2020 en samengevat in vier richtinggevendende principes. Ze zijn uitgewerkt voor leerlingen, maar gelden in essentie natuurlijk ook voor onze medewerkers.

BEWEGING: Wij stimuleren onze leerlingen om in beweging, en dus in ontwikkeling, te blijven. Onze leerlingen zijn actief betrokken bij hun eigen leerproces. Zij kunnen effectief schakelen tussen de verschillende sociale situaties waarin zij zich bevinden. Zij onderzoeken wat hun interesses, talenten en passies zijn en leren door ervaren omdat dit het beste beklijft.

LEF: Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen lef laten zien. Om (pro)actief te kunnen bewegen, is durf en lef nodig. Onze leerlingen hebben de moed om zich open te stellen (voor zichzelf en anderen), uit hun comfortzone te stappen en de uitdaging aan te gaan om zich te blijven ontwikkelen.

BETROKKEN: Wij stimuleren onderlinge betrokkenheid in ons onderwijs. Of het nu om verbinding gaat tussen leerlingen onderling, tussen leerlingen en docenten, tussen medewerkers onderling of tussen de scholen en de omgeving: ontwikkelen en leren doe je niet alleen, maar vanuit een sociale relatie en betrokkenheid.

DOELBEWUST: Wij vinden het ontwikkelen van doelbewustzijn bij onze leerlingen belangrijk. Leren is verbonden met leerdoelen en ontwikkeling is verbonden met ontwikkelingsdoelen. Deze doelen kunnen in de loop der tijd verschuiven. Wat belangrijk is, is dat onze leerlingen vooral in staat zijn zelf doelbewust richting te geven aan hun activiteiten en daar eigenaarschap voor kunnen en willen nemen.

Ontwikkelagenda

Waar staan we nu en waar willen we naar toe?

Beleidsambitie 1: Borgen onderwijskwaliteit (kwaliteitszorg)

In onze Kwaliteitsagenda hebben we vastgelegd wat we wanneer doen om de kwaliteit van ons onderwijs te bepalen, bewaken, borgen, verbeteren en verantwoorden. We maken hierbij onderscheid tussen jaarlijks terugkerende activiteiten en activiteiten die in een meerjarenplanning worden opgenomen. Daarnaast hebben we verschillende beleidsnotities uitgewerkt die we dit jaar in een evaluatieve cyclus gaan opnemen. Bovendien bezoeken leden van de schoolleiding regelmatig lessen en zijn er ook steeds meer collega's die bij elkaar in de klas kijken, onder andere in het kader van de begeleiding op school en als onderdeel van het professionaliseringstraject de Transformatieve school. In de teams en secties wordt ook steeds meer het gesprek gevoerd over onderwijskwaliteit en opbrengsten.

Beleidsambitie 6: Optimale zorgstructuur (leerlingenzorg en -begeleiding)

Op het Rijswijks Lyceum en Van Vredenburg College besteden we veel aandacht aan leerlingen die dreigen uit te vallen. Het afgelopen jaar zijn we bijvoorbeeld gestart met de inzet van interne rebound en hebben we coaches op school aangesteld die jongeren met externaliserend gedrag begeleiden. Bovendien hebben we in 2017 als invulling van de basisondersteuning een LWOO-licentie toegekend gekregen. Tevens hebben we een subsidie binnengehaald die het mogelijk maakt om 6 docenten gedeeltelijk vrij te roosteren zodat zij leerlingen extra bij het leren kunnen begeleiden. De komende periode werken we deze ondersteuningsmogelijkheden verder uit.

Beleidsambitie 8: Visie over de inzet en het gebruik van ICT

In 2017 hebben wij ook onze visie over de inzet en het gebruik van ICT uitgewerkt in een beleidsnotitie. We digitaliseren ons onderwijs (en onze organisatie) door meer en beter gebruik te maken van de mogelijkheden van ICT. Dit bereiken we door aandacht te hebben en houden voor vier belangrijke randvoorwaarden: visie, deskundigheid, inhoud & toepassingen en infrastructuur. Deze vier gebieden moeten met elkaar in balans zijn, waarbij we ons in het bijzonder richten op de bekwaamheid van medewerkers om ICT effectief in te zetten als middel voor goed onderwijs.

Beleidsambitie 9: "Kijkvenster"

Op het Rijswijks Lyceum en Van Vredenburg College maken we bij het observeren van lessen gebruik van het model 'De vijf rollen van de docent', ontwikkeld door Martie Slooter. Teamleiders observeren lessen in het kader van de gesprekscyclus, de rector doet dit bij beoordeling van nieuwe docenten en collega's doen dit bij de begeleiding van startende docenten. We werken al een paar jaar met dit model en hebben het in juni 2017 herzien. In deze herziene versie wordt rekening gehouden met verschillende ontwikkelstadia van docenten: startbekwaam, gevorderd en ervaren. Bovendien zijn er elementen toegevoegd die een beeld geven van het transformatief handelen van docenten. Transformatief handelen, onderdeel van het door Ilias El Hadioui ontwikkelde model over de Transformatieve School, is gericht op het versterken van de schoolcultuur en het pedagogisch didactisch-klimaat in de klas.

Beleidsambitie 11: Professionalisering

In 2016 zijn we in de afdelingen basis, kader en mavo gestart met een intensief professionaliserings-traject, de Transformatieve School Methode. In 2017 is ook de havo/vwo-afdeling hiermee begonnen en ging de volgende fase van het traject in de andere afdelingen in. Onderdeel van deze fase is dat docenten elkaars lessen bezoeken en, onder begeleiding van een coach, met elkaar nabespreken.

Kennis, inzichten en ervaring delen we niet alleen binnen de school. Het afgelopen (school)jaar is er ook een aantal (thematische) bijeenkomsten geweest met collega's van andere scholen, waaronder het Segbroek College, het Haags Montessori Lyceum en het Edith Stein College. Dit gaat onder andere over kansengelijkheid, een thema dat wij als school erg belangrijk vinden en waarin wij ons verder willen ontwikkelen.

Hoogtepunten 2017

Hoogtepunten op het Rijswijks Lyceum en Van Vredenburg College waren in 2017:

- Oplevering en feestelijke opening van de gymzalen.
- Toekenning van de subsidieaanvraag 'Vrij roosteren docenten' om leerlingen gericht te begeleiden bij het leren (ontwikkelen van een aanpak voor studiecoaching en -begeleiding).
- Eerste ronde lesobservaties en gesprekken in het kader van de gesprekscyclus.
- Start van het Platform Urban Education 070, met subsidie van de Gelijke Kansen Alliantie.
- Versterking van het vwo-onderwijs, onder andere met een specifieke gymnasiumklas.
- Extra inzet door docenten om leerlingen goed voor te bereiden op het examen.
- Verkrijgen van de LWOO-licentie.

Segbroek College

Het Segbroek College is een bruisende school net buiten het centrum van Den Haag. Een school waar het credo is samen leren en samen denken. Onze visie bestaat uit een vijftal pijlers: *onderzoeken, creëren, reflecteren, verbinden en personaliseren*. Vanuit deze pijlers werken we aan ons onderwijs opdat medewerkers en leerlingen uitgedaagd worden hun grenzen te verbeteren.

Behalve voor de reguliere onderwijstrajecten voor gymnasium, vwo, havo en mavo wordt het Segbroek gekenmerkt door het feit dat het een Cultuurprofiel school is en een Topsport Talentschool (voorheen LOOT). Naast deze speciale programma's heeft het Segbroek ook nog speciale onderwijsprogramma's rond theater en dans.

Momenteel zijn we bezig het cyclisch werken in de school handen en voeten te geven. We doen dat vooral door de eindexamenresultaten kritisch te bekijken met de individuele secties en docenten om te komen tot een versterking van de resultaten. Voortdurend bewaken we die resultaten waardoor we verwachten dat straks ook de eindexamenresultaten hoger worden.

Voor de komende periode willen we ons vooral richten op meer samenhang en richting in de school. Dat betekent dat we ons richten op de interne organisatie waarbij we willen komen tot een goede samenhang tussen team en sectie. In dat kader spelen aspecten als aansturing, verantwoordelijkheden e.d. een grote rol. Tijdens een managementconferentie in april 2018 willen we de richting bepaald hebben. Naast deze gedachtenontwikkeling rond teams en aansturing van personeel zijn er ook stappen gezet om het proces rond formatie en rooster te stroomlijnen. We verwachten dat dit tot een grotere tevredenheid onder het personeel gaat leiden.

Veel aandacht wordt besteed aan de kwaliteit van de lessen: de 5 rollen van de leraar moeten een herkenbaar gegeven worden in elke les en zijn voor elke docent de kapstok om zijn of haar les vorm te geven. Samen met externe deskundigen willen we zo de structuur helder krijgen van elke les.

Speciale aandacht de komende tijd vragen de renovaties van de twee gebouwen. Vooral het gebouw aan de Goudsbloemlaan vraagt onze speciale aandacht. Dit gebouw heeft een monumentale status en er zijn daarom beperkingen bij de inrichting als moderne onderwijsinstelling. Voor het gebouw aan de Klaverstraat worden momenteel plannen ontwikkeld om onderwijsruimten te creëren die passen bij de eisen van modern onderwijs.

Kwaliteitszorg

De kwaliteitszorg van het onderwijs heeft binnen heel VO Haaglanden grote aandacht.

Alle scholen van VO Haaglanden hanteren een kwaliteitszorgsysteem, dat cyclisch, systematisch en opbrengstgericht is. De meeste scholen werken met een kwaliteitscyclus volgens het PCDA-model.

Alle VO Haaglandenscholen geven bovendien hoge prioriteit aan de professionalisering van docenten. De docent bepaalt immers elke dag opnieuw, in ieder lesuur, de kwaliteit van het onderwijsproces. Daarbij is de docent van grote invloed op het leerplezier, de motivatie en de prestaties van leerlingen. Kwaliteitsontwikkeling en professionalisering vragen bijzondere aandacht. Door middel van 360-graden feedback, intervisie, collegiale consultatie, functionerings- en beoordelingsgesprekken leren docenten van en met elkaar.

Het College van bestuur monitort meerdere malen per jaar de ontwikkeling van de scholen op relevante terreinen. Daarbij komen expliciet aan de orde de stand van zaken m.b.t. het onderwijs op de school, het personeel, de financiën, de interne organisatie en de huisvestingssituatie. Bij deze monitoring maakt het College van bestuur gebruik van de zogenaamde 'pasfoto'.

Aan de hand van een groot aantal kengetallen worden de beleids- en beheersprocessen binnen de scholen besproken. Op grond daarvan worden afspraken gemaakt over doelstellingen en actiepunten. In een cyclisch proces worden deze ook geëvalueerd. De resultaten worden eveneens voorgelegd aan de interne en externe toezichthouders: de medezeggenschapsraden, de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad, de Raad van toezicht en de Onderwijsinspectie.

Onderwijsresultaten

De scholen van VO Haaglanden hebben in 2017 verder gewerkt aan de continuering en verdere uitbouw van de onderwijskwaliteit en -processen. De Inspectie van het Onderwijs ziet toe op de kwaliteit van het interne kwaliteitszorgsysteem van de scholen. Voor het toezicht op de onderwijsresultaten hanteert de Onderwijsinspectie het 'Onderwijsresultatenmodel', dat zich richt op vier indicatoren.

- Positie van de leerlingen in leerjaar 3 ten opzichte van het advies van de basisschool
- Percentage onvertraagde studievoortgang in leerjaar 1 en 2 (onderbouwsnelheid)
- Percentage onvertraagde studievoortgang vanaf leerjaar 3 per afdeling (bovenbouwsucces)
- Gemiddeld cijfer Centraal Examen van alle vakken per afdeling (examencijfers)

Het eindoordeel wordt gebaseerd op het aantal indicatoren waarbij de norm is gehaald, in combinatie met een eventueel onderzoek.

		eindoordeel kwaliteit onderwijs	Onder- wijs-positie lj 3 t.o.v. advies PO	Onder- bouw- snelheid	Boven- bouw- succes	Gemid- deld cijfer Centraal Examen
	Afdeling	2017	gem. 3 jr	gem. 3 jr	gem. 3 jr	gem. 3 jr
Dalton	HAVO	voldoende	boven	boven	boven	boven
	VWO	voldoende			boven	boven
Haganum	VWO	voldoende	boven	boven	boven	boven
HML	VMBO (g)t	voldoende	boven	boven	boven	boven
	HAVO	voldoende			boven	boven
	VWO	voldoende			boven	boven
JWS*	VMBO b	onvoldoende	boven	onder	onder	boven
	VMBO k	voldoende			boven	boven
	VMBO (g)t	voldoende			boven	boven
	HAVO	voldoende			boven	boven
Lyc. Ypenburg	VMBO (g)t	voldoende	boven	boven	boven	boven
	HAVO	voldoende			onder	boven
	VWO	voldoende			boven	boven
Maerlant	HAVO	voldoende	boven	boven	boven	boven
	VWO	voldoende			boven	boven
Maris BP	VMBO k	voldoende	boven	boven	onder	boven
	VMBO (g)t	voldoende			boven	boven
	HAVO	voldoende			boven	boven
Maris Bohemen	VMBO k	voldoende	boven	boven	boven	boven
	VMBO (g)t	voldoende			boven	boven
Maris Houtrust	VMBO (g)t	voldoende	boven	onder	boven	boven
Maris Kijkduin	VMBO b	voldoende	boven	boven	boven	boven
	VMBO k	geen oordeel				boven
	VMBO (g)t	voldoende			boven	boven
Maris Stkw	VMBO b	voldoende	boven	boven	boven	boven
	VMBO k	voldoende			onder	boven
RL/VVC	VMBO b	voldoende	boven	boven	boven	boven
	VMBO k	voldoende			boven	boven
	VMBO (g)t	voldoende			boven	boven
	HAVO	voldoende			boven	boven
	VWO	voldoende			boven	boven
SBC	VMBO (g)t	voldoende	boven	boven		
	HAVO	voldoende			boven	boven
	VWO	voldoende			boven	boven

* Johan de Witt Scholengroep heeft van de Inspectie het predicaat Excellent gekregen. In het eindoordeel van de VMBO-basisopleiding is de grote groep ISK-leerlingen meegeteld. Deze groep heeft per definitie een grote tussentijdse uitstroom. Door de Inspectie wordt dit erkend. De Inspectie is echter technisch niet in staat deze groep uit te zonderen.

Examenresultaten 2016-2017

In het overzicht van de onderwijsresultaten is te zien dat op alle afdelingen van alle scholen het gemiddeld cijfer voor het Centraal Examen hoger is dan de norm. De tabel met examenresultaten geeft de slagingspercentages van de scholen weer.

Bij percentage: blauw is lager dan vorig jaar, groen is hoger en zwart is gelijk aan vorig jaar.

vmbo bbl

scholen	aantal kandidaten	aantal geslaagd	slagings - percentage
Johan de Witt SG	107	101	94%
Maris College	59	59	100%
Van Vredenburg College	49	49	100%
Totaal bbl	215	209	97%

vmbo kbl

scholen	aantal kandidaten	aantal geslaagd	slagings - percentage
Johan de Witt SG	86	73	85%
Maris College	150	148	99%
Van Vredenburg College	58	57	98%
Totaal kbl	294	278	95%

vmbo gl

scholen	aantal kandidaten	aantal geslaagd	slagings - percentage
Maris College	15	15	100%

mavo

scholen	aantal kandidaten	aantal geslaagd	slagings - percentage
Haags Montessori College	42	40	95%
Johan de Witt SG	55	40	73%
Lyceum Ypenburg	92	86	93%
Maris College	140	136	97%
Rijswijks Lyceum	115	99	86%
Segbroek College	193	175	91%
Totaal mavo	733	615	90%

havo

scholen	aantal kandidaten	aantal geslaagd	slagings - percentage
Dalton Den Haag	101	92	91%
Haags Montessori College	95	78	82%
Johan de Witt SG	43	21	49%
Lyceum Ypenburg	90	83	92%
Maerlant-Lyceum	53	52	98%
Maris College	55	51	93%
Rijswijks Lyceum	70	51	73%
Segbroek College	226	183	81%
Totaal havo	696	611	83%

vwo

scholen	aantal kandidaten	aantal geslaagd	slagings- percentage
Dalton	96	91	95%
Haganum	114	110	96%
HML	45	43	96%
JWS	7	7	100%
Lyceum Ypenburg	71	45	96%
Maerlant	96	63	94%
Rijswijks Lyceum	33	22	85%
Segbroek	99	78	79%
Totaal vwo	561	515	92%

Overzicht kandidaten

schooljaar	2015-2016		2016-2017	
opleiding	aantal kandidaten	% van totaal	aantal kandidaten	% van totaal
bbl	196	8%	215	9%
kbl	318	13%	294	12%
tl	16	1%	15	1%
mavo	642	27%	637	26%
havo	696	29%	733	30%
vwo	502	22%	561	23%
totaal	2370		2455	

Tevredenheidsenquêtes

Iedere twee jaar worden tevredenheidsenquêtes afgenomen onder personeel, leerlingen en ouders. De resultaten worden afgezet tegen de landelijke referentiegroepen en het gemiddelde van SVOH. De resultaten in deze rapportage betreffen de tevredenheidsenquêtes tot en met 2017 (gerapporteerd in 2018)

Tevredenheidsspeilingen

School	school				norm	
	2012	2014	2016	2018	SVOH	landelijk
2018						
Dalton						
leerlingen	7,6	7,7	7,5	7,4	6,9	6,6
ouders	7,9	8,1	8	8	7,6	7,2
personeel	7,9	8,1	8,1	8,1	7,3	7,1
De Einder						
leerlingen	7,1	7,2	7,3	6,6	6,9	6,6
ouders	7,5	7,6	7,8	7,6	7,6	7,2
personeel	7,6	7,2	7,2	7,4	7,3	7,1
Gymnasium Haganum						
leerlingen	7,7	7,6	8	7,9	6,9	6,6
ouders	7,9	8,1	8	8,1	7,6	7,2
personeel	7,4	7,9	7,8	7,9	7,4	7,1
Haags Montessori Lyceum						
leerlingen	7,7	7,6	8	7,7	6,9	6,6
ouders	7,9	8,1	8	7,6	7,6	7,2
personeel	7,4	7,9	7,8	7	7,3	7,1
Johan de Witt SG Capadosestraat						
leerlingen	7,3	6,4	7,4	7,3	6,9	6,6
ouders	7,5	7,8	7,7	7,6	7,6	7,2
personeel	7,4	6,7	7	6,8	7,3	7,1
Johan de Witt SG Glasblazerslaan						
leerlingen			7,7	7,5	6,9	6,6
ouders			8,1	8,5	7,6	7,2
personeel			7,2	6,9	7,3	7,1
Johan de Witt SG Hoofthoek						
leerlingen	7,2	7,7	6,5	6,2	6,9	6,6
ouders	7,8	8,3	7,7	6,9	7,6	7,2
personeel	7,2	7,2	6,8	6,9	7,3	7,1
Johan de Witt Zusterstraat						
leerlingen	5,3	6,3	6,2	6,7	6,9	6,6
ouders	6,9	6,8	6,8	7,1	7,6	7,2
personeel	6,6	6,8	7,3	6,9	7,3	7,1
Lyceum Ypenburg						
leerlingen	6,9	6,9	7	6,6	6,9	6,6
ouders	7,5	7,6	7,6	7,1	7,6	7,2
personeel	7,3	7,2	7,5	6,9	7,3	7,1
Maerlant-Lyceum						
leerlingen	6,8	7,1	7,3	7,4	6,9	6,6
ouders	7,3	7,9	7,9	8	7,6	7,2
personeel	7,9	8,1	8	8	7,3	7,1
Maris College Belgisch Park						
leerlingen		6,7	7,5	7	6,9	6,6
ouders		7,7	8,1	7,8	7,6	7,2
personeel		7,2	7,8	7,4	7,3	7,1
Maris College Bohemen						
leerlingen	6,8	6,9	6,9	6,9	6,9	6,6
ouders	7,6	7,8	7,8	7,8	7,6	7,2
personeel	7,9	7,6	7,6	7,9	7,3	7,1
Maris College Houtrust						
leerlingen	7,1	6,4	7	7,1	6,9	6,6
ouders	7,8	7,5	8	8,1	7,6	7,2
personeel	7,6	7,6	7,9	8	7,3	7,1
Maris College Kijkduin						
leerlingen	5,9	5,5	7,2	6,9	6,9	6,6
ouders	7,8	7,3	7,7	8	7,6	7,2
personeel	7,5	7,5	7,8	7,4	7,3	7,1
Maris College Statenkwartier						
leerlingen	6,7	6,4	6	6,5	6,9	6,6
ouders	7,5	7,7	8	7,3	7,6	7,2
personeel	8	7,3	6	7,3	7,3	7,1
Maris College Waldeck						
leerlingen			5,8	6	6,9	6,6
ouders			7,5	7,5	7,6	7,2
personeel			6,9	6,8	7,3	7,1
Rijswijk Lyceum						
leerlingen	6,2	6,4	6,5	6,2	6,9	6,6
ouders	7	7,3	7,3	7,2	7,6	7,2
personeel	6,2	7,3	6,9	7,2	7,3	7,1
V.Vredenburg College						
leerlingen	6,7	6,3		6,3	6,9	6,6
ouders	7,2	7		7,2	7,6	7,2
personeel	7,5	6,9		7	7,3	7,1
Segbroek College						
leerlingen	7,4	6,8	6,9	6,5	6,9	6,6
ouders	7,5	7,6	7,4	7,1	7,6	7,2
personeel	6,7	6,9	6,9	5,9	7,3	7,1

Voortijdig Schoolverlaten

Om beter grip te krijgen op het voortijdig schoolverlaten (VSV), brengen onze scholen jaarlijks hun VSV'ers in kaart door hen in negen verschillende categorieën onder te verdelen. Op basis van die indeling kan de school gerichte actie ondernemen. Bij sommige categorieën blijkt dat goed mogelijk, zoals bij de groep leerlingen die uit beeld verdwijnen bij de overstap van vmbo naar mbo of van de ene school naar de andere. Bij andere categorieën zijn gerichte acties niet of nauwelijks mogelijk, zoals bij leerlingen die naar het buitenland (terug)verhuizen, maar niet uitgeschreven worden uit de basisregistratie personen van de gemeente. Door niet te beïnvloeden omstandigheden is de lage prestatienorm van 0,5% bij bovenbouw h/v moeilijk te halen.

Alle scholen VOH			aantal lln exc. pro	vsv'ers	%vsv	prestatie-norm
Totaal	2015-2016	voorlopig	110	0,9%		
		definitief	-	-		
Onderbouw	2015-2016	voorlopig	16	0,25%	1,00%	0,20%
		definitief	-	-		
VMBO BB	2015-2016	voorlopig	74	3,0%	4,00%	1,50%
		definitief	-	-		
H/V BB	2015-2016	voorlopig	20	0,6%	0,50%	0,10%
		definitief	-	-		

Categorieën		totaal	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Onderbouw	2015-2016	16	4	0	0	0	0	3	0	0	9
VMBO BB	2015-2016	74	4	17	21	9	12	0	1	0	10
H/V BB	2015-2016	20	0	1	0	0	8	1	1	6	3

1. Tussentijdse overstap naar VO met inschrijfbewijs
2. Met of zonder VMBO-diploma ingeschreven op ROC
3. VMBO-diploma gehaald, maar niet ingeschreven op andere opleiding
4. AKA/Entree-diploma gehaald, ingeschreven op ROC, maar geen doorstroom naar niveau 2
5. 18+-er zonder diploma.
6. Verhuisd, maar niet uitgeschreven uit GBA
7. Tijdelijk geen onderwijs, maar (nog) geen vrijstelling Leerplicht
8. Uitbesteed aan VAVO (Rutte-regeling)
9. Anders (bijv. leerling doet staatsexamen in buitenland of is overgestapt naar particulier onderwijs)

Klachten 2017

De klachtenregeling van de Stichting VO Haaglanden is breder dan de wet voorschrijft. Naast ouders en leerlingen kan eenieder die deel uitmaakt van de scholen die onder het bestuur vallen, een klacht indienen. Deze klachten kunnen betrekking hebben op gedragingen en beslissingen van het bevoegd gezag en personeel of het nalaten daarvan. Veruit de meeste klachten over de dagelijkse gang van zaken in de school worden in onderling overleg tussen ouders, leerlingen, personeel en schoolleiding op een juiste wijze afgehandeld. Ouders, leerlingen en personeel kunnen gebruik maken van de bovenschoolse vertrouwenspersoon van de Stichting VO Haaglanden.

In 2017 zijn in totaal 14 klachten en bezwaren door ouders/verzorgers ingediend bij het Bestuursbureau van de Stichting VO Haaglanden, 8 minder dan in 2016. Het betrof 3 bezwaren met betrekking tot schorsen en voornemens tot verwijderen, 11 klachten hadden betrekking op de organisatie van het onderwijs en 0 op de gang van zaken rondom schoolexamens.

3 klachten zijn rechtstreeks afgehandeld in overleg tussen de ouders en de school. De overige 11 klachten zijn afgedaan door het College van bestuur.

Van deze 14 klachten, zijn er 2 (gedeeltelijk) gegrond en 12 ongegrond verklaard.

1 klacht heeft geleid tot een klachtenprocedure bij de landelijke klachtencommissie, waarbij deze ongegrond is verklaard.

Schorsingen en verwijderingen

Bij externe schorsingen wordt er melding gedaan bij het bestuur. Hierbij een overzicht van de gemelde schorsingen en verwijderingen over vier schooljaren:

schooljaar	uitsplitsing	aantal
2013-2014	schorsingen	34
	verwijderingen	3
2014-2015	schorsingen	47
	verwijderingen	10
2015-2016	schorsingen	74
	verwijderingen	14
2016-2017	schorsingen	47
	verwijderingen	8
2017 t/m 31 december	schorsingen	31
	verwijderingen	3

Beleid

Financieel

Bestuurlijke kaders

VO Haaglanden heeft gekozen voor de besturingsfilosofie "het Haags model", waarbij verantwoordelijkheden zoveel mogelijk gedecentraliseerd zijn belegd. Zoals iedere besturingsfilosofie vraagt ook die van "het Haags model" om passende financiële kaders.

Het College van bestuur van VO Haaglanden stelt vanuit die filosofie zowel centrale als decentrale kaders vast met betrekking tot financiële parameters zoals solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit. VO Haaglanden streeft hierbij naar een gezonde financiële positie, passend bij de toepasselijke wet- en regelgeving, met voldoende mogelijkheden om individuele scholen de ruimte te geven te investeren in bijvoorbeeld onderwijskundige zaken, huisvesting en ICT.

Op stichtingsniveau hanteert VO Haaglanden hierbij de volgende uitgangspunten:

		Sector	VOH
Weerstandsvermogen	EV/TB	> 5% EV (inclusief bestemmingsreserve)	10% EV (exclusief bestemmingsreserve)
Solvabiliteit	(EV+VR)/TV	Minimaal 30%	Minimaal 30%
Huisvestingsratio	(HV+AGT)/totale lasten	< 0,10	
Liquiditeit	Vlottende activa/vlottende passiva	> 0,75	> 1
Rentabiliteit	Resultaat/TB	> 0% *	> 0% *

EV = eigen vermogen

TB = totale baten

HV = huisvestingslasten

AGT = afschrijvingen gebouwen en terreinen

BR = bestemmingsreserve

VR = voorziening

* Gemiddeld over 3 jaren

Kaders school specifiek

Scholen individueel houden een weerstandsvermogen aan variërend van 10%-15% van de omzet, afhankelijk van het risicoprofiel van de desbetreffende school. Voor zowel bovenmatige reserves als tekorten in de reserves maken scholen plannen om naar de gewenste norm te groeien.

5% van het weerstandsvermogen is geoormerkt ten behoeve van het sociaal fonds, dat bedoeld is om calamiteiten te financieren terzake wachtgeldaanspraken en vervangingskosten. Een school kan een beroep doen op deze reserve indien zich een calamiteit voordoet, waarbij duidelijk is dat de school geen andere alternatieven heeft en zich ingespannen heeft om de calamiteit te voorkomen.

Financiering van de scholen

Indachtig "het Haags model" worden alle inkomsten uit de Rijksvergoeding overgedragen aan de scholen; uitzonderingen hierop betreffen de bijdrage aan het fonds VOH, de eigenaarsvergoeding huisvesting en een bijdrage voor de centrale ondersteuning. De inkomsten van de eigenaarsvergoeding huisvesting worden ingezet ten behoeve van het centrale meerjaren huisvestingsplan.

Borging financiële positie van de scholen

Om te kunnen voldoen aan de bestuurlijke kaders wordt van iedere school een risicoanalyse opgesteld en een meerjarenbegroting gemaakt.

Alle onderdelen worden tenminste één keer per jaar besproken tussen College van bestuur en rector/directeur.

Risicoanalyse

Bij de risicoanalyse worden de volgende onderdelen betrokken:

Leerlingen:

- ontwikkelingen aantallen
- concurrentiepositie
- onzekere financiering leerlingenstromen

Onderwijs:

- breedte van het aanbod
- kwaliteit van het onderwijs
- intensiteit noodzakelijke vernieuwingen

Personeel:

- gemiddelde leeftijd/spreiding
- ziekteverzuim
- wachtgeldrisico/claims
- deskundigheid
- verloop

Organisatie

- kwaliteit van management en middenmanagement
- kwaliteit beheerorganisatie/secundaire processen
- structuur/efficiency
- communicatie

Gebouwen

- bezettingsgraad
- aantrekkelijkheid
- aangepast aan actuele onderwijskundige eisen

Inventaris

- aangepast aan actuele onderwijskundige eisen
- wijzigingen in toekomstig investeringsniveau

Meerjarenbegroting

De meerjarenbegroting (5 jaar) moet per school leiden tot een structureel sluitend financieel resultaat, waarbij afspraken zijn gemaakt over formatie, investeringen, voorzieningen, exploitatie en weerstandsvermogen. Waar nodig worden tijdslijnen gemaakt met betrekking tot de termijn waarbinnen meerjarige afspraken gerealiseerd moeten worden.

Onderdeel van de meerjarenbegroting is het meerjarenformatieplan, zowel per school als op bestuurlijk niveau.

De stichtingsbegroting wordt ter informatie verzonden aan de gemeenten Den Haag en Rijswijk en aan de GPMR en ter goedkeuring aan de Raad van toezicht; het bestuursformatieplan wordt ter goedkeuring aan de GPMR voorgelegd.

Bestemmingsreserve stichtingsbreed

VO Haaglanden houdt een bestemmingsreserve (fonds VOH) aan die tot doel heeft om uitgaven te dekken die voortvloeien uit stichtingsbrede risico's en uitgaven die in redelijkheid niet aan individuele scholen toegerekend kunnen worden. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt ultimo 2017 3,4 miljoen.

Financiële positie en resultaat

Resultaatanalyse

Het resultaat over 2017 bedraagt 168.800 negatief en is daarmee 1.287.000 hoger dan begroot. De verschillen zijn te herleiden tot € 4,9 miljoen meer baten, € 3,4 miljoen meer lasten en € 0,2 miljoen minder financiële baten en overige.

Met name de Rijksbijdragen zijn hoger door de verhoogde GPL (2,63%). In de personele lasten is vooral de verhoging van de pensioenpremie terug te zien en de opbouw van de voorziening langdurig zieken en werkloosheidsuitkeringen. De opbrengsten en kosten zijn eveneens hoger door het gestegen aantal leerlingen en FTE.

Ontwikkeling financiële positie

Door de sector zijn kengetallen bepaald op basis waarvan de financiële positie van onderwijsinstellingen kan worden getoetst. Daarnaast heeft VO Haaglanden haar eigen toetsingscriteria vastgesteld (zie bestuurlijke kaders). Hieronder is de situatie van VO Haaglanden per 31 december 2017 weergegeven:

Kengetallen	Sectornorm	VOH norm	VOH per 31-12-2016	VOH per 31-12-2017
Solvabiliteit	> 30%	> 30%	52,5%	49,2%
Liquiditeit	> 0,75	> 1,0	1,21	1,35
Rentabiliteit driejaarlijks	0,0%	0,0%	-0,03%	0,59%
Financiële buffer (AR/TB)	> 5%	> 10%	10%	9,6%

Op alle onderdelen voldoet VO Haaglanden aan zowel de sectornormen als aan haar eigen normen en is daarmee in staat om zowel op de korte als op de lange termijn onvoorziene risico's op te kunnen vangen.

Personeelsbeleid

1. Ontwikkeling aantal fte's verdeeld over functiecategorieën

Overzicht medewerkers verdeeld naar functiecategorieën:

Functiecategorie	2017-2018 fte's	2016-2017 fte's	2015-2016 fte's	2014-2015 fte's
directie	26,0	25,9	29,0	29,8
OP	856,0	828,7	796,4	766,6
OOP	240,9	230,9	235,6	223,5
totaal	1.122,9	1.085,5	1.061,0	1.020,0

2. Functiemix

Het doel van de functiemix is om ultimo 2015 het aandeel LB-functies te laten dalen ten opzichte van de nulmeting in 2008 ten gunste van het aandeel LC-functies en de LD-functies. Binnen VO Haaglanden is deze doelstelling op nagenoeg alle scholen gerealiseerd dan wel zijn ze passend binnen de met de MR gemaakt afspraken.

De scholen hebben de invoering gebruikt om een kwaliteitsslag te maken. Docenten moeten solliciteren als zij voor een hogere functieschaal in aanmerking willen komen. Na een 360° feedback en positieve beoordeling kan een docent worden gepromoveerd.

Overzicht van het verloop van de functiemix:

functies	nulmeting'08		mix 2012		mix 2013		mix 2014		mix 2015		mix 2016		mix 2017	
	fte's	%	fte's	%	fte's	%	fte's	%	fte's	%	fte's	%	fte's	%
LB	481	66	270	35	255	33	222	29	234	29	228	29	227	28
LC	113	16	334	44	338	45	310	44	327	40	311	39	322	40
LD/LE	128	18	157	21	163	22	235	31	249	31	256	32	259	32

3. Overzicht bevoegdheden leraren

Onderstaande tabel geeft een overzicht weer van de leraren van de scholen van VO Haaglanden verdeeld naar bevoegdheden.

bevoegdheden	2017-2018 fte's	2016-2017 fte's	2015-2016 fte's	2014-2015 fte's
onbevoegd /benoembaar	94,2	76,8	81,2	88,7
2e graads bevoegd	360,5	352,0	348,1	354,0
1e graads bevoegd	401,3	380,7	361,9	323,6
totaal	856,0	809,5	791,2	766,3

Bij VO Haaglanden wordt veel aandacht gegeven aan het in opleiding zijn van leraren. Zij worden door de scholen gefaciliteerd om bevoegd te geraken.

Van de 94,2 FTE's in 2017-2018 zijn ruim 80 FTE's benoembaar.

4. Professionaliseringsactiviteiten scholen VO Haaglanden

In 2016 werd het Strategisch Beleidsplan 2016-2020 "(Nog) beter onderwijs in (nog) betere scholen" vastgesteld. In deze beleidsnotitie werden 15 beleidsambities neergelegd waaraan in de jaren tot 2020 uitvoering wordt gegeven. Op schoolniveau zijn er, in lijn met het Strategisch Beleidsplan, schoolplannen opgesteld. In deze schoolplannen wordt uitwerking gegeven aan de beleidsambities van het Strategisch Beleidsplan maar worden ook schoolspecifieke beleidsvoornemens geformuleerd. Professionalisering van medewerkers is per definitie gerelateerd aan de opdracht en doelen die de school zich stelt. Iedere VO Haaglandenschool zal dus een eigen invulling en uitwerking geven aan professionaliseringsactiviteiten. Scholen zullen daar via de eigen kanalen verslag van uitbrengen.

In november 2017 werd op bestuursniveau voor het eerst een centrale professionaliseringsactiviteit georganiseerd. Meer dan 700 docenten namen op 30 november 2017 deel aan de ICT-inspiratiedag.

Naast het bieden van praktische handvatten in workshops en inspiraties was kennisdeling deze middag een belangrijk aspect. Er was volop ruimte voor docenten om ervaringen uit te wisselen met collega's van de verschillende scholen. Bovendien werd een groot deel van het programma verzorgd door docenten van de scholen zelf.

5. Opleiden van docenten

De regio Den Haag heeft al geruime tijd te maken met een kwantitatief en kwalitatief docentente-kort. De werkgelegenheid van vo-docenten en het leerlingaantal neemt in de komende jaren nog verder toe, in tegenstelling tot landelijke ontwikkelingen.

Onder andere tegen deze achtergrond is het van belang de opleidingscapaciteit van docenten in de regio Haaglanden uit te breiden.

De regio Den Haag kent een tweetal opleidingsscholen: de Opleidingsschool Haaglanden (OSH) en het Netwerk Opleiden Docenten (NOD). In beide opleidingsscholen werken scholen voor voortgezet onderwijs en lerarenopleidingen (in het hbo en WO) met elkaar samen in het opleiden en professionaliseren van (aankomende en zittende) docenten.

De Opleidingsscholen OSH en NOD zijn in staat de professionalisering van docenten (initieel en post-initieel) vorm te geven en het volume van de onderwijsarbeidsmarkt in de regio te handhaven en te vergroten.

5.1 De Opleidingsschool Haaglanden (OSH)

In de Opleidingsschool Haaglanden (OSH) participeren negen vo-scholen uit Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Zoetermeer waaronder drie VO Haaglandenscholen: Lyceum Ypenburg, het Rijswijks Lyceum/Van Vredenburg College en het Maris College.

De lerarenopleidingen waarmee in het kader van de OSH wordt samengewerkt zijn de lerarenopleidingen van de Hogeschool Rotterdam, de Hogeschool InHolland, de Universiteit Leiden (ICLON) en de Technische Universiteit Delft (SEC).

Binnen de OSH zijn veel vo-onderwijsvormen vertegenwoordigd en is er een verscheidenheid aan scholen met verschillende leerlingpopulaties. Deze diversiteit is kenmerkend voor de stad Den Haag en de regio Haaglanden. De OSH-studenten profiteren van deze verscheidenheid door kennis te maken met de verschillende scholen tijdens de cursusdagen, die steeds op verschillende scholen plaatsvinden (inclusief rondleiding door studenten), en waar mogelijk te rouleren tussen de scholen.

Als aanvulling op de expertise van de lerarenopleidingen leveren de scholen middels hun 'begeleiders op school' en hun vakcoaches een bijdrage aan de opleiding van de studenten. Daarnaast nemen de scholen een deel van het inhoudelijke opleidingstraject voor hun rekening.

Het overgrote deel van deze studenten vindt na de opleiding een baan in een van de scholen in de regio Haaglanden. Daarmee levert de OSH een bijdrage aan de bestrijding van het kwalitatieve en kwantitatieve tekort aan leraren.

In het schooljaar 2016-2017 werden in totaal 185 opleidingsplaatsen binnen de scholen van de OSH aangeboden.

Er is een selecte groep erkende opleidingsscholen in Nederland. Deze groep is erkend door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en wordt elke zes jaar getoetst door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). De Opleidingsschool Haaglanden is begin 2017 opnieuw beoordeeld door de NVAO en weer voor een periode van 6 jaar geaccrediteerd. Jaarlijks kent het Ministerie van OCW de scholen van OSH een subsidie toe van ongeveer €300.000.

5.2 Opleidingsschool Netwerk Opleiden Docenten (NOD)

In het voorjaar van 2016 is de nieuwe opleidingsschool NOD Haaglanden opgericht. NOD Haaglanden is een samenwerkingsverband van zeven vo-scholen van vier schoolbesturen en vier instituten voor lerarenopleidingen (de lerarenopleidingen van de Hogeschool Rotterdam, de Hogeschool Utrecht, de Universiteit Leiden (ICLON) en de Technische Universiteit Delft (SEC)). In NOD participeren het Haags Montessori Lyceum (HML) en de Johan de Witt Scholengroep (JWS).

Op 19 augustus 2016 hebben de partners een samenwerkingsovereenkomst ondertekend en het reglement vastgesteld. In december 2017 heeft NOD Haaglanden de status van aspirant-opleidingsschool verworven in het kader van de Regeling Tegemoetkoming Aspirant Opleidingsscholen.

NOD Haaglanden draagt eveneens bij aan de oplossing van het kwalitatief en kwantitatief docententekort in de regio door docenten voor een belangrijk deel op de werkplek op te leiden en zo bij te dragen aan de professionele ontwikkeling van docenten in hun verdere loopbaan. Hierdoor krijgen meer studenten de kans op een kwalitatief hoogwaardige opleidingsplaats en wordt de aansluiting van de opleiding op de praktijk versterkt.

De nieuwe opleidingsschool NOD onderscheidt zich in visie en organisatie van de OSH door onder andere een sterkere focus op de noodzakelijke pedagogisch-didactische competenties van het docentschap en het werken van een docent in een grootstedelijke context.

De opleidingsschool NOD heeft voor de opstartfase in het schooljaar 2017-2018 een subsidie ontvangen van de Gemeente Den Haag. In de schooljaren na 2017-2018 zal NOD gesubsidieerd worden door het ministerie van OCW.

Binnen NOD wordt aan 80 studenten van de lerarenopleidingen een opleidingsplaats aangeboden.

6. Activiteiten in het kader van de Rode Loper

Schoolleiders en docenten van de VO Haaglanden scholen nemen deel aan een groot aantal activiteiten die door De Rode Loper worden georganiseerd.

6.1 Mastermodule voor schoolleiders

In samenwerking met de NSO-CNA Leiderschapsacademie werd in 2016-2017 de module 'Leidinggeven aan Leren' verzorgd. Hieraan namen 18 directeuren/rectoren, conrectoren en teamleiders deel. Inmiddels is de tweede module 'Veranderen en Innoveren' met 21 (!) deelnemers in Den Haag van start gegaan. Deze wordt in de loop van 2018 afgerond. Het gaat in totaal om acht modules die tezamen leiden tot de Master of Educational Management.

6.2 De Haagse Lucifer voor docenten en schoolleiders

De Haagse Lucifer ging in 2015 van start. Den Haag heeft veel docenten met grote vakkennis, die ook goede klassenmanagers zijn. Maar leraar-zijn is meer, de leraar is drager van de cultuur in onze samenleving. Hij/zij is een rolmodel voor de leerlingen. Jongeren krijgen van hun leraren de cultuur overgedragen: onze democratie, omgangsvormen, kunst etc. Kortom: de brede vorming van onze jeugd. De Haagse Lucifer biedt docenten de kans zich verder te ontplooiën als cultuurdrager. In een serie van vijf bijeenkomsten – op bijzondere locaties – worden docenten uitgenodigd kennis te nemen van en te reageren op verhalen en lezingen van vooraanstaande personen uit verschillende sectoren: bedrijfsleven, wetenschap, kunst, sport en overheid.

In 2017 participeerden zo'n 15 tot 20 docenten in het programma van de Haagse Lucifer. Ook voor schoolleiders is er inmiddels een Haagse Lucifer-programma.

6.3 Professionalisering van docenten

Onder de noemer 'Tweedegraads PLUS' is een aantal jaren geleden een professionaliserings-programma voor docenten gestart. Meerdere modules zijn in de afgelopen jaren aangeboden: Toetsen en Beoordelen, Praktijkgericht Onderzoek, Differentiëren in de klas, Rekenen in het voortgezet onderwijs en ICT-rijk Onderwijs. Steeds deden zo'n 20 à 25 docenten mee. Inmiddels is er een nieuwe module 'Omgaan met gedragsproblemen' ontwikkeld en aangeboden. Maar liefst 43 docenten hebben zich inmiddels aangemeld, waardoor niet één maar twee groepen zijn gestart. Er is inmiddels een wachtlijst voor een derde groep. Ook op andere, nog definitief te bepalen, terreinen zullen professionaliseringsprogramma's worden aangeboden.

6.4 Bevoegdheidstrajecten (tweedegraads, in company)

Het terugdringen van on(der)bevoegdheid is een belangrijk speerpunt in Den Haag e.o. Om het voor docenten uit deze groep zo aantrekkelijk mogelijk te maken om een opleiding te volgen, is met de Hogeschool Utrecht afgesproken dat zij twee programma's voor tweedegraads bevoegdheid (een maatwerk-programma en een opleidingsprogramma voor groepsleerkrachten) in Den Haag verzorgen. Na een grote voorlichtingsbijeenkomst hebben zich ruim 40 docenten voor één van de twee trajecten aangemeld. Tweemaal het aantal dat was voorzien.

6.5 Job Twinning

Onder de titel 'Job Twinning' zijn in het voorjaar van 2017 veertien docenten voor een periode van drie maanden gekoppeld aan professionals uit andere sectoren. Doel was te komen tot kruisbestuiving door middel van professionele kennisdeling. Het is voor docenten een laagdrempelige manier om een andere sector te ontdekken en daaruit ideeën en inspiratie te halen.

De evaluatie van dit programma leverde een aantal aandachtspunten op. De slotsom was om met dit programma door te gaan. Met de organisatie van Job Twinning vinden gesprekken plaats over de wijze waarop hieraan in 2018 inhoud en vorm kan worden gegeven.

7. Lerarenbeurzen

Leraren kunnen, indien zij dat wensen, een bachelor-, master- of post initiële masteropleiding gaan volgen. Dit kan ook voor een premaster- of schakelprogramma dat voorafgaat aan een universitaire masteropleiding. In al deze gevallen kan een docent een lerarenbeurs (voor maximaal 3 jaar) aanvragen. De aanvraagperiode voor de lerarenbeurs loopt van 1 april tot en met 30 juni. De beurs wordt toegekend per onderwijssector en op volgorde van binnenkomst. De aanvragen worden gedaan bij DUO. Leraren die om de een of andere reden niet in aanmerking komen voor een DUO-lerarenbeurs kunnen wel in aanmerking komen voor een Haagse Lerarenbeurs. In het kader van de Haagse Educatieve Agenda (HEA) wordt leraren in Den Haag de mogelijkheid geboden een lerarenbeurs aan te vragen. Met de Haagse Lerarenbeurs wordt het aantal lessen dat onbevoegd wordt gegeven verder teruggedrongen. De Haagse lerarenbeurs richt zich op drie deelgroepen:

1. onbevoegde leraren;
2. leraren met een pabo-diploma die een tweedegraads bevoegdheid willen behalen;
3. leraren met een tweedegraads bevoegdheid die een eerstegraads bevoegdheid willen behalen.

8 Overige ontwikkelingen

8.1 Arbodienst

Met ingang van het schooljaar 2017-2018 heeft VO Haaglanden een overeenkomst gesloten met A&P Provitala voor de Arbodienstverlening. De aanpak is hierbij is om minder de nadruk te leggen op de medische benadering en meer via het inschakelen van een casemanager te komen tot een direct passend antwoord op de ARBO-vraag van de medewerker.

8.2 Preventiemedewerker

In 2018 heeft VO Haaglanden een preventiemedewerker geworven en daarmee invulling gegeven aan de nieuwe eisen van de Arbo-wetgeving.

8.3 Beheersing ontslaglasten

VO Haaglanden is in 2017 gestart met het onderzoeken naar de wijze waarop de uitkeringen na ontslag beheerst kunnen worden. In 2018 wordt dit beleid verder uitgewerkt.

Huisvestingsbeleid

VO Haaglanden beschikt over 22 gebouwen met in totaal 106.831 m² bruto vloeroppervlak. De bezetting bedraagt 96 %. Dit zorgt voor een efficiënte exploitatie, maar laat weinig ruimte voor de groei, die de komende jaren plaatsvindt in de gemeente Den Haag.

De afdeling huisvesting van het BMO realiseert en handhaaft binnen de normen goede huisvesting voor alle scholen en biedt ondersteuning aan de scholen op huisvestingsbeleid en facilitair gebied.

De financiering van het huisvestingsbeleid (nieuwbouw, renovatie, eigenaarsonderhoud) is een centrale aangelegenheid vanwege de grote (eenmalige) investeringen en risico's, de benodigde expertise en de grote verschillen tussen de scholen. Voor de grote planmatige onderhoudsuitgaven heeft VO Haaglanden een voorziening gevormd. Deze wordt jaarlijks geactualiseerd.

VO Haaglanden heeft in 2003/2004 uitgesproken dat zij streeft naar behoud en renovatie van haar monumentale parels, nieuwbouw i.p.v. de slechte gebouwen en een goede onderhoudsstatus van

alle gebouwen. In de periode tot 2017 zijn bijna alle monumenten gerevitaliseerd en de oude slechte gebouwen vervangen. De onderhoudssituatie van de gebouwen is goed.

Scholen kunnen kennis en expertise van de afdeling huisvesting inschakelen op de gebieden coördinatie bouwkundige projecten en werkzaamheden, gemeentelijke regelingen, subsidies/fondsen, veiligheid/gezondheid/milieuaspecten (asbest, legionella, brandveiligheid etc.), aanbestedingen, algemene vraagbaak.

Bij grote projecten ligt de coördinatie voor bouwkundige, elektrotechnische of werktuigbouwkundige werkzaamheden bij de afdeling huisvesting. Het reguliere of dagelijkse onderhoud dient de school zelf te coördineren.

De gebruiker van een gebouw is zelf verantwoordelijk voor o.a. het dagelijks onderhoud en een calamiteiten-, BHV- en ontruimingsplan en dient zich te houden aan de gebruikersvoorschriften die worden opgesteld door de Brandweer.

Huisvestingsactiviteiten in 2017

Naast het planmatige eigenaarsonderhoud en kleinere aanpassingen zijn in 2017 de volgende projecten gestart en/of gerealiseerd:

- De 2e fase van de revitalisering Nieuw Duinweg (Maris college) is opgeleverd in de zomer van 2017.
- Bij het Van Vredenburg College zijn de praktijklokalen aangepast aan de nieuwe leerwegen in het VMBO
- De vervangende nieuwbouw van de gymzalen van het Rijswijks Lyceum is opgeleverd.
- De kozijnen van De Einder zijn vervangen, het dak geïsoleerd en een luchtbehandelingsinstallatie aangebracht. Het gebouw is daarmee duurzaam gerenoveerd.
- Bij Dalton Den Haag zijn de betonbanden in de gevel hersteld. Mede gefinancierd vanuit subsidie voor Rijksmonumenten.
- Voor het HML is het initiatief gestart voor een tweede locatie. Transformatie van een kantoorpand naar onderwijsgebouw aan de Neuhuyskade op voorwaarde bestemmingsplanwijziging.
- Het Gymnasium Haganum is transparanter gemaakt dmv glas in deuren naar lokalen. De vloer van het souterrain is aan de onderzijde voorzien van een waterdichte laag.
- JWS Glasblazerslaan is voorzien van nieuwe entreekozijnen. De gymzalen zijn grondig opgeknapt.
- Bij JWS is op alle locaties de capaciteit van de fietsenstalling uitgebreid.
- Initiatief om ISK leerlingen van JWS onder te brengen aan de Vermeerstraat.
- Bij Maerlant is een groot deel van de kozijnen vervangen.
- Er zijn twee noodlokalen geplaatst bij Maris Waldeck.
- Bij het Segbroek College zijn de voorbereidingen gestart voor revitalisering van beide gebouwen.

ICT-beleid

In 2016 is het strategisch plan 2016-2020 vastgesteld. In dit plan worden diverse beleidsambities geformuleerd die betrekking hebben op ICT. De uitwerking van de beleidsambities is gestart in schooljaar 2016-2017 en zal ook de komende jaren verder vormgegeven worden.

Beleidsambities

- De scholen van VO Haaglanden ontwikkelen een visie over de inzet en het gebruik van ICT-middelen binnen de school. In 2016 is een werkgroep in het leven geroepen met een brede afvaardiging uit de gehele stichting: de werkgroep onderwijs en ICT. In gezamenlijkheid wordt gezocht naar de invulling van deze beleidsambitie. Wat hebben we op de scholen, wat kunnen we van elkaar leren en hoe kunnen we (op onderdelen in gezamenlijkheid) verbeteringen realiseren? In 2017 heeft een ICT-inspiratiedag plaatsgevonden waaraan het overgrote deel van de medewerkers van VO Haaglanden heeft deelgenomen. Het doel was vooral om van elkaar te leren en kennis te nemen van de mogelijkheden die ICT biedt in het onderwijs.
- Voor alle medewerkers van de scholen van VO Haaglanden wordt in de komende jaren na- en bijscholing aangeboden voor het gebruik van ICT-middelen.

Digitalisering in het onderwijs maar ook in de ondersteunende diensten is een kernbegrip dat als een rode draad door deze beleidsambities heen loopt.

Informatiebeveiliging

In 2016 en 2017 is stichtingsbreed, met hulp van externe ondersteuning, gewerkt aan het in kaart brengen en optimaliseren van de informatiebeveiliging. Aanvullend op de verscherpte wet- en regelgeving heeft VO Haaglanden haar eigen visie en beleid ingebracht op dit onderwerp.

Eind schooljaar 2016-2017 is de informatiebeveiliging op het door VOH gewenste niveau gebracht. Concrete invulling van het veiligheidsbeleid is vormgegeven door:

- de "benoeming" van de security-officers
- aanvullende technische beveiligingen, zoals tokens en firewalls
- aanvullende netwerkbeveiliging
- procesbeschrijvingen, waaronder de procedure "melden datalekken"
- do's en don't lijstjes
- beschrijvingen van ICT-beveiligingsprocessen (bijvoorbeeld in- en uit dienst)
- inventarisatie van gebruikers van hardware

Eind 2017 heeft nadere inventarisatie en implementatie van het veiligheidsbeleid plaatsgevonden om te voldoen aan de huidige AVG-wetgeving. Zo is de inventarisatie van de bewerkersovereenkomsten in gang gezet en wordt onderzocht op welke wijze invulling plaats moet vinden van de rol van de functionaris gegevensverwerking.

Infrastructuur

In 2017 zijn er geen majeure aanpassingen aangebracht in de infrastructuur bij de scholen en bij het ondersteuningsbureau. Er is op een aantal scholen wel doorontwikkeld als het gaat om VDI en andersoortige beveiligingsmaatregelen in de infrastructuur om steeds meer een professionele ICT-omgeving in te richten die aansluit bij de beleidsdoelstellingen rondom informatieveiligheid en continuïteit. In 2017 is gestart met de werving van een ICT-medewerker die zich specifiek zal bezighouden met stichtingsbrede ICT-vraagstukken.

Toekomst en continuïteit

Algemeen

VO Haaglanden is met een gezonde financiële basis de afgelopen jaren in staat geweest invulling te geven aan haar doelstellingen. Voor 2016-2020 is een nieuw strategisch plan geformuleerd dat ook voor de toekomst borgt dat VO Haaglanden aan haar doelstellingen invulling kan geven. Een onmisbaar onderdeel van het borgen van de toekomstplannen is het managen van de continuïteit. Daarvoor worden diverse instrumenten gebruikt, die in dit hoofdstuk aan bod komen.

A1 Ontwikkeling in leerlingaantallen en personeelsbezetting

Een belangrijk onderdeel van strategisch inzicht en sturingsmogelijkheden betreft het aantal leerlingen voor de komende jaren. Uit onderstaande tabel blijkt dat de komende jaren in het werkgebied van VO Haaglanden het aantal leerlingen toeneemt. De scholen van VO Haaglanden willen ook in de toekomst een aantrekkelijke en interessante leeromgeving bieden voor de leerlingen uit de regio. Daartoe zal ingezet worden op tenminste een gelijkblijvend marktaandeel.

Ontwikkeling aantallen leerlingen in Den Haag en Rijswijk										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2032
Den Haag	25.421	25.704	25.958	26.399	26.689	27.198	27.514	27.782	27.992	27.758
Rijswijk	2.304	2.386	2.457	2.511	2.558	2.528	2.519	2.502	2.486	2.493
Totaal	27.725	28.090	28.415	28.910	29.247	29.726	30.033	30.284	30.478	30.251

Uit: gegevens Gemeente Den Haag en Gemeente Rijswijk

Om deze groeiende populatie te kunnen voorzien van goed onderwijs zijn medewerkers nodig die zich kunnen en willen ontplooiën binnen de visie van VO Haaglanden en daarmee een bijdrage leveren aan goede voorzieningen voor haar leerlingen. De onderwerpen uit het onderdeel personeelsbeleid, zoals elders in dit jaarverslag beschreven, moeten bijdragen aan het ontwikkelen van deze docenten. In onderstaande tabel wordt weergegeven hoe deze aantallen zich de komende jaren ontwikkelen.

Ontwikkelingen aantallen Fte's en leerlingen VO Haaglanden		prognose		
Kengetal (stand 31/12)	verslagjaar 2017	2018	2019	2020
Personele bezetting in fte:				
o Bestuur/management	26,0	29,0	28,3	27,9
o Personeel primair proces	856,0	868,8	870,5	876,7
o Ondersteunend personeel	240,9	250,6	250,7	251,1
Totaal fte's (exclusief vervanging)	1.122,9	1.148,4	1.149,5	1.155,7
Leerlingaantallen (t-1)	13.576	13.771	13.892	14.007

De aantallen FTE's en leerlingen zijn voor de prognose gebaseerd op de individuele prognoseopgaven van de scholen.

Ontwikkelingen Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (RPO)

In 2017 heeft definitieve besluitvorming plaatsgevonden in het kader van het RPO, waarbij tussen besturen afspraken zijn gemaakt over een goede invulling van het toekomstige onderwijsaanbod, waaronder het ter beschikking stellen van voldoende en goede huisvesting, rekening houdende met de te verwachten groei in de regio Haaglanden.

Voor VO Haaglanden betekent dit dat zij op zoek gaat naar 2 extra locaties; waarvan financiering grotendeels plaats zal vinden door de Gemeente Den Haag. Daarnaast zal de bezettingsgraad van een aantal bestaande locaties geoptimaliseerd worden door de toename van het aantal leerlingen.

A2 Meerjarenbegroting 2018 - 2020

* € 1.000

VO Haaglanden prognosticeert 3 jaren vooruit omdat er geen majeure investeringen te verwachten zijn die het noodzakelijk zouden maken om 5 jaar te prognosticeren.

Balans

	2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Activa				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
Materiële vaste activa	13.148	12.300	11.700	11.100
Financiële vaste activa	11.854	12.273	12.692	13.112
Vaste activa totaal	25.002	24.573	24.392	24.211
Vlottende activa				
Voorraden	0	0	0	0
Vorderingen		7.800	7.900	8.000
Effecten				
Liquide middelen	8.308	7.340	7.286	7.208
Vlottende activa totaal	15.494	15.140	15.186	15.208
Activa totaal	40.496	39.713	39.578	39.419
Passiva				
Eigen vermogen	19.910	20.474	21.202	22.099
Algemene reserve	11.914	12.874	13.802	14.999
Bestemmingsreserve	7.996	7.600	7.400	7.100
Voorzieningen	7.374	7.000	7.100	7.200
Langlopende schulden	1.700	1.540	1.380	1.220
Kortlopende schulden	11.512	10.699	9.896	8.900
Passiva totaal	40.496	39.713	39.578	39.419

Staat van baten en lasten * € 1.000

	2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Baten				
Rijksbijdragen	112.082	114.443	118.595	120.452
Overige overheidsbijdragen en subsidies		5.542	3.752	1.167
College, cursus en/of examengelden	0	0	0	0
Baten werk in opdracht van derden	0	0	0	0
Overige baten	6.082	5.614	6.091	5.481
Totaal baten	123.514	125.599	128.438	127.100
Lasten				
Personeelslasten	94.339	96.132	98.207	99.499
Afschrijvingen	1.225	1.311	1.260	1.240
Huisvestingslasten	13.792	13.558	12.738	10.252
Overige lasten	14.580	13.902	15.628	15.249
Totaal lasten	123.936	124.903	127.833	126.240
Saldo baten en lasten	- 422	696	605	860
Financiële baten	417	430	484	484
Financiële lasten	164	166	160	147
Saldo	253	264	324	337
Totaal resultaat	- 169	960	929	1.197

Toelichting bij de (geprognosticeerde) balans en staat van baten en lasten

De toename van de Rijksbijdrage is in lijn met het groeiende aantal leerlingen.

De overige overheidsbijdragen laten vanaf 2019 een daling zien omdat er minder grote bestedingen worden verwacht om huisvesting te realiseren. Deze bestedingen worden bekostigd door de Gemeente Den Haag. Om die reden is vanaf 2019 eveneens een afname te zien in de huisvestingslasten. De personele lasten stijgen in lijn met de toename van het aantal medewerkers dat benodigd is door het groeiende aantal leerlingen.

Financieringsstructuur

De meerjarenbegroting 2017-2019 van VO Haaglanden is structureel sluitend. De kengetallen geven aan dat VO Haaglanden aan de sectornormen voldoet.

Financiële kengetallen					
VO Haaglanden	Verslagjaar 2017	2018	2019	2020	Inspectie
Solvabiliteit (EV/TV)	49,2%	51,6%	53,5%	56,1%	30,0%
Liquiditeit (VA/VP)	1,35	1,42	1,53	1,71	0,75
Rentabiliteit (resultaat/TB)	- 0,13%	0,7%	0,7%	0,9%	0%
Weerstandsvermogen (EV/TB)	16,1%	16,2%	16,6%	17,4%	5%
Financiële buffer (AR/TB)	9,6%	10,2%	10,7%	11,8%	

Overige rapportages

Risicobeheersing VO Haaglanden

B1 rapportage aanwezigheid en werking van het interne risicobeheers- en controlesysteem

VO Haaglanden wenst een goed beeld te hebben van de risico's en kansen die van invloed kunnen zijn op het realiseren van de doelstellingen van de stichting. Daarvoor is een risicomanagementsysteem een goed hulpmiddel. Met een dergelijk systeem voldoet VO Haaglanden ook aan de eis van de overheid om een risicobeheersingssysteem te hebben waarin wordt onderzocht welke onzekere factoren invloed op het behalen van de doelstellingen hebben. In het najaar van 2017 heeft (opnieuw) een risicoanalyse plaatsgevonden. Met ondersteuning van een externe deskundige heeft in het najaar van 2017 door een brede delegatie van College van bestuur, rectoren, directeuren en stafmedewerkers een (nieuwe) risico-inventarisatie plaatsgevonden. De uitkomsten hiervan zijn meegenomen in de volgende paragrafen. In komend jaar zal ook het proces van het risicomanagement verder geoptimaliseerd worden waarbij de nadruk ligt op het eigenaarschap van risico's en het cyclisch inrichten van het risicomanagementproces.

In de volgende paragrafen worden de door VO Haaglanden onderkende risico's benoemd en wordt aangegeven op welke wijze de beheersing wordt vormgegeven.

B2 Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

1. Instabiele bekostiging rijksoverheid

Beschrijving

De zekerheid over de mate van bekostiging is voor publieke partijen, zoals het onderwijs, van belang om goede onderwijskwaliteit te kunnen leveren en een betrouwbare werkgever te kunnen zijn. De overschotten of tekorten die op onverwachte momenten doorgelegd worden naar de scholen dragen niet bij aan die kwaliteit en betrouwbaarheid en hebben invloed op de financiële positie van de scholen.

Maatregel

VO Haaglanden werkt met meerjarenbegrotingen om een zo goed mogelijke inschatting te maken van baten en lasten van de scholen. Via managementrapportages wordt de uitvoering maandelijks gemonitord en waar nodig (ook voor de lange termijn) bijgestuurd.

2. Passend onderwijs

Beschrijving

Met ingang van 2014 is het Passend Onderwijs ingevoerd met als doel dat zoveel mogelijk leerlingen een plek krijgen in het reguliere onderwijs. Om dat mogelijk te maken zijn er samenwerkingsverbanden ingericht. VO Haaglanden is aangesloten bij het Samenwerkingsverband Zuid-Holland-West. De gezamenlijke schoolbesturen binnen dit samenwerkingsverband zijn verantwoordelijk voor de opvang en de financiering van zorgleerlingen. Ook de financiering van het LWOO- en PRO-onderwijs loopt via het Samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband geeft inhoudelijke sturing aan de regionale vraagstukken. Daarnaast moeten eventuele financiële tekorten binnen het samenwerkingsverband door de schoolbesturen worden opgevangen.

Maatregel

VO Haaglanden heeft er belang bij dat het samenwerkingsverband zowel financieel als inhoudelijk goed functioneert. Zij ondersteunt daarmee immers de ambities van VO Haaglanden in de door haar uitgesproken verantwoordelijkheid om zorg te dragen voor een stelsel van onderwijsvoorzieningen dat alle jonge mensen ondersteuning biedt die past bij hun aanleg en ambitie middels een pluriform aanbod van scholen. De betrokkenheid en inspraak om mede sturing te geven aan rol, beleid en uitvoering van het samenwerkingsverband is daarmee wezenlijk, ook om zicht te houden op en waar nodig sturing te geven aan financiële besluitvorming. VO Haaglanden is dan ook voorzitter in het Dagelijks Bestuur en neemt deel aan activiteiten zoals directiekringen en plaatsingstafels.

3. Aanbestedingstrajecten

Beschrijving

VO Haaglanden doet elk jaar een aantal aanbestedingen waarvan de financiële waarde vaak omvangrijk is, zeker als het om nieuwbouw of renovaties gaat.

Ook de komende jaren staan investeringen voor de deur in het kader van de groei van het aantal leerlingen en de bijbehorende capaciteitsuitbreiding. Daarnaast zijn er minder omvangrijke aanbestedingen die eigenstandig door de scholen zelf worden uitgevoerd.

De regelgeving voor aanbestedingen is vastgelegd in specifieke wetgeving. Het niet voldoen aan deze wet- en regelgeving kan leiden tot extra kosten en/of het gekort worden op de bekostiging.

Maatregel

Gezien de omvang van sommige aanbestedingstrajecten, zoals nieuwbouw en verbouw, kiest VO Haaglanden ervoor om zich in voorkomende gevallen te laten ondersteunen door inhoudelijke en juridische experts. Door de afdeling huisvesting van het bestuursbureau worden de aanbestedingstrajecten van de scholen permanent gemonitord. Om dit op een goede manier te kunnen doen, worden de medewerkers van dit bureau regelmatig (bij)geschoold op het gebied van aanbestedingen. De scholen worden bij school specifieke aanbestedingen ondersteund door de afdeling huisvesting en ook daar waar nodig door externe specialisten.

4. Imagoschade

Beschrijving

Incidenten binnen scholen kunnen leiden tot imagoschade met grote financiële consequenties. Negatieve publiciteit in lokale of landelijke of social media kan rechtstreeks effect hebben op aanmeldingscijfers en op de werving van personeel. Het effect op de instroom van nieuwe leerlingen en daarmee de financiële effecten kunnen nog jaren voortduren.

Maatregel

Met de scholen zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop op incidenten wordt gereageerd, maar het is vooral aan de schoolleiding om vroegtijdig te signaleren waar mogelijke imagoschade kan ontstaan. Het preventief in gesprek gaan, dan wel trachten een mogelijk incident te voorkomen, staat centraal. De schoolleiding is verplicht vroegtijdig in contact te treden met het bestuur ter ondersteuning om de risico's en effecten te beperken.

Samenwerking en adequaat, waar mogelijk preventief ingrijpen zijn sleutelbegrippen.

In de komende periode wordt aandacht besteed aan een communicatieplan en aan training met betrekking tot crisismanagement, alsmede aan het opstellen van een integrale veiligheidsvisie.

5. Concurrentie

Beschrijving

(Potentiële) leerlingen moeten wat te kiezen hebben als het gaat om onderwijs. In de Haagse regio is aan keuze wat dat betreft geen gebrek. De grote hoeveelheid scholen biedt (potentiële) studenten legio keuze. Voor de scholen zelf betekent dit dat het onderwijsaanbod van een zodanig kwalitatief gehalte is dat kinderen ook daadwerkelijk kiezen voor die school en niet voor een andere school in de regio.

Maatregel

VO Haaglanden heeft afgelopen jaar in haar strategisch beleidsplan een aantal punten opgenomen die hierop inspelen. Te noemen valt:

- de huidige onderwijskwaliteit wordt geborgd en bij voorkeur verder verhoogd
- verdere professionalisering van het onderwijs
- invulling geven aan een optimale zorgstructuur
- leerlingen worden actief betrokken bij schoolbeleid
- duurzaamheid (van gebouwen)

Op al deze beleidsterreinen zijn en/of worden door schoolleiders acties ondernomen.

6. Arbeidsconflicten

Beschrijving

VO Haaglanden is een grote onderwijsinstelling met veel medewerkers (circa 1.350). Er zullen zich met deze omvang altijd arbeidsconflicten kunnen voordoen. De effecten van een arbeidsconflict kunnen financieel aanzienlijk zijn. Daarnaast kan dit tot een nadelige uitstraling leiden binnen een school.

Maatregel

Binnen VO Haaglanden worden regelmatig beoordelings- en functioneringsgesprekken gehouden om mogelijke verstoringen in de arbeidsrelatie in een vroegtijdig stadium te kunnen signaleren. Daarnaast worden aanvullende gesprekken gevoerd tussen schoolleiding en medewerkers van de school indien er ongewenst gedrag wordt waargenomen, dat aanleiding kan zijn tot een potentieel arbeidsconflict.

7. Onvoldoende gekwalificeerd personeel

Beschrijving

In het onderwijs wordt de komende jaren een groot tekort verwacht van bevoegde docenten. Door het feit dat er binnen de regio den Haag een groei te verwachten is van het aantal leerlingen, wordt dit tekort nog verder versterkt.

Maatregel

(Ook) in 2018 wordt (politiek) gelobbyd om hiervoor structurele oplossingen te realiseren, bijvoorbeeld voor het realiseren van een lerarenopleiding in de regio Den Haag.

Ook zal VO Haaglanden waar mogelijk op landelijk gebied meedenken om dit probleem waar mogelijk te beperken.

8. Risico's bouwprojecten/voorfinanciering

Beschrijving

Door de groei van het aantal leerlingen in de Haagse regio en de wens van VO Haaglanden om een substantieel deel van deze groei voor haar rekening te nemen, zal er de komende jaren sprake zijn van nieuwbouw, verbouw en renovatie.

De financiering van deze nieuwbouwprojecten en grootschalige renovaties vindt plaats vanuit gemeentelijke middelen. VO Haaglanden is zelf de bouwheer en de juridisch eigenaar van de gebouwen, hetgeen betekent dat ook de risico's bij VO Haaglanden liggen zoals ontoereikende bekostiging door onvoorziene omstandigheden tijdens de bouw, faillissementen van aannemers of budgetoverschrijdingen.

Maatregel

In de meerjarenbegroting worden reserveringen getroffen voor bouwprojecten. Binnen VO Haaglanden wordt daarnaast een stringent budgetbeheer uitgevoerd. 2 maal per jaar vindt overleg plaats over de bouwplannen van de scholen en de realiseerbaarheid hiervan. Dit overleg gebeurt tussen College van bestuur, afdeling huisvesting en de afdeling financiën en moet leiden tot inhoudelijke en financieel sluitende businesscases. Na aanvang van de bouw vindt er strikte monitoring plaats op realisatie en budget. VO Haaglanden beschikt over een treasury statuut waarin is vastgelegd op welke wijze financiering van projecten plaatsvindt.

9. ICT

Beschrijving

Voor de financiële, personeels- en huisvestingsadministratie wordt gebruik gemaakt van digitale systemen. Deze systemen zijn kwetsbaar voor storingen en virussen, maar ook voor brand- en waterschade. Daarnaast is informatiebeveiliging een belangrijk onderdeel geworden vanwege wet- en regelgeving. VO Haaglanden hecht er waarde aan dat gegevens van medewerkers en leerlingen goed

beschermd worden en dat voldaan wordt aan de vigerende wet- en regelgeving. Ook op de nieuwe Europese wetgeving (AVG) welke op 25 mei 2018 van kracht wordt, wil VO Haaglande goed voorbereid zijn. Het niet voldoen aan deze wet- en regelgeving kan bovendien leiden tot hoge boetes.

Maatregel

Vanaf 2016 is de risicobeperking versterkt door cloudoplossingen en gebruik te maken van centrale servervoorzieningen in Rotterdam. Vanaf 2016 is binnen VO Haaglanden het informatieveiligheidsbeleid versterkt door centrale kaderstelling vanuit het bestuursbureau. Invoering en monitoring hiervan heeft in 2017 plaatsgevonden. In 2017 is ook gestart met de voorbereiding voor de AVG. Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden van de onderdelen waarop nog nadere invulling moest plaatsvinden. De af te sluiten bewerkersovereenkomsten zijn begin 2018 in beeld gebracht en zullen inhoudelijk getoetst en waar (nog) nodig, geformaliseerd worden. Er wordt over invulling nagedacht van de functionaris gegevensverwerking zodat ook deze rol volwaardig vervuld kan worden. In 2017 zijn de privacyreglementen geformaliseerd en gepubliceerd.

Rapportage aanwezigheid en werking van het interne Risicobeheersings- en Controlesysteem

Een belangrijk onderdeel van de planning en control cyclus is het periodieke managementgesprek met rectoren en directeuren. Als basis van dit managementgesprek wordt de zogenaamde 'Pasfoto' gebruikt. De pasfoto is een set van relevante kengetallen over de kwaliteit van het onderwijs, de financiële positie, de personeelsopbouw, het ziekteverzuim, de uitslagen van de tevredenheidsenquêtes onder personeel, leerlingen en ouders, de aantallen voortijdig schoolverlaters, aantallen schorsingen en verwijderingen en de eventuele klachten. Met schoolleiders worden in het managementgesprek afspraken gemaakt over eventuele aanpassingen en verbeteringen binnen de schoolorganisatie op deze onderdelen. Periodiek worden deze vervolgens geëvalueerd.

Maandelijks wordt gemonitord of de realisatie overeenkomt met de begrotingsafspraken.

Centraal in het interne risicobeheersings- en controlesysteem staat de gehanteerde transparantie binnen de organisatie. Van alle scholen worden o.a. pasfoto's, begrotingen, opbrengstenoordelen inspectie, uitkomsten tevredenheidsenquêtes intern gedeeld binnen het Rectoren/Directeuren-overleg, de GMR en de Raad van toezicht.

VO Haaglanden vindt de inbreng van medezeggenschapsorganen (formeel en informeel) van grote waarde. Er is dan ook veelvuldig formeel en informeel contact met deze gremia.

De voorzitter van de Raad van toezicht is vaste deelnemer aan de bestuursgesprekken van de Onderwijsinspectie met het College van bestuur.

Risicoprofiel en risicobereidheid

Het risicobeleid van VO Haaglanden is gericht op de stelselmatige beoordeling en weging van mogelijke gebeurtenissen of ontwikkelingen, die van cruciale invloed zijn op het realiseren van de missie en strategie van VO Haaglanden.

Daarbij onderscheidt VOH risico's als mogelijke gebeurtenissen die het realiseren van missie en strategie kunnen verstoren.

College van bestuur, control en schoolleiders hebben daarom in het najaar van 2017, samen met een gerenommeerde externe partij, de risico's in beeld gebracht, bepaald hoe groot de kans wordt geacht dat zo'n gebeurtenis of ontwikkeling zich voordoet en in welke mate en met welke impact. Op basis hiervan wordt het risico beoordeeld, of het risico vraagt om maatregelen (risk appetite) en zo ja, welke maatregelen dat dan zijn. De belangrijkste risico's zijn in de vorige alinea's beschreven.

B3 Rapportage Toezichthoudend orgaan

Zie pagina 17 en pagina 7 t/m 11

Treasury VO Haaglanden

Doelstellingen

De doelstellingen van het treasury beleid zijn:

- het zorgdragen voor de tijdige beschikbaarheid van de benodigde geldmiddelen tegen acceptabele condities
- het minimaliseren van de kosten van leningen
- het optimaliseren van het rendement van de overtollige liquide middelen binnen de kaders van dit treasury statuut
- het beheersen en bewaken van financiële risico's die aan de financiële posities en geldstromen van de instelling zijn verbonden (risico minimalisatie).

Uitgangspunten

- Het treasury beleid van de Stichting VO Haaglanden vindt plaats binnen de kaders van de "Regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016" van de Minister van OCW d.d. 6 juni 2016, nr. WJZ/800938 (6070), houdende regels voor onderwijsinstellingen omtrent het uitzetten van gelden, het aangaan van leningen en het aangaan van verbintenissen voor financiële derivaten.
- Bij het aantrekken respectievelijk uitzetten van alle benodigde respectievelijk overtollige middelen wordt gehandeld overeenkomstig de in deze regeling gestelde verplichtingen.
- Ten aanzien van het beleggen van tijdelijk overtollige liquiditeiten schrijft de regeling voor, dat deze risicomijdend belegd moeten worden op een wijze die zo veel mogelijk garandeert dat de hoofdsom intact blijft.

Bij onderstaande richtlijnen en limieten t.a.v. beleggingen worden hiertoe criteria genoemd die overgenomen zijn van de boven aangehaalde OCW-regeling.

Beleid

Het treasury beleid is gericht op het uitsluiten dan wel minimaliseren van het debiteurenrisico, het renterisico en het interne liquiditeitsrisico.

Het debiteurenrisico wordt beperkt door te beleggen bij marktpartijen die voldoen aan de in de eerdergenoemde regeling "Beleggen en belenen" vermelde voorwaarden.

Het renterisico dient te worden afgedekt door het opbouwen van een evenwichtige beleggingsportefeuille in relatie tot de geldende rentestructuur en de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkeling.

De interne informatieverstrekking en de planning van projecten in de investerings sfeer spelen hierbij een belangrijke rol. Goede interne afspraken en een regelmatige actualisatie van de prognoses van de financieringsbehoefte dienen het liquiditeitsrisico te beperken.

Richtlijnen en limieten ten aanzien van financiering

Het aantrekken van alle voor VO Haaglanden benodigde middelen dient plaats te vinden op basis van een actuele prognose van de financieringsbehoefte en een actuele rentevisie. Bij het aantrekken van langlopende geldleningen worden offertes gevraagd bij minimaal 3 partijen.

Richtlijnen en limieten ten aanzien van beleggingen

Bij het uitzetten van overtollige gelden mogen transacties worden afgesloten met de volgende geldnemers:

- financiële instellingen of door financiële instellingen uitgegeven papier met minimaal een A-rating, afgegeven door tenminste twee erkende rating agencies
- rechtspersonen voor wier papier een solvabiliteitsratio van 0% geldt
- financiële instellingen, met een kredietwaardigheid vergelijkbaar met het gestelde onder het eerste punt, voor zover vastgelegd en onderbouwd door de instelling.

Jaarrekening

Grondslagen

Algemeen

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2017, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2017. De jaarrekening is opgesteld volgens de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs. In deze regeling is bepaald dat de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (in het bijzonder RJ 660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

De jaarrekening is opgesteld in hele euro's, de functionele valuta van de instelling. De algemene grondslag voor de waardering van activa en passiva, alsmede voor het bepalen van het resultaat, zijn de historische kosten. Voor zover niet anders vermeld worden activa en passiva opgenomen voor de nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen ervan naar de onderwijsorganisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. Verder wordt een actief of een verplichting niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord indien alle belangrijke risico's zijn overgedragen.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het college van bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de

gerapporteerde waarde van activa en passiva en van baten en lasten. De belangrijkste schattingen hebben betrekking op:

- de waardering van materiële vaste activa, waaronder de gehanteerde afschrijvingstermijnen;
- de verwachte onderhoudsuitgaven bij bepaling van de voorziening voor groot onderhoud;
- de bepaling van personele voorzieningen.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Vergelijking met voorgaande jaren

De grondslagen voor waardering van activa, passiva en van de resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Voor vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief (of een kasstroom genererende eenheid) hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingsverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Indien sprake is van een bijzonder waardeverminderingsverlies van een kasstroom genererende eenheid, wordt het verlies allereerst toegerekend aan goodwill die is toegerekend aan de kasstroom genererende eenheid. Een eventueel restant verlies wordt toegerekend aan de andere activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief (of kasstroom genererende eenheid) geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingsverlies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.'

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waar (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien de instrumenten bij de vervolgwaardering niet worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van

waardeverminderingen in de winst en verliesrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Handels- en overige vorderingen

Handels- en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rekenmethode.

Afgeleide financiële instrumenten

Stichting Voortgezet Onderwijs Haaglanden (SVOH) maakt gebruik van financiële derivaten en beperkt de risico's (renterisico, kasstroomrisico en kredietrisico) door gebruik te maken van de rekening-courant en spaarrekeningen, rekening houdend met de voorwaarden uit de Regeling beleggen en belenen tot 1 juli 2016 en regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016 na 1 juli 2016.

Bijzondere waardeverminderingen financiële activa

Een financieel actief dat niet wordt gewaardeerd tegen (1) reële waarde met waarde wijzigingen in de staat van baten en lasten of (2) geamortiseerde kostprijs of lagere marktwaarde, wordt op iedere verslagdatum beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan.

Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft gehad op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt.

Objectieve aanwijzingen dat financiële activa onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering omvatten het niet nakomen van betalingsverplichtingen en achterstallige betaling door een debiteur, herstructurering van een aan de organisatie toekomend bedrag onder voorwaarden die de organisatie anders niet zou hebben overwogen of aanwijzingen dat een debiteur failliet zal gaan.

Aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen van vorderingen die door de stichting worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs worden zowel op het niveau van specifieke activa als op collectief niveau in aanmerking genomen. Van afzonderlijk belangrijke vorderingen wordt beoordeeld of deze individueel onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering en van afzonderlijk niet belangrijke vorderingen wordt collectief beoordeeld of deze onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering, dit door samenvoeging van vorderingen met vergelijkbare risicokenmerken.

Bij de beoordeling van de collectieve waardevermindering gebruikt Stichting Voortgezet Onderwijs Haaglanden historische trends met betrekking tot de waarschijnlijkheid van het niet nakomen van betalingsverplichtingen, het tijdsbestek waarbinnen incassering plaatsvindt en de hoogte van gemaakte verliezen. De uitkomsten worden bijgesteld als Stichting Voortgezet Onderwijs Haag-

landen van oordeel is dat de huidige, economische en kredietomstandigheden zodanig zijn dat het waarschijnlijk is dat de daadwerkelijke verliezen hoger dan wel lager zullen zijn dan historische trends suggereren.

Een bijzonder waardeverminderversverlies met betrekking tot een tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt berekend als het verschil tussen de boekwaarde en de constante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, gediscoteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van het actief.

Verliezen worden opgenomen in de staat van baten en lasten. Als in een latere periode de waarde van het actief, onderhevig aan een bijzondere waardevermindering, stijgt en het herstel objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die plaatsvond na de opname van het bijzondere waardeverminderversverlies, wordt het bedrag uit hoofde van het herstel (tot maximaal de oorspronkelijke kostprijs) opgenomen in de staat van baten en lasten.

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het onderdeel "financiële instrumenten".

Voorzieningen

Voorzieningen worden, voor zover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer sprake is van een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden, waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt en het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserves en de eventuele bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen gepresenteerd, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen reserves uit private middelen en reserves uit publieke middelen.

De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van het bestuur. Indien een beperkte bestedingsmogelijkheid door de organisatie is aangebracht, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve. De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door het bestuur bepaald en betreft geen verplichting. Het bestuur kan deze verplichting zelf opheffen. Indien een beperkte bestedingsmogelijkheid door een derde is aangebracht, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsfonds. De algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van de scholen en de stichting. Deze wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de toegerekende baten en de werkelijke lasten (in geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht).

Rijksbijdragen

Onder de rijksbijdragen worden de vergoedingen voor de exploitatie opgenomen verstrekt door het Ministerie OCW. De ontvangen rijksbijdragen uit hoofde van de basisbekostiging worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft, volledig verwerkt als baten in de staat van baten en lasten.

Geoormerkte OCW-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van de baten en lasten verantwoord in het jaar waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn niet is verlopen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op balansdatum.

Geoormerkte OCW-subsidies met een vrij besteed overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) worden in beginsel direct ten gunste van de staat van de baten en lasten verantwoord.

Een doelsubsidie waarbij een causaal verband bestaat tussen de beschikbaar gestelde subsidie en de besteding hoewel van oormerking geen sprake is, kan echter ook als specifieke exploitatiesubsidie worden aangemerkt. Voorwaarde van de RJ is wel dat de te leveren prestatie nauwkeurig is omschreven. Indien aan deze voorwaarde is voldaan wordt naar rato van de voortgang van de activiteiten (matching) de subsidie verwerkt in de staat van baten en lasten. Nog niet bestede gelden worden in dit geval per balansdatum verantwoord onder de overlopende passiva.

Overige overheidsbijdragen en –subsidies

Onder de overige overheidsbijdragen worden de vergoedingen opgenomen, verstrekt door gemeente, provincie of andere overheidsinstellingen. De overige overheidsbijdragen worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Overige baten

Onder de overige baten worden de vergoedingen opgenomen die niet zijn verstrekt door het Ministerie van OCW, gemeenten, provincies of andere overheidsinstellingen. De overige baten (waaronder ouderbijdragen) worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, waarbij ervan uitgegaan is dat reguliere onderwijs- en onderzoekstaken gelijkmatig over het jaar zijn gespreid.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de CAO-VO 2014-2015 en 2016-2017 uitbetaald. De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

Pensioenen

De voor het onderwijs van toepassing zijnde pensioenvoorziening is ondergebracht bij het ABP. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies. De dekkingsgraad van het ABP bedraagt per 31 december 2017 104,4%.

Leasing

De stichting kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm.

Financiële leases

Als de stichting optreedt als lessee in een financiële lease, wordt het leaseobject (en de daarmee samenhangende verplichting) bij de aanvang van de leaseperiode in de balans verwerkt tegen de reële waarde van het leaseobject of, indien deze lager is, tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen. Beide waardes worden bepaald op het tijdstip van het aangaan van de leaseovereenkomst. De toegepaste rentevoet bij de berekening van de contante waarde is de impliciete rentevoet. Indien deze rentevoet praktisch niet te bepalen is, wordt de marginale rentevoet gehanteerd. De initiële directe kosten worden opgenomen in de eerste waardering van het leaseobject. De grondslagen voor de vervolgwaardering van het leaseobject zijn beschreven onder het hoofd Materiële vaste activa. Als geen redelijke zekerheid bestaat dat de stichting eigenaar van een leaseobject zal worden aan het einde van de leaseperiode, wordt het object afgeschreven over de kortste termijn van de leaseperiode of de gebruiksduur van het object. De minimale leasebetalingen worden gesplitst in rentelasten en aflossing van de uitstaande leaseverplichting. De rentelasten worden gedurende de leaseperiode zodanig toegerekend aan elke periode dat dit resulteert in een constante periodieke rentevoet over de resterende netto-verplichting met betrekking tot de financiële lease. Voorwaardelijke leasebetalingen worden als last verwerkt in de periode dat aan de voorwaarden tot betaling wordt voldaan.

Operationele leases

Als de stichting optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Leasebetalingen inzake de operationele lease worden lineair over de leaseperiode ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten en rentelasten en soortgelijke kosten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren.

Kasstroomoverzicht

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat (saldo van baten en lasten) als basis genomen. Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financial leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van financial leasing zijn voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

Bepaling reële waarde

Een aantal grondslagen en toelichtingen in de jaarrekening vereist de bepaling van de reële waarde van zowel financiële als niet-financiële activa en verplichtingen. Voor waarderings- en informatieverschaffingsdoeleinden is de reële waarde op basis van de volgende methoden bepaald. Indien van toepassing wordt nadere informatie over de uitgangspunten voor de bepaling van de reële waarde vermeld bij het onderdeel van deze toelichting dat specifiek op het betreffende actief of de betreffende verplichting van toepassing is.

De reële waarde van financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen constant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Algemeen

01-01-2017 t/m 31-12-2017

Algemene informatie

Informatie over de rechtspersoon

Bevoegd gezag nummer	41360
Statutaire naam	Stichting Voortgezet Onderwijs Haaglanden
Juridische vorm	Stichting
KvK nummer	27253825
Webadres	www.vohaaglanden.nl
Sector	Voortgezet Onderwijs

Statutair adres

Straatnaam	De Ruijterstraat
Huisnummer	36
Huisnummer toevoeging	-D
Postcode	2518 AS
Vestigingsplaats	Den Haag

Correspondentie adres

Postbusnummer	85695
Postcode	2508 CJ
Plaats	Den Haag

Informatie over de rapportage

Begindatum rapportageperiode	1 januari 2017
Einddatum rapportageperiode	31 december 2017

Contactpersoon voor deze rapportage

Naam	R. van der Kruit MBA
Functie	Concerncontroller en hoofd Personeel, Financiën en ICT
Telefoonnummer	070 4262620
E-mailadres	rvanderkruit@vohaaglanden.nl

Gegevens accountant

Naam van het accountantskantoor	Astrim Onderwijsaccountants B.V.
Naam van de accountant	N. Lansbergen RA EMITA RE

Samenstelling College van bestuur en Raad van toezicht op balansdatum

College van bestuur:

voorzitter	A.S.M. (Arno) Peters
lid	drs. P.H. (Peter) van Laarhoven

Raad van toezicht:

voorzitter	drs. L.E.J. (Louise) Engering
lid	mr. Dr. K.M. (Karel) Braun
lid	drs. J.T. (Joris) den Bruinen
lid	Jhr. Mr. J.P. (Joris) Backer
lid	A.A. (Ageeth) van den Heuvel
lid	drs. R.A.C. (Roel) Praat
vice voorzitter	drs. M.H.W. (Michel) Rovers

Balans na resultaatbestemming

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Activa		
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
<i>Materiële vaste activa</i>	13.148.200	13.505.800
<i>Financiële vaste activa</i>	11.853.600	11.441.700
Vaste activa, totaal	25.001.800	24.947.500
Vlottende activa		
<i>Vorraden</i>		
<i>Vorderingen</i>	7.186.200	6.084.700
<i>Effecten</i>		
<i>Liquide middelen</i>	8.307.600	7.203.500
Vlottende activa, totaal	15.493.800	13.288.200
Activa, totaal	40.495.600	38.235.700
Passiva		
Eigen vermogen		
<i>Aandeel van derden</i>		
<i>Groepsvermogen</i>	19.909.900	20.078.500
Eigen vermogen, totaal	19.909.900	20.078.500
<i>Voorzieningen</i>	7.373.800	5.296.600
<i>Langlopende schulden</i>	1.700.000	1.860.000
<i>Kortlopende schulden</i>	11.511.900	11.000.600
Passiva, totaal	40.495.600	38.235.700

Staat van baten en lasten

	2017 EUR Realisatie	2017 EUR Begroting	2016 EUR Realisatie
Baten			
<i>Rijksbijdragen</i>	112.081.700	107.811.000	107.301.300
<i>Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden</i>	5.351.100	4.359.000	6.894.600
<i>Overige baten</i>	6.081.700	6.370.000	5.595.900
Totaal baten	123.514.500	118.540.000	119.791.800
Lasten			
<i>Personeelslasten</i>	94.339.400	89.894.000	87.460.800
<i>Afschrijvingen</i>	1.224.800	1.189.000	1.082.900
<i>Huisvestingslasten</i>	13.791.900	13.012.000	14.725.800
<i>Overige lasten</i>	14.580.300	16.382.000	15.070.100
Totaal lasten	123.936.400	120.477.000	118.339.600
Saldo baten en lasten	-421.900	-1.937.000	1.452.200
<i>Gerealiseerde herwaardering</i>			
<i>Financiële baten en lasten</i>	253.300	481.000	267.200
Resultaat	-168.600	-1.456.000	1.719.400
<i>Belastingen</i>			
<i>Resultaat deelnemingen</i>			
Resultaat na belastingen	-168.600	-1.456.000	1.719.400
<i>Resultaat aandeel van derden</i>			
Nettoresultaat	-168.600	-1.456.000	1.719.400
<i>Buitengewoon resultaat</i>			
Totaal resultaat	-168.600	-1.456.000	1.719.400

De toelichting op de begroting 2017 ten opzichte van de realisatie treft u op pagina 97 aan.

Staat van baten en lasten

Toelichting op het resultaat (versus de begroting)

De jaarrekening en de begroting worden opgemaakt vanuit het voorzichtigheidsbeginsel. Lasten worden genomen wanneer deze worden voorzien, baten worden verantwoord wanneer deze voldoende mate van zekerheid kennen. Daar waar van toepassing zijn intercompany boekingen gesaldeerd opgenomen.

Het resultaat over 2017 bedraagt € 0,2 miljoen negatief bij een begroting van € 1,5 miljoen negatief en is daarmee € 1,3 miljoen hoger dan begroot. Het positieve verschil is te herleiden tot € 4,9 miljoen meer baten, € 3,4 miljoen meer lasten en € 0,2 miljoen minder financiële baten en overige.

De rijksbijdragen zijn in 2017 € 4,3 miljoen hoger dan begroot. Enerzijds zijn de opbrengsten licht lager door een lager (16) aantal leerlingen dat bekostigd is ten opzichte van de begroting (circa 0,1 miljoen). Anderzijds is er een hoger, structureel lumpsumbedrag van circa € 2,4 miljoen door de verhoging van de GPL met 2,63%. Daarnaast zijn er hogere inkomsten (circa € 0,5 miljoen) uit additionele rijksbijdragen door aanvullende bekostiging voor nieuwkomers, maatwerkbekostiging, verhoging van de prestatiebox en overige subsidies. Tenslotte is in 2017 de bijdrage van het samenwerkingsverband ad circa € 1,3 miljoen onder deze bijdragen verantwoord; in 2016 werd deze onder de overige baten verantwoord.

De overheidsbijdragen- en subsidies van overige overheden zijn € 1,0 miljoen hoger dan begroot. De financiering van de vastgoedprojecten loopt parallel aan de realisatie van deze vastgoedprojecten. De inkomsten zijn (incidenteel) hoger doordat een aantal vastgoedprojecten in een ander kalenderjaar wordt gerealiseerd/afgerond, dan begroot. Het betreft hier onder andere de gymzalen van het Rijswijks Lyceum en de Nieuwe Duinweg. Tegenover deze hogere opbrengsten staan (incidentele) hogere huisvestingslasten.

De overige baten zijn nagenoeg gelijk aan de begroting. de bijdragen van het samenwerkingsverband welke in 2016 onder de overige baten werden verantwoord, zijn in 2017 verantwoord onder de Rijksbijdragen. Er werd voor circa € 0,1 miljoen meer ontvangen aan deelnemersbijdragen; daar staat tegenover dat hiervoor meer kosten zijn besteed aan activiteiten (verantwoord onder de overige lasten). De overige baten laten ook een toename zien. Dit betreft onder meer de verhuur van lokalen, gymzalen, lockers, maar ook detachering van medewerkers. De personele kosten zijn € 4,4 miljoen hoger dan de begroting; enerzijds door de toename van de aantallen medewerkers, anderzijds door de in juli 2016 doorgevoerde (structurele) salarisverhoging van 3% (€ 1,2 miljoen) en de eenmalige uitkering van € 500 (€ 0,5 miljoen). De pensioenpremie is structureel met 2% verhoogd (€ 1,5 miljoen). Daarnaast is in 2017 een voorziening getroffen voor langdurig zieken en werkloosheidsuitkeringen van in totaal € 1,2 miljoen (2017 incidenteel).

De huisvestingslasten zijn € 0,8 miljoen hoger dan begroot. Dit betreft ondermeer een dotatie van de Johan de Witt scholengroep voor (incidentele) aanpassingen van de fietsenstalling en zonwering voor circa € 0,3 miljoen. Het Rijswijks Lyceum heeft meer kosten door de huur van de gymzalen in verband met de verbouwing.

De overige lasten zijn € 1,8 miljoen lager dan begroot. Johan de Witt Scholengroep heeft minder besteed aan onderwijs inventaris dan begroot (circa € 0,3 miljoen); Lyceum Ypenburg heeft de uitgaven voor ICT en inventaris uitgesteld (circa € 0,2 miljoen). Ook op het Segbroek College is circa € 0,5 miljoen minder uitgegeven aan ICT en inventaris. Voor het overige betreft dit diverse afwijkingen op diverse onderdelen (circa € 0,8 miljoen).

De financiële baten en lasten zijn in lijn met de realisatie 2016 en lager dan begroot voor 2017.

Kasstroomoverzicht

	2017 EUR Realisatie	2016 EUR Realisatie
Kasstroomen uit operationele activiteiten		
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	-421.900	1.452.200
Aanpassingen voor aansluiting bedrijfsresultaat		
Aanpassingen voor afschrijvingen	1.224.800	1.082.900
Aanpassingen voor waardeveranderingen		
Toename (afname) van voorzieningen	2.077.200	342.100
Overige aanpassingen voor aansluiting van bedrijfsresultaat	0	0
Aanpassingen voor aansluiting bedrijfsresultaat, totaal	3.302.000	1.425.000
Veranderingen in werkkapitaal		
Afname (toename) van kortlopende vorderingen	-1.107.900	99.000
Afname (toename) van effecten		
Toename (afname) van kortlopende schulden	511.300	-202.900
Veranderingen in werkkapitaal, totaal	-596.600	-103.900
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	2.283.500	2.773.300
Ontvangen interest	423.200	472.100
Betaalde interest	163.500	165.800
Ontvangen dividenden		
Mutaties overige financiële vaste activa		
Betaalde winstbelasting		
Buitengewoon resultaat		
Kasstroom uit operationele activiteiten	2.543.200	3.079.600
Kasstroomen uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	867.200	1.503.300
Desinvesterings in materiële vaste activa		
Toename (afname) overige financiële vaste activa	411.900	411.900
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-1.279.100	-1.915.200
Kasstroomen uit financieringsactiviteiten		
Toename langlopende schulden		
Aflossing langlopende schulden	160.000	320.000
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-160.000	-320.000
Overige balansmutaties		
Toename (afname) van liquide middelen	1.104.100	844.400

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa, toelichting 31-12-2017					Totaal materiële vaste activa
Materiële vaste activa, posten					
Stand aan het begin van de periode					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs, begin van de periode	11.361.600	7.800		6.797.000	18.166.400
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen, begin van de periode	2.129.100			2.531.500	4.660.600
Materiële vaste activa, begin van de periode	9.232.500	7.800		4.265.500	13.505.800
Verloop gedurende de periode					
Investerings	140.500			726.700	867.200
Desinvesteringen					
Afschrijvingen	432.100			790.700	1.224.800
Overige mutaties					
Mutatie gedurende de periode	-293.600			-64.000	-357.600
Stand aan het eind van de periode					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs, einde van de periode	11.502.100	7.800		7.523.700	19.033.600
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen, einde van de periode	2.563.200			3.322.200	5.885.400
Materiële vaste activa, einde van de periode	8.938.900	7.800		4.201.500	13.148.200

Materiële vaste activa, posten

Investerings

De investeringen in gebouwen betreft het gedeelte dat door VO Haaglanden zelf bijgedragen wordt aan nieuwbouwprojecten. In 2017 is in gebouwen geïnvesteerd in de Nieuwe Duinweg (€ 120.000) en de gymzaal van het Rijswijks Lyceum (€ 20.500). De investeringen in inventaris betreft de Nieuwe Duinweg (€ 506.000), de Karmozijnstraat (€ 88.000), de Zusterstraat (€ 41.000) en de Hoofskade (€ 44.000). Daarnaast zijn er op diverse andere locaties kleinere investeringen gedaan.

VO Haaglanden is geen economisch eigenaar van de gebouwen.

De toelichting op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, einde van de periode treft u aan op de volgende pagina.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa, overzicht investeringen (verkoopingsprijs)

Gebouwen en terreinen	01-01-2017		afschr. termijn	12/31/2017		afschr. termijn			
	11.369.400	11.509.900		6.797.000	7.523.700				
Einder aanpassing Schalkburgerstraat	208.700	208.700	10 jaar	Inventaris en apparatuur		Einder, Schalkurgerstraat, inventaris	158.300	158.300	10 jaar
Gymnasium Haganum	1.202.600	1.202.600	30 jaar			Gymnasium Haganum, inventaris	1.295.100	1.295.100	10 jaar
Haags Montessori Lyceum, grond	6.200	6.200	geen			JWS, inventaris Capadosestraat	393.300	406.600	10 jaar
JWS, gebouw Capadosestraat	625.800	625.800	30 jaar			JWS, inventaris Glasblazerslaan	175.400	184.600	10 jaar
JWS, gebouw Zusterstraat	1.103.700	1.103.700	30 jaar			JWS, ICT Glasblazerslaan	73.800	73.800	4 jaar
JWS grond	1.600	1.600	geen			JWS, inventaris Hooftskade	338.800	383.100	10 jaar
Maerlant Lyceum	146.500	146.500	30 jaar			JWS, inventaris Zusterstraat	465.100	506.100	10 jaar
Maris College, gebouw Landrestraat	624.200	624.200	30 jaar			Maerlant-Lyceum, inventaris	278.900	278.900	10 jaar
Maris College, gebouw Nolenslaan	1.267.100	1.267.100	30 jaar			Maerlant-Lyceum, ICT	25.500	25.500	4 jaar
Maris College, gymzaal Nolenslaan	2.792.000	2.792.000	30 jaar			Maris, inv. A. Duyckstraat	39.100	39.100	10 jaar
Maris College, gebouw Nieuwe Duinweg		120.000	30 jaar			Maris, inv. Nieuwe Duinweg	438.400	700.300	10 jaar
Rijswijks Lyceum, gebouw Karmozijnstraat	1.492.700	1.492.700	20 jaar			Maris, ICT Nieuwe Duinweg	2.800	246.400	4 jaar
Rijswijks Lyceum, gymzaal	306.800	327.300	30 jaar			Maris, inv. Nolenslaan (gym- en lesgebouw)	1.461.800	1.461.800	10 jaar
Rijswijks Lyceum, KWO project en ventilatie	1.591.500	1.591.500	20 jaar			Maris, inv. Landrestraat	617.300	634.500	4 jaar
						Rijswijks Lyceum, inventaris	244.500	332.900	10 jaar
						RijswijksLyceum, ICT	35.300	35.300	4 jaar
						Segbroek, ICT Goudsbloemlaan	21.600	21.600	4 jaar
						Segbroek, ICT Klaverstraat	40.000	40.000	4 jaar
						Segbroek, inventaris Klaverstraat	534.200	542.000	10 jaar
						Segbroek, vervoermiddel	16.300	16.300	5 jaar
						Van Vredenburg College, inventaris	141.500	141.500	10 jaar

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa, toelichting 31-12-2017	Deelnemingen in groeps- maatschappijen	Overige deelnemingen	Effecten	Overige vorderingen	Totaal financiële vaste activa
Financiële vaste activa, posten					
Financiële vaste activa, begin van de periode			10.000.000	1.441.700	11.441.700
Investerings- en verstrekte leningen				411.900	411.900
Desinvesteringen en aflossingen					
Waardeveranderingen					
Aandeel in resultaat deelnemingen					
Financiële vaste activa, einde van de periode			10.000.000	1.853.600	11.853.600

Langlopende effecten, verloopoverzicht 31-12-2017	Aandelen	Nederlandse staatsobligaties	Overige obligaties	Overige effecten	Effecten
Langlopende effecten, posten					
Financiële vaste activa, begin van de periode			10.000.000		10.000.000
Investerings- en verstrekte leningen					
Desinvesteringen en aflossingen					
Waardeveranderingen					
Financiële vaste activa, einde van de periode			10.000.000		10.000.000

Obligaties

Ultimo 2017 is de marktwaarde van de effecten € 13.563,000. De effecten zijn belegd in juli 2013 in twee garantiefondsen bij Oyens & Van Eeghen Beheer BV voor een periode van 10 jaar.

Overige vorderingen

De post overige vorderingen betreft de te vorderen rente over de garantiefondsen van € 10.000.000. De mutatie van € 411.900 betreft de te vorderen gegarandeerde rente 2017 over de € 10.000.000. Deze rente wordt in mei 2023 uitgekeerd.

Vlottende activa

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Vorderingen, toelichting		
<i>Debiteuren</i>	367.400	37.600
<i>OCW</i>	253.800	
<i>Personeel</i>		
<i>Overige vorderingen</i>	5.266.700	4.598.000
Subtotaal vorderingen	5.887.900	4.635.600
Overlopende activa, toelichting		
<i>Belastingen en premies sociale verzekerings</i>		
<i>Vooruitbetaalde kosten</i>	1.072.700	791.600
<i>Te ontvangen interest</i>	2.500	8.900
<i>Overige overlopende activa</i>	223.100	648.600
Overlopende activa	1.298.300	1.449.100
<i>Voorziening wegens oninbaarheid vorderingen</i>		
Vorderingen, totaal	7.186.200	6.084.700
Liquide middelen, toelichting		
<i>Kasmiddelen</i>	71.800	71.900
<i>Tegoeden op bankrekeningen</i>	8.235.800	7.131.600
<i>Schatkistbankieren</i>		
Liquide middelen	8.307.600	7.203.500
Vlottende activa, totaal	15.493.800	13.288.200

Vorderingen, toelichting

Ministerie van OCW

Dit betreft de vordering inzake vrijroosteren leraren 2017-2019.

Overige vorderingen

Dit betreft vorderingen op de Gemeente met betrekking tot vastgoedfinanciering.

Overlopende activa, toelichting

Vooruitbetaalde kosten

De vooruitbetaalde kosten betreft ondermeer de vooruitbetaalde kosten voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering, de vooruitbetaalde huur van De Einder en vooruitbetaalde licenties.

Overige overlopende activa

De overige overlopende activa betreft een vordering op de gemeente met betrekking tot een ESF subsidie van de Einder, een vordering op WIS collect en enkele kleinere posten.

Liquide middelen, toelichting

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

Eigen vermogen

Eigen vermogen, toelichting 31-12-2017	Algemene reserve	Bestemmings- reserve publiek	Groepsvermogen	Totaal eigen vermogen
Eigen vermogen, posten				
Eigen vermogen, begin van de peri- ode	11.984.400	8.094.100	20.078.500	20.078.500
Resultaat verslagperiode	-70.200	-98.400	-168.600	-168.600
Overige mutaties verslagperiode			0	0
Eigen vermogen, einde van de periode	11.914.200	7.995.700	19.909.900	19.909.900
Bestemmingsreserve publiek 01-01-2017 t/m 31-12-2017	Eigen vermogen, begin van de periode	Resultaat verslagperiode	Overige mutaties verslagperiode	Eigen vermogen, eind van de periode
Personele reserve	6.590.000	126.800		6.716.800
Reserve meerjarig onderhoud	850.300	-225.200		625.100
Reserve ICT en inventaris	653.800			653.800
Totaal	8.094.100	-98.400	0	7.995.700

Eigen vermogen, toelichting

Algemene reserve

De voorgenomen bestemming van de algemene reserve is als volgt:
op basis van de risicoanalyse van de scholen is het weerstandsvermogen vastgesteld. Hierbij zijn twee percentages tot stand gekomen: maximaal 10% voor de scholen met een laag risico en maximaal 15% voor scholen met een gemiddeld risico). In de bovengenoemde buffers van 10% en 15% is 5% gereserveerd voor het sociaal fonds.

Bestemmingsreserve publiek, toelichting

De bestemmingsreserve voor personele verplichtingen bestaat uit:

1. reserve bapo € 2,3 miljoen,
 2. fonds VO Haaglanden ad € 3,4 miljoen,
 3. risico's met betrekking tot wachtgeld en andere personele verplichtingen ad € 1,0 miljoen
- Het College van bestuur heeft op 20 april 2018 besloten om € 0,2 miljoen te onttrekken uit de personele reserve in verband met verplichtingen aan personeel, welke zijn opgenomen in de voorziening verlofsparen en sabbatical leave.

De bestemmingsreserve voor meerjarig onderhoud is gevormd om de planning voor meerjarig onderhoud uit te kunnen voeren; de onttrekking betreft de uitgaven van eerder opgenomen bedragen voor specifieke uitgaven in deze voorziening.

De bestemmingsreserve voor ICT en inventaris is gevormd door het Haags Montessori Lyceum in verband met de toekomstige uitgaven voor ICT.

Voorzieningen

Voorzieningen, toelichting 31-12-2017	Personele voorzieningen	Voorziening voor verlieslatende contracten	Voorziening voor groot onderhoud	Overige voorzieningen	Totaal voorzieningen
Voorzieningen, posten					
Voorzieningen, begin van de periode	2.138.100		3.158.500		5.296.600
Dotaties	2.269.000		540.000		2.809.000
Onttrekkingen	172.400		558.200		730.600
Vrijval	1.200				1.200
Voorzieningen, einde van de periode	4.233.500		3.140.300		7.373.800
Bedrag looptijd korter dan een jaar	1.399.800		1.703.300		3.103.100
Bedrag looptijd 1 tot en met 5 jaar	2.307.400		1.437.000		3.744.400
Bedrag looptijd meer dan 5 jaar	526.300				526.300

Voorzieningen, toelichting

Personele voorzieningen

De specificatie en toelichting treft u aan op de volgende pagina.

Voorziening groot onderhoud

"De dotatie in 2017 van € 0,5 mln. betreft de actualisatie van de voorziening onderhoud voor het gebouw van Dalton (€ 50.000) betreffende een aantal aanpassingen, fietsenstallingen en zonweringen voor Johan de Witt Scholengroep (€ 390.000), en kozijnen voor Gymnasium Haganum (€ 100.000).

De onttrekkingen zijn gedaan ten gunste van De Einder (€ 260.000 tbv vliesgevels), het Maerlant Lyceum (€ 150.000 voor kozijnen) en het Maris College (€ 148.000 voor gevelwerkzaamheden)."

Personele voorzieningen, specificatie

Uitsplitsing personele voorzieningen, verloopoverzicht 31-12-2017	Sociaal beleid, reorganisatie en rechts-positioneel	Verlofsparen en sabbatical leave	Eigen risico WGA	Jubileum-voorziening	Werkloosheidsbijdragen	Langdurig zieken	Overige personele voorzieningen	Totaal personele voorzieningen
Voorzieningen, posten								
Voorzieningen, begin van de periode		781.300		590.600			766.200	2.138.100
Dotaties		443.800		115.100	300.000	942.300	467.800	2.269.000
Onttrekkingen		141.900		2.400			28.100	172.400
Vrijval							1.200	1.200
Voorzieningen, einde van de periode		1.083.200		703.300	300.000	942.300	1.204.700	4.233.500
Bedrag looptijd korter dan een jaar		270.800		47.000	75.000	706.000	301.000	1.399.800
Bedrag looptijd 1 tot en met 5 jaar		812.400		130.000	225.000	236.300	903.700	2.307.400
Bedrag looptijd meer dan 5 jaar				526.300				526.300

Personele voorzieningen, toelichting

Verlofsparen en sabbatical leave

De dotatie betreft de voorziening spaarverlof gebaseerd op de afspraken die hierover zijn gemaakt met de medewerkers van VO Haaglanden.

Jubileumvoorziening

De voorziening jubilea is als volgt opgebouwd: per personeelslid berekend op basis van leeftijd, aantal dienstjaren, werktijdfactor schaal, aantal opbouwjaren en een inschatting van de kans dat medewerkers blijven. Het gesaldeerde bedrag ad € 2.400 aan onttrekkingen betreft enerzijds de uitkering van de jubileumgratificatie ad € 87.391, anderzijds is dit het effect van de wijziging van het aangepaste rentepercentage ten behoeve van de contantwaardeberekening (van 2,5% naar 1%).

Werkloosheid

Dit betreft de kosten die VO Haaglanden verwacht te maken met betrekking tot werkloosheidsuitkeringen van ex werknemers. Deze voorziening is in 2017 voor de eerste keer getroffen om daarmee een verbeterd inzicht te verstrekken in de financiële positie.

Langdurig zieken

Dit betreft de voorziening voor kosten van langdurig zieken die voor rekening komen van VO Haaglanden; de voorziening is gebaseerd op individuele inschatting van het risico dat een werknemer langdurig ziek blijft. Deze voorziening is in 2017 voor de eerste keer getroffen om daarmee een verbeterd inzicht te verstrekken in de financiële positie.

Overige personele voorzieningen

Dit betreft de voorziening ten behoeve van het persoonsgebonden budget.

Langlopende schulden

Langlopende schulden, verloopoverzicht 31-12-2017	Schulden aan kredietinstellingen	Schulden aan OCW/EZ	Schulden aan FIN	Overige schulden	Totaal langlopende schulden
Langlopende schulden, posten					
Stand langlopend deel, begin van de periode	1.860.000				1.860.000
Stand kortlopend deel, begin van de periode					
Stand totale schuld, begin van de periode	1.860.000				1.860.000
Aangegane leningen in de verslagperiode					
Aflossing in de verslagperiode	160.000				160.000
Stand totale schuld, einde van de periode	1.700.000				1.700.000
Stand kortlopend deel, einde van de periode					
Stand langlopend deel, einde van de periode	1.700.000				1.700.000
Bedrag looptijd vanaf 1 tot en met 5 jaar	640.000				640.000
Bedrag looptijd meer dan 5 jaar	1.220.000				1.060.000
Effectieve rentevoet in de verslagperiode					3,34%

Langlopende schulden, toelichting

In 2011 is een langlopend (maximale aflossingstermijn 20 jaar) krediet afgesloten bij de ING voor de bouw van de gymzalen aan de Mgr. Nolenslaan, locatie van het Maris College.

In 2017 is de opbouw van de rente van 3,34%; Euribor - 0,313% en vaste rente 3,65%.

Voor de afdekking van het renterisico heeft VO Haaglanden een renteswap afgesloten die qua looptijd overeenkomt met die van de langlopende lening. Voor de verwerking wordt de kostprijs afge- accounting toegepast. De kostprijs van de renteswap is nihil. VO Haaglanden heeft niet de intentie de langlopende lening vervroegd af te lossen, waardoor de swap ineffectief zou kunnen worden. Het verloop van de onderliggende waarde van de swap waarop de variabele en de vaste rente wordt verrekend is gelijk aan het verloop van de langlopende lening. Door de swap zal defacto sprake zijn van een vaste rente.

Het kortlopende gedeelte van de langlopende schuld is verantwoord onder de kortlopende schulden.

Kortlopende schulden

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Kortlopende schulden, toelichting		
<i>Schulden aan kredietinstellingen</i>	160.000	160.000
<i>Vooruitgefactureerde en -ontvangen termijnen projecten</i>		
<i>Crediteuren</i>	1.898.300	2.357.500
<i>Schulden aan OCW</i>		
<i>Schulden aan FIN</i>		
<i>Schulden aan gemeenten en GR's</i>		
<i>Schulden aan groepsmaatschappijen</i>		
<i>Schulden aan andere deelnemingen</i>		
<i>Belastingen en premies sociale verzekeringen</i>	3.958.800	3.698.400
<i>Schulden ter zake van pensioenen</i>	931.100	769.700
<i>Schulden ter zake van werk door derden</i>		
<i>Overige schulden (kortlopend)</i>		
Kortlopende schulden exclusief overlopende passiva, sub totaal	6.948.200	6.985.600
Overlopende passiva, toelichting		
<i>Vooruitontvangen subsidies OCW</i>	590.300	191.500
<i>Vooruitontvangen investeringssubsidies</i>		
<i>Vakantiegeld en vakantiedagen</i>	2.889.500	2.788.000
<i>Te betalen interest</i>		
<i>Overige overlopende passiva</i>	1.083.900	1.035.500
Overlopende passiva	4.563.700	4.015.000
Kortlopende schulden, totaal	11.511.900	11.000.600

Kortlopende schulden, toelichting

Schulden aan kredietinstellingen

Het kortlopende gedeelte van de langlopende schuld is verantwoord onder de kortlopende schulden.

Crediteuren

In 2017 is de post crediteuren ten opzichte van 2016 met € 0,5 miljoen afgenomen omdat er minder huisvestingsprojecten onderhanden zijn.

Belastingen en premies sociale verzekeringen

Dit betreft een schuld terzake van loonheffing (3,8 miljoen), sociale verzekeringen en BTW.

Schulden ter zake van pensioenen

Dit betreft de ultimo jaar verschuldigde pensioenpremie ABP.

Overlopende passiva, toelichting

Vooruitontvangen subsidie

Betreft subsidies voor het lerarenontwikkelfonds, vrijroosteren leraren, korte opleidingstrajecten VMBO-leraren en doorstroomprogramma's VMBO-MBO.

Overige overlopend passiva

Dit betreft het nog uit te betalen gedeelte van het persoonsgebonden budget (€ 269.000), nog te betalen kosten ultimo jaar (€ 486.000), vooruitontvangen bijdragen van ouders met betrekking tot activiteiten en overige.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Voor de huisvesting van het bestuursbureau (BMO) is een huurcontract voor het pand aan de Ruijterstraat 36 te Den Haag afgesloten; de huurovereenkomst is verlengd voor een periode van 5 jaar ingaande 1 november 2017. De huursom bedraagt € 338.000 voor de resterende periode.

Voor de huur Schalkburgerstraat (de Einder) is een huurcontract afgesloten voor de periode 1 augustus 2015 t/m 31 juli 2020. Per ultimo 2017 loopt het contract nog 3 jaar en 7 maanden. De huursom voor de resterende periode bedraagt € 273.000. De huurkosten worden vergoed door de gemeente Den Haag afdeling Onderwijshuisvesting.

Voor de huur badhuis/Spionkopstraat 15 (De Einder) is een huurcontract afgesloten tot 1 oktober 2019. Per ultimo 2017 loopt het huurcontract nog 1 jaar en 9 maanden. De huursom bedraagt € 274.000 voor de resterende periode. Van dit bedrag komt € 88.700 ten laste van de school. Het resterende bedrag wordt vergoed door de gemeente Den Haag afdeling Onderwijshuisvesting.

Van de bouwverplichting voor het project gymzalen Rijswijks Lyceum ad € 1,8 miljoen staat ultimo 2017 nog € 91.000 als verplichting open.

Met de leverancier van schoolboeken is een contract afgesloten tot met 2020 voor totaal € 10,6 miljoen

Voor het schoonmaken van de gebouwen is een contract afgesloten tot en met 2021 voor totaal € 6,4 miljoen.

Voor de energiekosten is een contract afgesloten van totaal € 0,9 miljoen voor de periode tot en met 2020.

Op basis van artikel 5 van de regeling "Onvoorziene gevallen bij invoering vereenvoudiging bekostiging voortgezet onderwijs" (kenmerk WJZ-2005/54063802) is het toegestaan een vordering op te nemen op het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen van maximaal 7,5% van de personele lumpsum van het boekjaar. Deze vordering kan worden geïnd bij discontinuïteit c.q. opheffing van de instelling. Daarmee is sprake van een voorwaardelijke vordering. Stichting VO Haaglanden gaat uit van "going concern" en heeft deze vordering daarom niet opgenomen op de balans van de stichting maar onder de niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen.

De voorwaardelijke vordering op het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft ultimo 2017 een waarde van € 6,2 miljoen.

Overheidsbijdragen

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Overheidsbijdragen, toelichting		
Rijksbijdragen, toelichting		
Rijksbijdragen OCW, toelichting		
<i>Rijksbijdragen OCW</i>	93.959.500	90.404.800
Rijksbijdragen OCW	93.959.500	90.404.800
Overige subsidies OCW, toelichting		
<i>Overige subsidies OCW</i>	16.838.600	15.963.100
<i>Ontvangen doorbetalingen Rijksbijdrage SWV</i>	1.283.600	933.400
Overige subsidies OCW	18.122.200	16.896.500
Rijksbijdragen	112.081.700	107.301.300

Overheidsbijdragen, toelichting

Rijksbijdragen, toelichting

De Rijksbijdragen zijn in 2017 toegenomen met ruim € 3,5 miljoen (3,9%) Deze toename wordt verklaard door:

- het aantal leerlingen dat in 2017 met ruim 200 is toegenomen ten opzichte van 2016.
- de GPL die is gestegen met 2,63%, deels ter dekking van de verhoogde pensioenpremies.

Overige subsidies OCW, toelichting

De overige subsidies nemen met circa € 0,9 miljoen toe.

Dit betreft subsidies voor zij-instromers, functiemix, lente- en zomerscholen, zij-instromers, prestatiebox en nieuwkomers.

Met name de toename van het aantal nieuwkomers leidt tot een verhoging van de overige OCW subsidies; ook het tarief voor de prestatiebox is toegenomen.

De ontvangen bijdragen van het samenwerkingsverband zijn in 2017 voor de eerste keer onder de overige subsidies OCW verantwoord, daarvoor werden deze verantwoord onder de overige baten.

Overheidsbijdragen

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden, toelichting		
Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		
Provinciale bijdragen en subsidies		
Overige gemeentelijke en GR-bijdragen en -subsidies	5.351.100	6.894.600
Overige overheden		
Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	5.351.100	6.894.600
Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	5.351.100	6.894.600

Overheidsbijdragen, toelichting vervolg

Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden, toelichting

De overheidsbijdragen van de overige overheden nemen met € 1,5 miljoen af. Het totaal aan bijdragen over 2017 ad € 5,3 miljoen betreft de subsidies van de Gemeenten Den Haag en Rijswijk voor onderwijshuisvesting (€ 3,9 miljoen; 2016: € 5,3 miljoen) en onderwijsbeleid (€ 1,4 miljoen; 2016: € 1,6 miljoen).

Overige baten

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Overige baten, toelichting		
<i>Overige baten, toelichting</i>		
<i>Verhuur</i>	220.200	207.000
<i>Detachering personeel</i>	176.000	364.700
<i>Schenking</i>		
<i>Sponsoring</i>		
<i>Ouderbijdragen</i>	3.955.100	3.529.000
<i>Verkoop van onderwijsmateriaal</i>		
<i>Catering</i>		
<i>Overige</i>	1.730.400	1.495.200
Overige baten	6.081.700	5.595.900

Overige baten, toelichting

Verhuur

De verhuur betreft de verhuur van lokalen door diverse scholen (€ 127.000), de verhuur van lockers (€ 68.000) en overige verhuur (€ 25.000). De stijging ten opzichte van 2016 is gelegen in de verhuur van lockers op het Segbroek College en het Maerlant-Lyceum.

Detachering

De detachering van personeel is afgenomen ten opzichte van 2016.

Ouderbijdragen

De opbrengst van de ouderbijdragen laat op alle scholen een stijging zien; enerzijds door de stijging van het aantal leerlingen anderzijds doordat bij het Haags Montessori Lyceum meer activiteiten en excursies zijn georganiseerd waarvoor bijdragen zijn ontvangen.

Overige

De overige opbrengsten dalen met € 700.000; de inkomsten van het samenwerkingsverband ad € 900.000 werden in 2016 verantwoord onder "overige" daar waar deze in 2017 verantwoord worden onder de overige subsidies OCW. De toename met € 200.000 betreft diverse opbrengsten.

Lasten

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Lasten, toelichting		
Personeelslasten		
Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten, uitsplitsing		
Lonen en salarissen	66.987.600	64.326.300
Sociale lasten	8.636.800	8.112.200
Pensioenlasten	9.709.000	7.949.000
Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten	85.333.400	80.387.500
Overige personele lasten, uitsplitsing		
Dotaties personele voorzieningen	2.269.000	556.500
Lasten personeel niet in loondienst	3.556.300	3.357.200
Overige	3.735.500	3.653.000
Overige personele lasten	9.560.800	7.566.700
Ontvangen vergoedingen uitsplitsing		
Overige uitkeringen die personeelslasten verminderen	554.800	493.400
Uitkeringen die personeelslasten verminderen	554.800	493.400
Personeelslasten	94.339.400	87.460.800

Personeelslasten, toelichting

Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten

De stijging van de salarissen ontstaat door een toename van het aantal FTE's (16). Daarnaast is er in juli 2016 een CAO verhoging doorgevoerd van 3%, welke in 2017 op het gehele jaar drukt. Eveneens heeft er een eenmalige uitkering plaatsgevonden van € 500, zijn veel medewerkers een trede gestegen en heeft de functiemix een ophogend effect. Door deze effecten stijgen ook de sociale lasten en de pensioenpremie. Daarnaast is de pensioenpremie in 2017 additioneel gestegen met 2%. Voor de verdeling naar de diverse functiecategorieën wordt verwezen naar pagina 66.

Dotaties personele voorzieningen

In 2017 is een voorziening opgebouwd voor langdurig zieken (€ 942.000) en voor individuele uitkeringslasten werkloosheid (€ 300.000). Daarnaast is er een toename van de dotatie voor personele voorzieningen uit hoofde van diverse verlofregelingen en jubileumuitkeringen.

Lasten personeel niet in loondienst

Er zijn geen materiële wijzigingen met betrekking tot de post personeel niet in loondienst.

Overige personele lasten, uitsplitsing

Dit betreft de kosten van scholing en training, personeelsbijeenkomsten, uitbetaling persoonsgebonden budget, arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en overige.

Overige uitkeringen die personeelslasten verminderen

Zowel de ziektewetuitkeringen als de ontvangen WAO gelden zijn toegenomen.

Lasten

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa, toelichting		
Afschrijvingen op immateriële vaste activa		
Afschrijvingen op materiële vaste activa	1.224.800	1.082.900
Afschrijvingen	1.224.800	1.082.900

Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa, toelichting

De afschrijvingen zijn toegenomen als gevolg van de investeringen zoals verantwoord onder de materiële vaste activa.

Huisvestingslasten, toelichting

Huurlasten	755.600	844.500
Verzekeringslasten	59.700	64.800
Onderhoudslasten	8.544.000	9.603.100
Lasten voor energie en water	1.299.400	1.229.200
Schoonmaakkosten	2.112.000	1.969.200
Belastingen en heffingen	209.400	208.200
Dotatie onderhoudsvoorziening	540.000	520.000
Overige	271.800	286.800
Huisvestingslasten	13.791.900	14.725.800

Huisvestingslasten, toelichting

Onderhoudslasten

In 2017 zijn de onderhoudslasten met ruim € 1 miljoen afgenomen ten opzichte van 2016 omdat er minder grote verbouwingen en renovaties zijn geweest. In 2017 zijn de gymzalen van het Rijswijks Lyceum verbouwd voor € 1,3 miljoen en is de Nieuwe Duinweg gerenoveerd voor € 1,8 miljoen. De financiering van deze projecten geschiedt grotendeels door de Gemeente; de financiering is opgenomen onder de overheidsbijdragen overige overheden (niet OCW).

Dotatie onderhoudsvoorziening

In 2017 is onder andere gedoteerd voor de kozijnen van het Haganum, functionele aanpassingen voor Dalton Den Haag en voor Johan de Witt Scholengroep voor een fietsenstalling en voor zonwering.

Lasten

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Overige lasten, toelichting		
Administratie- en beheerslasten	2.281.500	1.968.900
Inventaris en apparatuur	1.804.700	2.630.800
Leer- en hulpmiddelen	5.302.400	5.405.600
Dotatie overige voorzieningen		
Overige	5.191.700	5.064.800
Overige lasten	14.580.300	15.070.100
<i>Gerealiseerde herwaardering</i>		
Separate specificatie kosten instellingsaccountant		
Accountantshonoraria, onderzoek van de jaarrekening	40.500	47.500
Accountantshonoraria, andere controleopdrachten	40.500	47.500
Accountantshonoraria, adviesdiensten op fiscaal terrein		
Accountantshonoraria, andere niet-controlediensten		
Accountantshonoraria	81.000	95.000

Overige lasten, toelichting

Inventaris en apparatuur

De kosten van inventaris en apparatuur zijn lager dan in 2016 omdat er in 2016 diverse grote uitgaven zijn gedaan op ICT gebied. De kosten zijn op het niveau van 2015.

Verder zijn er verschillen op diverse onderdelen ten opzichte van 2016.

Financieel en overig

	31-12-2017 EUR Realisatie	31-12-2016 EUR Realisatie
Financiële en overige baten en lasten, toelichting		
Financiële baten en lasten, toelichting		
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	416.800	433.000
Rentelasten en soortgelijke kosten	163.500	165.800
Financiële baten en lasten	253.300	267.200

Financiële en overige baten en lasten, toelichting

Financiële baten en lasten

Door de dalende kapitaal- en markrente is ook de rente op de spaartegoeden verder gedaald.

Verbonden partijen

Model E Verbonden Partijen

Verbonden partij met belang in bevoegd gezag 01-01-2017 t/m 31-12-2017					
Statutaire naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteiten (één of meer)	Deelname-percentage	Consolidatie
Stg. BMO VO Haaglanden	Stichting	Den Haag	Overige	100%	ja
Stichting Regionaal Samenwerkingsverband	Stichting	Den Haag	Overige	0%	nee
Passend Voortgezet Onderwijs Den Haag					

Verantwoording subsidies

Model G Verantwoording subsidies

G1 Subsidies zonder verrekeningsclausule, uitgebreid 01-01-2017 t/m 31-12-2017										
Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m vorig verslagjaar	Lasten t/m vorig verslagjaar	Stand begin verslagjaar	Ontvangst in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Stand ultimo verslagjaar	Prestatie ultimo afgerond?
Lente- en Zomerschool	LENZO17096	12-06-2017	22.500				22.500	22.500	0	Ja
Lente- en Zomerschool	LENZO17100	12-06-2017	62.000				62.000	62.000	0	Ja
Lente- en Zomerschool	LENZO17128	12-06-2017	15.500				15.500	15.500	0	Ja
Lente- en Zomerschool	LENZO17129	12-06-2017	35.000				35.000	35.000	0	Ja
Lente- en Zomerschool	LENZO17159	12-06-2017	17.500				17.500	17.500	0	Ja
Lente- en Zomerschool	LENZO17206	12-06-2017	45.000				45.000	45.000	0	Ja
LOF VWO kernpluklas	LOF15-0539	30-06-2016	7.700	7.700	3.000	4.700		4.700	0	Ja
LOF Europa game	LOF15-0548	30-06-2016	6.400	6.400	3.000	3.400		3.400	0	Ja
LOF Science onderwijs	LOF16-0063	14-11-2016	18.700	18.700	4.600	14.100		14.100	0	Ja
LOF Debat in de breedte	LOF16-0084	14-11-2016	5.400	5.400		5.400		4.900	500	Nee
LOF Samen van PO naar VO	LOF16-0139	30-03-2017	9.000				9.000	4.700	4.300	Nee
LOF Filosofieles.nl	LOF16-0160	30-03-2017	29.200				29.200	9.400	19.800	Nee
LOF Escape the Classroom	LOF15-0245	06-04-2016	21.500	21.500	4.000	17.500		17.500	0	Ja
LOF Escape the Classroom	LOF16-0072	14-11-2016	33.200	33.200		33.200		22.600	10.600	Nee
Zij-instromer	856098	20-10-2017	20.000				20.000	20.000	0	Ja
Studieverlof	diverse	20-09-2017	206.600				206.600	206.600	0	Ja
Prestatiesubsidie VSV vast	diverse	21-11-2017	116.400	113.200		113.200	116.400	113.200	116.400	Nee
Vrijroosteren leraren	VRL17007	31-08-2017	289.700				60.300		60.300	Nee
Doorstroomprogr.vmbo-mbo	DMBO18088	24-11-2017	24.500						0	Nee
Prestatiesubsidie VSV variabel	diverse	19-12-2017	50.000				50.000	50.000	0	Ja
Totaal			1.035.800	206.100	14.600	191.500	689.000	668.600	211.900	

G2B Subsidie met verrekenings-clausule doorlopend 01-01-2017 t/m 31-12-2017										
Omschrijving	Toewijzing kenmerk	Toewijzing datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m vorig verslagjaar	Lasten t/m vorig verslagjaar	Stand begin verslagjaar	Ontvangst in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Stand ultimo verslagjaar	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar
Korte opleidingstrajecten vmbo	KOVL17057	17-03-17	172.200				172.200	59.300	112.900	112.900
Totaal			172.200	0	0	0	172.200	59.300	112.900	112.900

WNT Topfunctionarissen

WNT Vermelding bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidingsgevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking³ en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevend topfunctionaris 01-01-2017 t/m 31-12-2017	Gewezen topfunc- tionaris	Aanvang functie- vervulling	Aanhef letters voegsel	Voor- letters voegsel	Achter- naam	Functie(s)	voorzitter CvB 01-01-31-12 Laathoven lid CvB 01-01-31-12	Deeltijd- factor in FTE	Beloning plus belastbare onkosten- vergoedingen op termijn	Beloning plus belastbare onkosten- vergoeding in 2016	Individueel toepasselijk bezoedings- maximum	Onver- schuldig betaald bedrag	Totale bezoediging	Deeltijd- factor in FTE in 2016	Beloning plus belastbare onkosten- vergoeding in 2016	Totale bezoediging in 2016	Beloning plus belastbare onkosten- vergoeding in 2016	Totale bezoediging in 2016
Echte of fictieve dienstbetrekking	ja nee	aug-14 jan-13	De heer De heer PH	ASM van De heer	Peters Laathoven	voorzitter CvB lid CvB	01-01-31-12 01-01-31-12	1 1	€ 146.927 € 138.893	€ 18.032 € 17.686	€ 164.959 € 156.579	€ 165.000 € 165.000	€ - € -	€ 164.959 € 156.579	1 1	€ 146.736 € 134.160	€ 15.458 € 15.097	€ 162.194 € 149.257

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

Toezichthoudende topfunctionaris 01-01-2017 t/m 31-12-2017														
Dienstbetrekkende of fictieve dienstbetrekking	Dienstrekkende	Gewezen topfunctionaris	Aanvang functievervulling	Functie	Aanhef	Voorletters	Achternaam	Functie categorie	Aanvang en einde functievervulling 2017	Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	Onverschuldigd betaald bedrag	Beloning plus belastbare onkostenvergoeding op termijn 2016	Totale bezoldiging 2016	
												Beloning plus belastbare onkostenvergoeding op termijn 2016	Totale bezoldiging 2016	
nee	nee	nee	apr-04		Mevrouw	LEJ	Engering	Voorzitter	01-01- 31-12	€ 12.000	€ 24.750	€ 6.500	€ 12.000	€ 6.500
nee	nee	nee	jan-14		De heer	KM	Braun	Lid	01-01- 31-12	€ 8.000	€ 16.500	€ 5.000	€ 8.000	€ 5.000
nee	nee	nee	aug-15		De heer	JT	Braun	Lid	01-01- 31-12	€ 8.000	€ 16.500	€ 5.000	€ 8.000	€ 5.000
nee	nee	nee	apr-12		Mevrouw	AA	van den Heuvel	Lid	01-01- 31-12	€ 8.000	€ 16.500	€ 5.000	€ 8.000	€ 5.000
nee	nee	nee	mei-15		De heer	MHW	Rovers	Vice voorzitter	01-01- 31-12	€ 8.000	€ 16.500	€ 5.000	€ 8.000	€ 5.000
nee	nee	nee	jan-16		De heer	RAC	Praat	Lid	01-01- 31-12	€ 8.000	€ 16.500	€ 5.000	€ 8.000	€ 5.000
nee	nee	nee	jan-16		De heer	JP	Backer	Lid	01-01- 31-12	€ 8.000	€ 16.500	€ 5.000	€ 8.000	€ 5.000

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking:

Voor het verslagjaar 2017 is deze categorie voor Stichting VO Haaglanden niet van toepassing.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT:

Naast de hierboven vermelde functionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen.

Er zijn in 2017 geen ontsluitingen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

WNT Verantwoording 2017

Per 1 januari 2013 is de WNT ingegaan. Per 1 januari 2016 is de beloning afhankelijk van complexiteitspunten.

Het bezoldigingsmaximum voor VO Haaglanden bedraagt € 165.000 op basis van 16 complexiteitspunten

Gemiddelde baten 8

Gemiddeld aantal leerlingen 4

Gewogen aantal onderwijssoorten 4

Totaal aantal complexiteitspunten 16

WNT Topfunctionarissen

Opgave nevenfuncties leidinggevend topfunctionaris en
toezichthoudend topfunctionaris op balansdatum

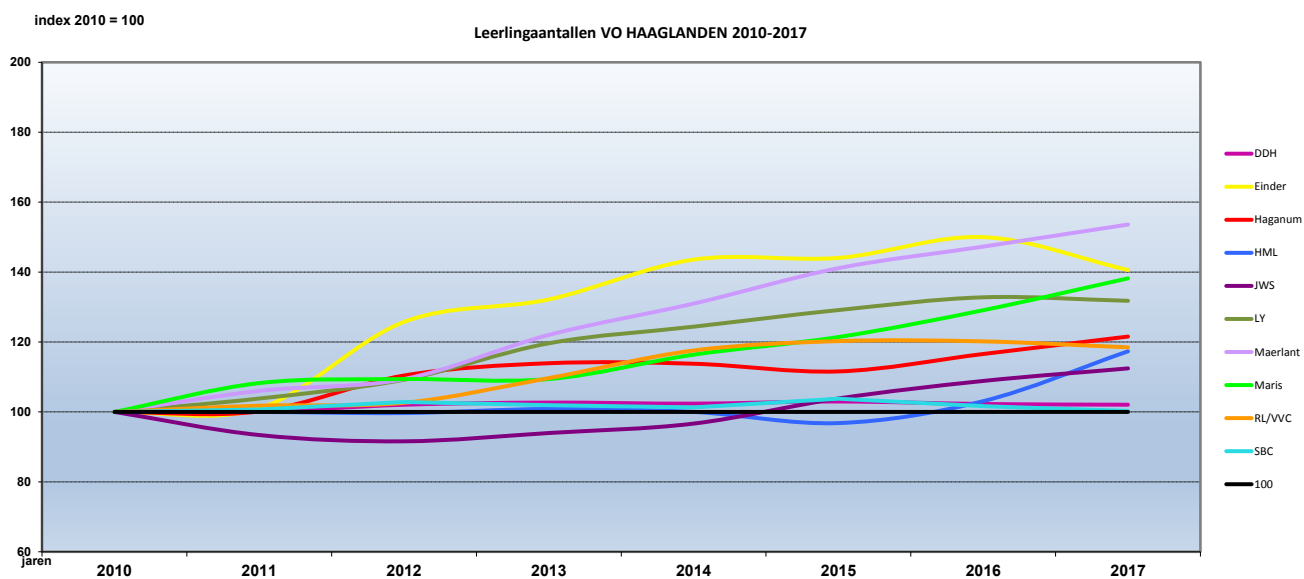
Leidinggevend topfunctionaris (College van bestuur)

- Dhr. A.S.M Peters, voorzitter Voorzitter Dagelijks Bestuur Samenwerkingsverband
Zuid-Holland West
Voorzitter VO Platform Haaglanden
Voorzitter bestuursraad Opleidingsschool Haaglanden
Voorzitter Stichting Fonds Tweektalig VWO
- Dhr. Drs. P.H. van Laarhoven Lid Themacommissie Bedrijfsvoering en modern
werkgeverschap (inclusief CAO) VO Raad
Voorzitter werkgroep Bedrijfsvoering VO Raad
Lid Bestuurlijke commissie VNG, PO-Raad en VO-Raad

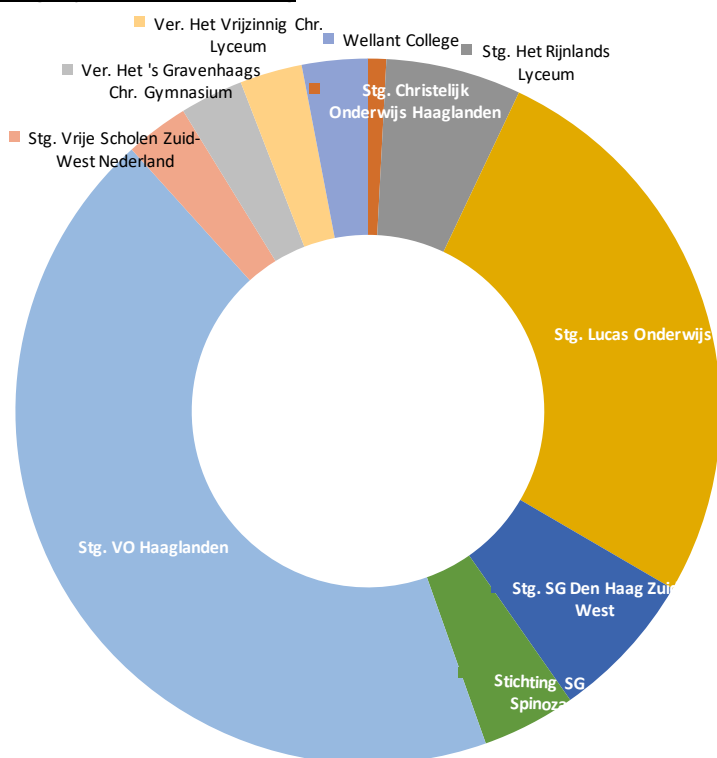
Toeziethoudend topfunctionaris (Raad van toezicht)

- Mevr. Drs. L.E.J. Engering Vicevoorzitter van de Raad van commissarissen van de
Wassenaarsche Bouwstichting,
lid van de auditcommissie, Wassenaar
Voorzitter van de Stichting Ballet Van Let Producties, Den Haag
Lid van de Raad van toezicht van Het Nationale Toneel
Lid van het bestuur van Stichting de Grote kerk, Den Haag tot
1 februari 2016
- Dhr. Drs. M.H.W. Rovers; directeur strategie, beleid en kenniscentrum UWV
Geen nevenfuncties
- Mevr. A.A. van den Heuvel; bestuursassistent Commissaris van de Koning Zuid Holland
Bestuurslid van de Stichting Duurzaam Benoordenhout
- Dhr. Jhr. Mr. J.P. Backer; lid van de Eerste Kamer
- Dhr. Drs. J.T. den Bruinen; deputy director the Hague Security Delta
Lid van de participatieraad van de Stichting Den Haag Nieuw
Centrum
- Dhr. Drs. R.A.C. Praat Secretaris van de jury van de Anne Vondelingprijs
- Dhr. Mr. K.M. Braun; senior rechter rechtbank Den Haag
Auteur en redacteur Cursus Belastingrecht
Voorzitter Vereniging van eigenaars Groene Mient

Overige gegevens

Aantal leerlingen op teldatum inclusief vavoleerlingen	Totaal	Dalton	Einder	Haganum	HML	JWS	Lyceum Ypenburg	Maerlant	Maris	RW Lyceum/ VV College	Segbroek
1 oktober 2010	11.357	970	202	682	940	1.558	1.095	681	1.746	1.229	2.254
1 oktober 2011	11.523	971	204	683	940	1.455	1.137	722	1.890	1.251	2.270
1 oktober 2012	11.791	990	254	753	937	1.427	1.196	745	1.910	1.261	2.318
1 oktober 2013	12.148	996	267	777	948	1.464	1.310	831	1.910	1.348	2.297
1 oktober 2014	12.519	993	290	776	940	1.506	1.362	892	2.032	1.445	2.283
1 oktober 2015	12.891	999	291	761	910	1.618	1.414	961	2.120	1.478	2.339
1 oktober 2016	13.234	992	303	795	969	1.696	1.454	1.003	2.254	1.477	2.291
1 oktober 2017	13.576	990	284	829	1.103	1.752	1.443	1.046	2.413	1.456	2.260
waarvan vavo/flexleerlingen 2017	48	4			8	1	8	3	1		23
Index leerlingengroei 2017 t.o.v. 2016 (=100)	103	100	94	104	114	103	99	104	107	99	99

overzicht aantal leerlingen per bestuur in Den Haag

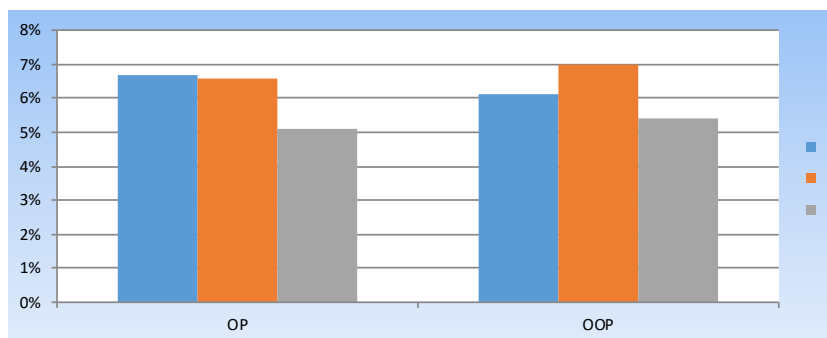
schoolbesturen	schooljaar 15/16	%	schooljaar 16/17	%	schooljaar 17/18	%
Aloysiusstichting	555	2	0	0	0	0
Stg. Christelijk Onderwijs Haaglanden	217	1	221	1	231	1
**) Stg. Het Rijlands Lyceum	1.282	5	1.481	6	1.720	6
**) Stg. Lucas Onderwijs	6.814	25	7.107	27	7.302	26
Stg. SG Den Haag Zuid West	1.903	7	1.947	7	1.905	7
**) Stichting SG Spinoza	1.185	4	1.187	4	1.191	4
*) Stg. VO Haaglanden	11.335	41	11.726	44	12.115	44
**) Stg. Vrije Scholen Zuid-West Nederland	758	3	738	3	806	3
Ver. Het 's Gravenhaags Chr. Gymnasium	746	3	795	3	805	3
Ver. Het Vrijzinnig Chr. Lyceum	776	3	756	3	792	3
**) Wellant College	850	3	850	3	836	3
Totaal aantal leerlingen	26.421		26.808		27.703	

*) deze aantallen zijn **exclusief** Rijswijks Lyceum en Van Vredenburg College

**) alleen Haagse schoollocaties

Overzicht ziekteverzuim OP en OOP

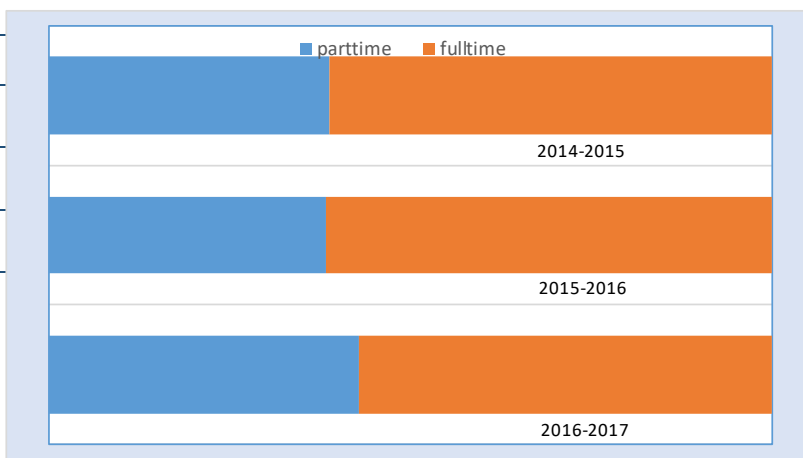
jaren	functie categorie	%
2016	OP	6,7
	OOP	6,1
2017	OP	6,6
	OOP	7,0

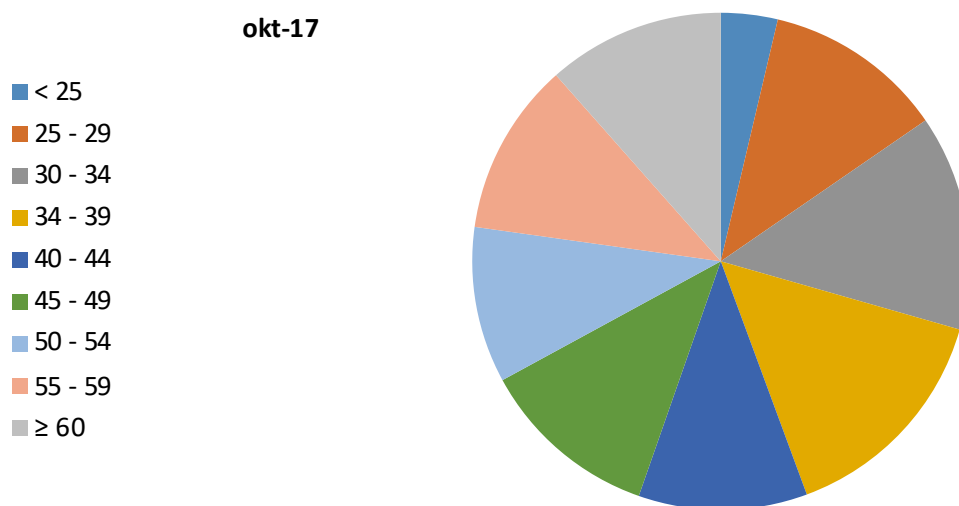
Het landelijk gemiddelde verzuimpercentage in het voortgezet onderwijs (lang en kort) in 2016 bedroeg 5,1% voor het OP en 5,4% voor het OOP.

Verdeling van het aantal personeelsleden naar arbeidstijd

schooljaar	part time	full time*
2015/2016	510	818
2016/2017	588	783
2017/2018	571	839

Onder een fulltime personeelslid wordt verstaan een personeelslid met een werktijdfactor $\geq 0,8$

overzicht docenten naar indeling leeftijdscategorie

leeftijds categorie	okt-17		okt-16	okt-15
	aantal docenten	%	%	%
< 25	40	3,7	5,3	5,0
25 - 29	127	11,7	11,7	13,5
30 - 34	152	14,0	15,1	13,5
34 - 39	162	15,0	12,3	12,6
40 - 44	119	11,0	10,8	10,4
45 - 49	127	11,7	10,1	10,2
50 - 54	110	10,1	11,3	10,8
55 - 59	122	11,3	11,1	13,2
≥ 60	125	11,5	12,3	10,8
totaal	1084	100,0	100,0	100,0

